

Työryhmämuistio MMM 2004:15

**Siipikarjanlihan tuotantostrategia:
Tuottavasti laadukasta
Loppuraportti**

Helsinki 2004

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖLLE

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 28.4.2004 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia suomalaiselle lihasiipikarjasektorille tuotantostrategia.

Työryhmän puheenjohtajana toimi maatalousylitarkastaja Pekka Sandholm maa- ja metsätalousministeriöstä. Työryhmän jäseniksi kutsuttiin Tiina Varho-Lankinen Broileryhdistyksestä, johtaja Lea Lastikka Elintarviketeollisuusliitosta, kotieläinasiames Vuokko Puurula Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitosta sekä maa- ja metsätalousministeriöstä työryhmän jäseniksi määrättiin ylitarkastaja Hannu Porkola, ylitarkastaja Vesa Kiskola ja ylitarkastaja Minnami Mikkola ja sihteeriksi ylitarkastaja Klaus Knuutila.

Maa- ja metsätalousministeriön henkilömuutoksista johtuen Jessica Löfgren-Eriksson on toiminut Minnami Mikkolan sijaisena. Lisäksi sika- ja siipikarjavastaava, ylitarkastaja Linda Rosengren maa- ja metsätalousministeriöstä on osallistunut kokouksiin sekä avustanut loppuraportin kirjoittamisessa.

Työryhmän tuli laatia loppuraportti lihasiipikarjastrategiasta joulukuun 2004 loppuun mennessä.

Työryhmä kokoontui 14 kertaa. Työryhmä kuuli asiantuntijoina kehityspäällikkö, MMT Eija Helanderia, Suomen Rehu Oy:stä, erikoistutkija Jarmo Valajaa maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksesta, tutkimusjohtaja Anne Kallista Suomen Gallup Elintarviketiedosta, eläinlääkintöneuvos Pirkko Skutnabbia, maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveysosastolta, elintarvikehuoltopäällikkö Markus Luhtalaa Stockmann Oyj:stä, eläinlääkäri Laila Rossowia, Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksesta, maajohtaja Heikki Kurkelaa, Schering-Plough Animal Healthista, sekä terveydenhuoltoeläinlääkäri Eija Kaukosta, Broilertalolta ja eläinlääkintöylitarkastaja Terhi Laaksosta maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveysosastolta.

Työryhmä jättää loppuraporttinsa kunnioittavasti maa- ja metsätalousministerille.

Helsingissä 3. päivänä helmikuuta 2005

Pekka Sandholm

Tiina Varho-Lankinen

Jessica Löfgren-Eriksson

Lea Lastikka

Vesa Kiskola

Vuokko Puurula

Klaus Knuutila

Hannu Porkola

Linda Rosengren

TIIVISTELMÄ

Siipikarjanlihan markkinat kasvoivat Suomessa koko 1990-luvun loppupuolen erittäin nopeasti, kunnes kehitys hidastui tämän vuosikymmenen alussa. Kasvun ennustetaan jatkuvan edelleen keveyden, helppouden ja terveellisuuden korostuessa kuluttajien ruokavaliossa.

Hyvä markkinatilanne on tukenut kotimaista tuotantoa ja siipikarjatilat ovat menestyneet taloudellisesti. Kysynnän kasvaessa tuotantorakenne on kehittynyt lähes kaikilla tiloilla. Kalkkunatuotantoon tehdyt teolliset investoinnit ovat mahdollistaneet myös kokonaan uusien kotieläintuotantotilojen aloittamisen.

Kansainvälisen kilpailun lisääntyminen ja markkinatilanteen vakiintuminen ovat asettaneet kotimaisen siipikarjanlihaa tuottavan ketjun tämän vuosikymmenen puolivälissä uusien haasteiden eteen. Tehokas tuotanto, edulliset olosuhteet ja valuuttakurssikehitys ovat muuttaneet kilpailuasetelmaa Euroopan ulkopuolelta, erityisesti Brasiliasta, tuotavan siipikarjanlihan eduksi. Kaupan kansainvälinen yhteistoiminta hankinnassa ja omien merkkien käyttö vahvistaa kaupan neuvotteluasemaa ja hämärtää raaka-aineiden alkuperää.

Yhteisen maatalouspolitiikan uudistus ja erityisesti vuoden 2005 alussa toteutetut muutokset kansallisissa tuissa muuttavat tukien kohdentumista tuottajien välillä. Intensiivisimmät ja tuotantoon voimakkaimmin panostaneet siipikarjatilat näyttävät olevan uudistuksen häviäjiä.

Kotimainen tuotantoketju voi menestyä eurooppalaisessa ja globaalissa kilpailussa tyydyttämällä suomalaisen kuluttajan tarpeet muita paremmin. Suomalainen kuluttaja luottaa kotimaiseen elintarviketuotantoon ja haluaa ostaa suomalaista, kun sitä on kilpailukykyisesti tarjolla.

Työryhmä asetti siipikarjanlihan tuotantotavoitteeksi kulutusta vastaavan tuotannon. Tämän tavoitteen toteutumiseksi toiminnan koko ketjussa on oltava taloudellisesti kannattavaa. Kannattavuus voidaan varmistaa toimimalla tehokkaasti ja tuottamalla kaikilla mittareilla arvioiden korkealaatuisia tuotteita ja palveluja. Lisäksi tarvitaan erilaisia poliittisia toimia sekä Euroopan unionin että kansallisella tasolla tasapuolisten tuotanto-olosuhteiden varmistamiseksi. Tukipolitiikassa koko Suomea on kohdeltava yhdenmukaisesti.

Sektorin on yhdessä panostettava kuluttajien informoimiseen ja markkinointiin tuotteen ja tuotannon tunnettuuden parantamiseksi. Suomalaisen teollisuuden on puolustettava asemaansa tuotekehityksen kärjessä.

Sektorin kustannuksia pitää pystyä alentamaan hintakilpailukyvyn takaamiseksi, rehuntuotannossa ja logistiikassa on parannettava tehokkuutta sekä teollisuudessa että tilatasolla ja etsittävä uusia ratkaisuja. Kotimaisen rehuraaka-aineen saannista on huolehdittava.

Suuren energiantarpeen kilpailijamaihin aiheuttama kustannuseroa on supistettava teknisillä innovaatioilla ja toisaalta tuettava kotoisen energian käyttöä.

Siipikarjan terveyden ja hyvinvoinnin ylläpito parantaa kannattavuutta suoraan pienentyvinä tuotantotappioina ja toisaalta laatutekijänä. Erityisesti salmonellattomuus on tärkeä imagotekijä suomalaiselle tuotannolle.

Suomalaisen tuotannon erityispiirteiden huomioon ottamiseksi elinkeinon, kuluttajien ja viranomaisten tiivistä yhteistyötä on jatkettava.

SAMMANDRAG

Den finska fågelköttsmarknaden ökade i Finland under 1990-talets slut i en mycket rask takt. Växten avtog i början av detta årtionde men växten förutspås att fortsätta i och med att konsumenterna i allt större utsträckning uppskattar hälsosamma och lättlagade matprodukter.

Det gynnsamma marknadsläget har stött den inhemska produktionen av fågelkött och gårdarna har varit ekonomiskt framgångsrika. En ökad efterfråga har lett till att gårdarnas produktionsstruktur har utvecklats. De industriella investeringarna inom kalkonsektorn har möjliggjort att nya husdjursgårdar har grundats.

Den ökade internationella tävlingen samt den stabiliserade växten i efterfrågan skapar nya utmaningar för den inhemska fågelsektorn. Effektiv produktion, små produktionskostnader och en gynnsam valutakurs är faktorer som har ökat konkurrenskraften för länder utanför Europa. Speciellt Brasilien utvecklar i rask takt sin fågelsektor. Den globaliserade handeln försämrar produktionskedjans igenomskinlighet. De allt allmänare butikskedjornas egna produktmärken förstärker butikernas förhandlingsställning.

Den gemensamma jordbrukspolitikens reform samt de år 2005 förverkligade förändringar i de nationella stöden förändrade allokeringen av stöden mellan producenterna. De intensivproducerande gårdarna verkar vara reformens förlorare.

Den inhemska produktionskedjan har möjligheter att lyckas i den europeiska och globala tävlingen genom att tillfredsställa de finska konsumenternas behov på ett bättre sätt än medtävlarerna. De finska konsumenterna litar på sitt lands livsmedelsproduktion och köper inhemska produkter om de bjuds ut på ett konkurrenskraftigt sätt.

Arbetsgruppen satte fågelköttets produktionsmålsättning på samma nivå som den inhemska konsumtionen. För att kunna förverkliga denna målsättning måste hela produktionskedjan vara ekonomiskt lönsam. Lönsamhet kan uppnås genom en effektiv verksamhet samt genom att producera högklassiga produkter och tjänster genom hela produktionskedjan. För att garantera opartiska produktionsförhållanden krävs dessutom politiska ingripanden både på den inhemska och på den Europeiska unionens nivå. I stödpolitiken skall hela Finland behandlas likvärdigt.

Hela sektorn måste ta ansvar för att öka produktens kännedom. Den finska industrin måste försvara sin ställning som en föregångare i produktutvecklingen.

Sektorns kostnader måste minskas för att garantera en förbättrad konkurrenskraft. Både industrin och gårdarna måste förbättra sin effektivitet i foderproduktionen och logistiken samt finna nya lösningar. Den inhemska foder råmaterialet bör försäkras.

Finlands nordliga läge kräver en större energikonsumtion och i och med det även större produktionskostnader än i sydligare länder. Denna kostnadsdifferens måste kompenseras genom teknisk innovation samt genom att använda inhemsk energi.

Fåglarnas goda hälsa och välmående förbättrar lönsamheten genom minskade produktionsförluster och genom att fungera som en kvalitetsfaktor. Speciellt salmonellafriheten är ett viktigt mervärde och imageförbättrare för den finska produktionen.

För att de finska särdragen skall kunna tas i beaktande är det viktigt att hela näringsgrenen, konsumenterna och myndigheterna fungerar i ett tätt samarbete.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	7
2. SIIPIKARJANLIHAN MARKKINAT	8
2.1. MARKKINAT MAAILMALLA.....	8
Yhdysvaltain siipikarjantuotanto.....	9
Lihasiipikarjan tuotanto Brasiliassa	9
Thaimaan lihasiipikarjantuotanto	10
2.2. MARKKINAT EUROOPAN UNIONISSA.....	11
Muutoksia Skandinavian markkinoilla.....	12
2.3. MARKKINAT SUOMESSA.....	14
2.3.1. Siipikarjanlihan tuotanto Suomessa.....	14
2.3.1.1. Broilerin tuotanto	14
2.3.1.2. Broilerin tuotantovaiheet	15
2.3.1.3. Kalkkunan tuotanto	16
2.3.1.4. Kalkkunan tuotantovaiheet	17
2.3.2. Siipikarjanlihan kulutus Suomessa	18
2.3.3. Suomen siipikarjalihan ulkomaankauppa	19
2.3.4. Hintakehitys Suomessa	20
2.4. TUOTANTORAKENNE	21
2.4.1. Tuotantorakenteen kehitys Euroopan unionissa.....	21
2.4.2. Tuotantorakenteen kehitys Suomessa	22
2.4.3. Tuotannon alueellinen rakenne Suomessa.....	23
3. SIIPIKARJANLIHATILOJEN TALOUS.....	25
3.1. SIIPIKARJANLIHATILOJEN TALOUDEN TARKASTELUTAVAT	25
3.2. SUOMEN BROILERITILOJEN TALOUS.....	25
3.2.1. Broileritilojen talous yrittäjäkyselyn tiloilla vuonna 2001.....	25
3.2.2. Broileritilojen talous kannattavuuskirjanpitolitoilla 1998 - 2002	26
3.3. SUOMEN BROILERITILAT EU-VERTAILUSSA.....	27
3.4. YHTEENVETO LIHASIIPIKARJATILOJEN TALOUDESTA.....	31
Rehuteollisuusyhdistyksen selvitys Suomessa valmistettavien rehuseosten kustannusrakenteesta	32
4. LIHASIIPIKARJAN TERVEYS JA HYVINVOINTI.....	34
4.1. SIIPIKARJAN TERVEYS	34
4.2. YLEISIMPIÄ SIIPIKARJAN TAUDINAIHEUTTAJIA.....	34
4.2.1. Salmonella.....	34
4.2.2. Kampylobakteeri	35
4.2.3. Kokkidioosi.....	35
4.2.4. Lintuinfluenssa.....	35
4.2.5. Newcastle'n tauti.....	36
4.3. LIHASIIPIKARJAN HYVINVOINTI.....	37
4.3.1. Lihasiipikarjan pitoa ja hyvinvointia koskeva eläinsuojelulainsäädäntö	37
4.3.2. Yleisimpiä siipikarjan hyvinvointiongelmia.....	38
4.3.2.1. Lihasiipikarjan hyvinvointiongelmia kasvatuksessa	38
4.3.2.2. Lihasiipikarjan kuljetus ja teurastus.....	39
4.3.3. Lihasiipikarjan hyvinvointitilanne Suomessa	39
5. MAATALOUSPOLIITTISET TOIMENPITEET.....	40
5.1. KANSAINVÄLINEN KAUPPOLITIIKKA.....	40
5.1.1. WTO-neuvottelujen nykytilanne ja vaikutukset siipikarjanlihasektorille.....	40
5.1.2. Mercosur	41
5.2. EUROOPAN UNIONIN MAATALOUSPOLITIIKKA.....	41
5.2.1. Siipikarjanlihan markkinajärjestelmä.....	41
5.2.2. Yhteisen maatalouspolitiikan tulevien muutosten vaikutukset lihasiipikarjasektorille	42
5.3. KANSALLINEN MAATALOUSPOLITIIKKA	42

5.3.1. Maatalouden strategiaprojekti vuonna 2001.....	42
5.3.2. Kansalliset tulotuet.....	43
5.3.3. Investointituet	44
5.4. EU-OSARAOITTEISET TUET.....	46
5.4.1. Luonnonhaittakorvaus.....	46
5.4.2. Ympäristötuki	46
6. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	48
6.1. TOIMINTAYMPÄRISTÖN ANALYYSI.....	48
6.2. SUOMALAINEN SIIPIKARJANLIHA 2010-LUVULLA.....	49
6.2.1. Markkinat	49
6.2.2. Tuotantorakenne	50
6.2.3. Lihasiipikarjatuotannon laatu.....	50
6.3. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET.....	51
6.3.1. Luodaan strategia kotimaisen tuotannon markkinoimiseksi	51
6.3.2. Varmistetaan tuotannon laatu	52
6.3.3. Tuotantokustannusten alentaminen.....	52
6.3.4. Eläinten terveys ja hyvinvointi hoidetaan hyvin.....	53
6.3.5. Teollisuus ja kauppa kumppaneina.....	55
6.3.6. Poliittikka turvaa toimintaedellytykset	55
6.3.7. Tutkimuksella vahvuudet esiin	57
LÄHTEET.....	59
LIITTEET	57

1. JOHDANTO

Siipikarjanlihan markkinat ovat kasvaneet nopeasti Suomessa viimeisen vuosikymmenen aikana. Lihan kokonaiskulutuksesta siipikarjanlihaa oli vuonna 2003 yli viidennes. Viime vuosina siipikarjanlihan kulutusta on kasvattanut etenkin kalkkunanliha. Kalkkunankulutuksen kasvu on kuitenkin nyt pysähtynyt. Siipikarjanliha on korvannut kotimaisen naudanlihan kulutusta ja suosion jatkuessa nykyisellään se ohittaa naudan kokonaiskulutuksen.

Siipikarjanlihan tuotanto on ollut poikkeuksellinen tuotantosuunta EU-Suomessa, sillä markkinoiden nopean kasvun ansiosta tuottajien määrä on säilynyt lähes ennallaan ja rakenne on voinut samaan aikaan kehittyä. Tuotantoketju on voimakkaasti integroitunut ja tuotanto perustuu teollisuuden ja tuottajien väliseen sopimustuotantoon. Teollisuus ohjaa tuotantomääriä ja rakennetta kysynnän mukaan.

Suomessa siirryttiin 1980-luvulla kokonaisen, pakastetun linnun tarjonnasta paloitteluun ja tuoretuotteisiin, joiden monipuolinen tuotekehitys on edesauttanut kulutuksen jatkuvaa kasvua. Linnun lihan suosioon on vaikuttanut myös vähärasvaisuus, helppo valmistettavuus ruoaksi, edullinen hinta sekä runsas tarjonta erilaisia valmisteita.

Siipikarjanlihan kulutuksen kasvu on hidastunut ja edullinen tuontiliha valtaa siipikarjanlihan kotimaan markkinoita. Tanskassa ja Ruotsissa siipikarjanlihan kasvanut tuonti on laskenut tuottajahintaa, ja vähentänyt maiden siipikarjanlihan tuotantoa. Sama uhkaa myös suomalaista tuotantoa. Erityisesti brasilialainen liha on kasvattanut suosiotaan.

Vuoden 2003 lopulla Suomen siipikarjasektori totesi markkinatilanteen olevan muutospaineessa, kysynnän voimakas kasvu oli hidastunut, tuonnin kilpailuasema oli vahvistumassa ja Kauko-Idän tautiepidemiat muuttivat kansainvälisiä kauppavirtoja ja huolestuttivat kuluttajia.

Sektori ehdotti maa- ja metsätalousministeriölle intressiryhmien kokoamista työryhmäksi. Työryhmän keskeisenä tavoitteena oli tehdä ehdotuksia kotimaisen siipikarjanlihaketjun tuotannon turvaamiseksi ja kehittämiseksi keskipitkällä aikavälillä.

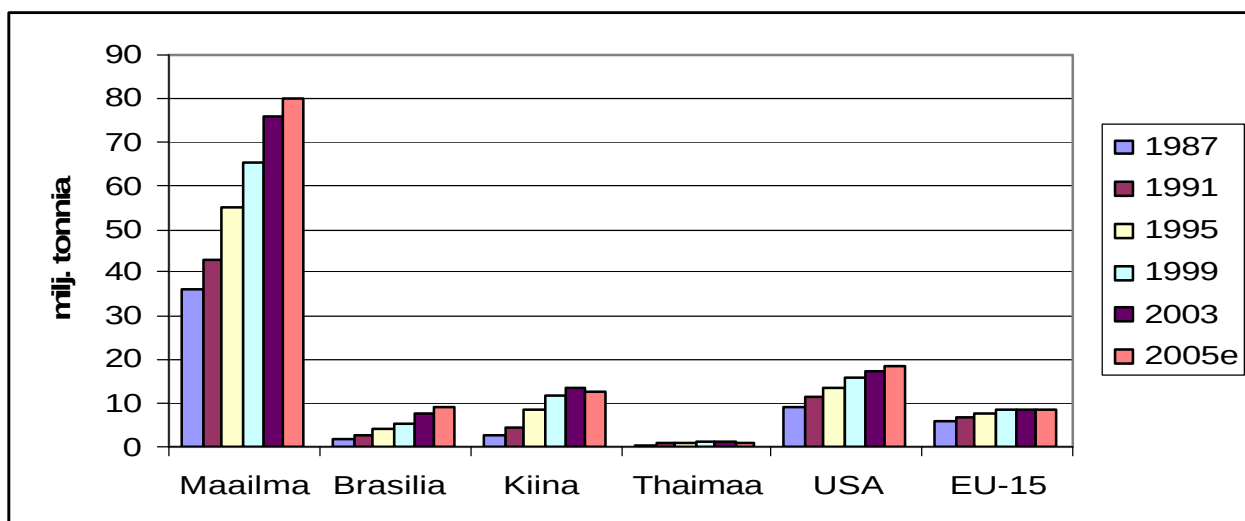
Loppuraportissa kuvataan siipikarjan tuotantoa ja markkinoita, siipikarjanlihantuotannon kannattavuutta, siipikarjan terveyttä ja hyvinvointia ja maatalouspoliittisten toimenpiteiden vaikutuksia sektorille ja tukia. Raportissa annetaan toimenpideehdotuksia, menekinedistämistä tuotantopanosten hintoja, investointitukia, tutkimusta, koulutusta, neuvontaa, sekä siipikarjan terveyttä ja hyvinvointia koskien.

2. SIIPIKARJANLIHAN MARKKINAT

2.1. MARKKINAT MAAILMALLA

Lihasiipikarjan suosio niin maailmalla kun Suomessakin on kasvanut nopeasti viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Vuodesta 1995 vuoteen 2003 maailman siipikarjanlihantuotanto on kasvanut lähes 35 prosenttia. Jalostuksen avulla parannettu linnun lihantuotantokyky, suurimpien tuottajamaiden edulliset tuotantopanokset sekä kehitysmaiden vahvistuva ostovoima ja teollisuusmaissa valkoisen lihan suosio ovat siipikarjalihan käytön voimakkaan kasvun avaintekijöitä.

Suurimpia tuottajamaita vuonna 2003 olivat USA, Kiina ja Brasilia (kuvio 1). Samana vuonna maailman broilerinlihan kokonaistuotanto kasvoi noin kolme prosenttia. Suurista tuottajamaista kasvu on ollut voimakkainta Brasiliassa. Brasilia on siipikarjanlihan tuotannossa maailman tehokkain ja se kasvanut maailman suurimmaksi siipikarjanlihan viejäksi. Brasilia edustaa 40 prosenttia maailman koko viennistä, joka on noin kolmannes koko sen omasta tuotannosta. Brasilia ja maailman toiseksi suurin viejä USA eivät ainakaan toistaiseksi käytännössä kilpaile toistensa isoilla kotimarkkinoilla.

Kuvio 1. Siipikarjanlihan tuotanto maailmassa 1987-2005e (milj. tonnia). (Faostat 2004).

Kiinan siipikarjanlihantuotanto on kasvanut vuodesta 1987 vuoteen 2003 yli 400 prosenttia. Samalla ajanjaksolla Thaimaan tuotanto kasvoi 136 prosenttia. Thaimaan osuus maailman tuotannosta on muutamia prosentteja, mutta sen merkitys tulee kasvamaan, jos Aasia pystyy parantamaan lintujen terveystilanteen. Aasian maat ovat voittaneet ja voittanevat jatkossakin asemia halpojen hintojen ansiosta. Vuosina 2003 ja 2004 Kaakkois-Aasian markkinoita häirinnee lintuinfluenssan arvioidaan heikentävän alueen asemaa vain hetkellisesti.

Vuonna 2005 siipikarjanlihantuotannon ennustetaan kasvavan noin 80 miljoonaan tonniin. Brasiliassa ja USA:ssa tuotanto kasvanee edelleen voimakkaasti. Myös Euroopan siipikarjanlihan tuotanto kasvaa lievästi. Lintuinfluenssa vaikeuttaa Thaimaan tilannetta ja kiristynyt kansainvälinen kilpailu, jota dollarin kurssikehitys lisää, vaikeuttaa eurooppalaisten tuottajien asemaa.

Siipikarjanlihan suurimpia kuluttajia ovat USA ja Kiina. Kulutus kasvoi merkittävästi siipikarjamaista etenkin USA:ssa, jossa kulutus on historiallisesti korkealla. Taloudellisen tilanteen

kohentumisen ennustetaan lisäävän kulutusta erityisesti maissa, joissa lihaa syödään vähän. Näitä maita ovat Kiina, Meksiko, Venäjä sekä Itä-Euroopan valtiot.

Siipikarjanlihan kulutuksen kasvua kehittyvissä maissa tukee kuluttajien ostovoiman kasvu. Siipikarjanliha on edullisin lihalaji, jonka tuotantoa on helppoa ja nopeata lisätä. Siipikarjanlihan kulutus lähes kaikissa kehitysmaissa on lisääntynyt nopeasti.

Iso potentiaali kulutuksen kasvu on siis olemassa, kun elintaso alhaisen kulutuksen ja ostovoiman maissa paranee. Alhaisen kulutuksen maissa muodostavat tällä hetkellä noin 60 prosenttia maailman väestöstä. Siipikarjanlihan osalta kysyntä jakautuu siten, että arvo-osien markkinat ovat länsimaissa, kun taas kehittyvissä maissa painoarvo on edullisemmissa osissa.

Yhdysvaltain siipikarjantuotanto

- maailman suurin siipikarjanlihan tuottaja
- maailman toiseksi suurin viejä
- ei yhtä kustannustehokas kuin Brasilia, mutta pärjää muille maille
- vahva teollisuus ja tutkimus
- isot kotimarkkinat
- lähes 40 prosenttia maailmanmarkkinoilla liikkuvasta siipikarjanlihasta on USA:laista
- onnistunut suojaamaan omat markkinansa tuonnilta

Lihasiipikarjan tuotanto Brasiliassa

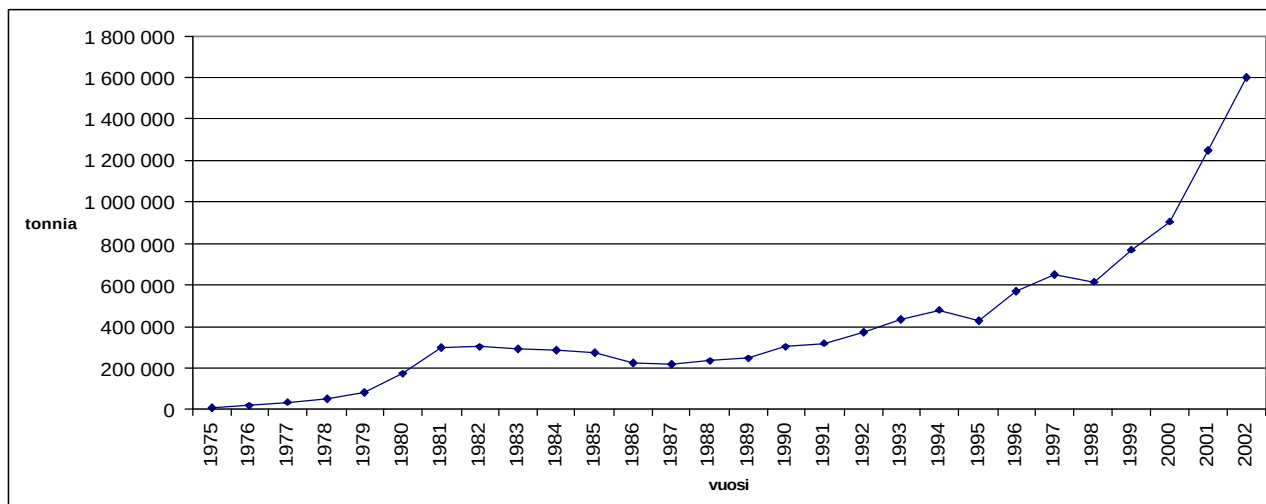
- maailman kustannustehokkain = halvin siipikarjanliha
- Yli 100 maassa syödään brasilialaista siipikarjanlihaa
- 40 prosenttia maailmanmarkkinoilla liikkuvasta siipikarjanlihasta on brasilialaista
- Brasiliassa on myös kehittynyt tuotantotekniikka ja teollisuusprosessit
- Venäjä tuo eniten brasilialaista siipikarjanlihaa
- Maailman siipikarjanlihan tuotanto kasvoi vuonna 2002 noin 3 prosenttia, Brasiliassa kasvu oli 12 prosenttia
- viennin etuna valuuttakurssin voimakas devalvoituminen

Brasilia on maailman suurin siipikarjan viejä ja kolmanneksi suurin tuottaja. Maailmanpankin yhteydessä toimiva International Finance Corporationin mukaan broileriteollisuuden aggressiivisuus viennissä ja maailman kilpailukykyisimmät tuotantokustannukset ovat tehneet Brasiliasta maailman tehokkaimman siipikarjanlihan tuottajan (2002 Annual Report). Vientiä hallitsee neljä suurta yritystä, jotka vastaavat yli kahdesta kolmasosasta koko Brasilian viennistä. Ilmastolliset ja ympäristölliset olosuhteet ovat ideaaliset siipikarjan kasvatukseen ja kaikki lihasiipikarjan tarvitsema rehu tuotetaan Brasiliassa. Lisäksi työvoima on edullista.

Teolliset tuotantomenetelmät ovat pääosin yhteneviä eurooppalaisen käytännön kanssa. Eläintiheys kasvattamoissa pidetään osassa tuotantoa alhaisena mm. kuumuuden takia. Sivuilta auki olevissa tuotantorakennuksissa käytetään valaistukseen luonnonvaloa, mutta samalla linnut altistuvat myös tautitartunnoille. Linnut teurastetaan pääsääntöisesti isokokoisena.

Maailman siipikarjanlihan tuotanto kasvoi 3 prosenttia vuonna 2002 noin 60 miljoonasta tonnista vajaan 62 miljoonaan tonniin. Brasilian tuotanto kasvoi samana vuonna 12 prosenttia. Brasilian siipikarjanlihateollisuus on kasvanut kaksinumeroisin prosentein jo viimeiset viisi vuotta.

Kahden suurimman siipikarjan lihan vientimaan, USA:n ja Brasilian osuus maailman siipikarjanlihan viennistä oli 71 prosenttia vuonna 2002 ja vuonna 2004 jo yli kolme neljäsosaa.

Kuvio 2. Brasilian siipikarjanlihan vienti 1975 - 2002. (ABEF. 2002. Annual Report).

Thaimaan lihasiipikarjatuotanto

Lihasiipikarjantuotannosta on tullut voimakkaimmin kasvava kotieläinsektori Thaimaassa. Thaimaa on maailman viidenneksi suurin siipikarjanlihan viejä. Kuuma ja kostea ilmasto aiheuttaa energian lisätarvetta ja kasvunopeuden heikkenemistä. Terveiden lintujen kasvattamiseksi tarvitaan jalostusohjelmissa uusia teknologisia oivalluksia, ruokintaan keskittymistä sekä maatalon liikkeenjohdossa myös ympäristöllisten asioiden huomiointia.

Vuonna 2003 alkanut lintuinfluenssaepidemia on hidastanut sektorin nopeaa kehitystä. Lintuinfluenssan takia lopetettiin 2-3 miljoonaa broileria ensimmäisen katkon aikana vuoden 2004 alussa, ja se vaikutti kaikkiin integroituneihin jalostajiin niiden jouduttua vähentämään linnuntuotantoa läpi ketjun. Lintuinfluenssan uudelleenesiintymiset heinäkuussa 2004 varoittavat, että tauti saattaa juurtua syvään Thaimaahan. Jos tautiongelmia jatkuvat, kansainväliset markkinat sulkevat ovensa thaimaalaiselta pakastetulta raa'alta kananlihalla vähintään vuodeksi tai kahdeksi, aiheuttaen vakavia vaikeuksia erityisesti pienille ja keskisuurille jalostusyksiköille, jotka ovat keskittyneet kypsentämättömään siipikarjanlihaan.

Noin 35 prosenttia broilerituotannosta on kymmenen suurimman yhtiön hallinnassa ja niiden osuus kasvanee tulevaisuudessa entisestään voimakkaasti. Suuryhtiöt hallinnoivat siipikarjatuotannon koko ketjua; hautovat kananpoikaset, valmistavat rehut, teurastavat ja pakkaavat kananlihan sekä markkinoivat tuotteensa. Lisäksi nämä yhtiöt välittävät päivänikäisiä kananpoikasia, rehuja ja tarvikkeita sopimusviljelijöille. Nämä viljelijät kasvattavat broilerit emoyhtiön ohjeiden mukaan ja

myyvät broilerit yhtiön teurastamoon ennalta sopimuksessa sovittuun hintaan. Noin 30 prosenttia broilerituotannosta tulee itsenäisiltä viljelijöiltä, jotka myös markkinoivat tuotteensa itse.

2.2. MARKKINAT EUROOPAN UNIONISSA

Pääkilpailijamaihin nähden kehittymätön tuotantorakenne ja korkeat kustannukset ovat heikentäneet eurooppalaisen siipikarjasektorin kilpailukykyä. Yhdysvaltain dollarin kurssin heikkeneminen suhteessa euroon on myös heikentänyt Euroopan kilpailukykyä ja vahvistanut erityisesti brasilialaisen lihan asemaa Euroopassa.

Euroopan siipikarjanlihantuotanto on ollut vaikeuksissa niin koti- kuin vientimarkkinoilla. Euroopan unionin ongelmana on erityisesti alhainen kasvivalvauksen omavaraisuus sekä kilpailijamaita tiukempi lainsäädäntö mm. ympäristö- ja hyvinvointiasioissa, mikä lisää kustannuksia.

Euroopan unionin alueella tuotettiin siipikarjanlihaa noin 8 miljoonaa tonnia vuonna 1995. Euroopan komission mukaan vuonna 2003 tuotanto oli kasvanut noin 9 miljoonaan tonniin. Tästä noin neljänneksen tuotti EU:n suurin siipikarjanlihatuottajamaa Ranska. Seuraaviksi suurimpia tuottajamaita ovat Iso-Britannia ja Espanja (EU-15, eli ne viisitoista jäsenvaltiota, jotka muodostivat EU:n ennen toukokuuta 2004).

Voimakkaasti vientisuuntautuneita ovat Tanska ja Alankomaat, jotka tuottavat kaksi kertaa niin paljon kuin kuluttavat. Määrällisesti suurimmat viejät ovat Ranska ja Alankomaat (taulukko 1). Erityisesti Ranskalla on pitkä historia siipikarjanlihan viejänä, mutta se on menettänyt asemiaan muille Euroopan valtioille ja globaaleille kilpailijoille.

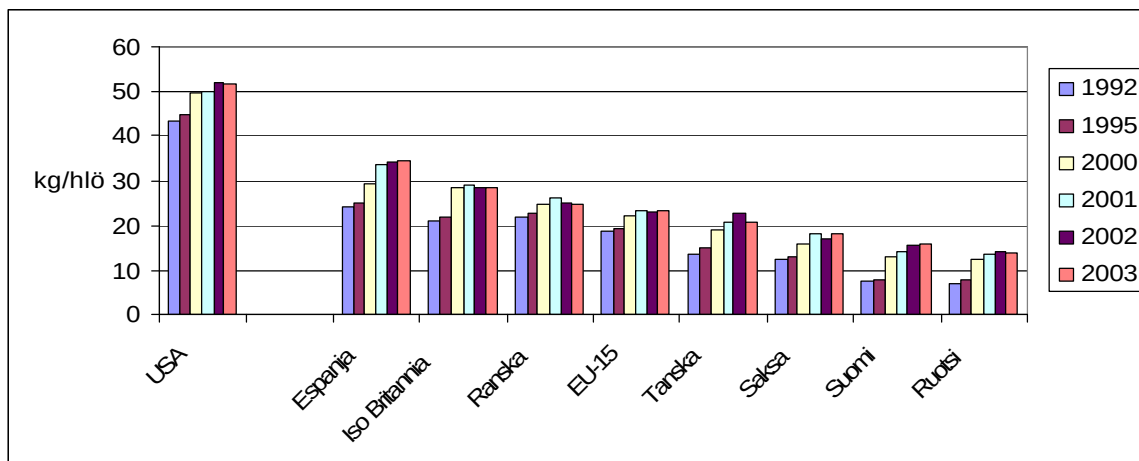
Taulukko 1. EU-maiden siipikarjanlihan tuotanto, tuonti ja vienti vuonna 2003. (Eurostat).

	Tuotanto	Tuonti EU:n	Tuonti EU:n	Tuonti	Vienti EU:n	Vienti EU:n	Vienti	Omava-
milj. kg	sisältä	ulkopuolelta	yhteensä	sisälle	ulkopuolelle	yhteensä	raisuus, %	
Ranska	2 004	167	11	178	266	357	623	139
Iso-Britannia	1 574	298	46	344	174	94	268	99
Espanja	1 339	74	34	107	43	28	71	97
Italia	1 113	21	14	35	69	37	106	107
Saksa	1 045	278	131	409	180	97	277	71
Alankomaat	585	217	79	296	545	163	708	161
Belgia	418	142	1	144	245	77	322	
Portugal	283	16	0	16	3	1	3	93
Tanska	202	26	1	27	69	52	121	179
Kreikka	170	79	0	79	2	4	6	
Irlanti	122	39	0	39	32	8	40	
Itävalta	109	25	23	48	24	6	29	78
Ruotsi	109	23	1	24	8	6	14	85
Suomi	84	4	0	4	1	10	11	101
EU-15	9 156			1 751		0	2 599	

Maiden vienti ei ole välttämättä kaikki omaa tuotantoa, vaan maat saattavat toimia esimerkiksi brasilialaisen siipikarjanlihan kauttakulkumaina. Tällainen maa on muun muassa Alankomaat. Lähivuosina siipikarjanlihan tuotannon ennustetaan kasvavan EU-15 alueella vain noin prosentin vuosivauhdilla.

EU-15-alueella siipikarjanlihan kulutus vuonna 2003 oli 22,5 kiloa henkilöä kohti (kuvio 3). Uusissa jäsenvaltioissa kulutetaan 19 kiloa siipikarjanlihaa henkilöä kohti vuodessa, mutta komissio arvioi niiden saavuttavan EU-15-keskitason vuosikymmenen lopulla. Komissio ennustaa kasvun jatkuvan reilun prosentin vuosivauhdilla. Kulutuksen ennakoidaan kasvavan, niin että kulutus olisi noin 25 kiloa henkilöä kohti vuonna 2012.

EU:n ja Etelä-Amerikan väliset kauppaneuvottelut ennakoivat myös merkittävää tuonnin kasvua EU-alueelle. Edullinen tuonti saattaa lisätä kokonaiskulutusta, mutta Euroopan tuotannon asema on samalla uhattuna.

Kuvio 3. Siipikarjanlihan kulutus eri maissa 1992-2003, kg/hlö. (Faostat).

Muutoksia Skandinavian markkinoilla

Ruotsin ja Tanskan siipikarjantuotanto on vaikeuksissa. Noin 40 prosenttia Ruotsissa kulutetusta siipikarjanlihasta on tuontilihaa, ja arvo-osissa ulkomaalaisen lihan osuus on vieläkin suurempi.

Vuonna 2004 ruotsalainen siipikarjanlihateollisuuden tuotanto romahti. Kalkkunantuotanto laski vuodessa lähes 40 prosenttia, ja vuonna 2005 kalkkunantuotannon ennustetaan vähenevän edelleen yli 30 prosenttia.

Tanskassa kalkkunantuotanto laski jo vuonna 2003 yli 40 prosenttia, ja vuonna 2004 tuotanto laski yli 80 prosenttia. Vuonna 2005 kalkkunan teurastuksen arvioidaan loppuvan Tanskassa kokonaan, Alkutuotanto Tanskassa jatkuu, mutta teurastukset on siirretty Saksaan.

Broilerintuotannon näkymät ovat vain osin kalkkunaa valoisammat. Vuonna 2004 broilerintuotanto väheni Ruotsissa 13 prosenttia ja vuonna 2005 tuotannon ennakoidaan jo kasvavan pari prosenttia. Tanskassa broilerintuotanto kasvoi 3 prosenttia ja vuonna 2005 tuotannon ennakoidaan kasvavan edelleen 3 prosenttia.

Ruotsin siipikarjanlihantuotannon heikkoutena ovat kehittymättömät kuluttajamarkkinat. Vahvuutena ruotsalaisella siipikarjantuotannolla on suomalaisen tuotantoon verrattuna hyvä tilarakenne; keskimääräinen tilakoko on lähes kaksi kertaa suomalaista suurempi.

Tanskan tilanne on broilerintuotannossa Ruotsin tilannetta valoisampi. Tanska on Euroopan unionin kustannustehokkaimpia tuottajamaita. Siipikarjan rehut ovat Tanskassa Euroopan edullisimpien joukossa. Se ei pelkästään riitä, koska muun muassa maailman tehokkain siipikarjanlihan tuottajamaa Brasilia tuottaa siipikarjanlihaa vielä paljon tanskalaisia edullisemmin.

2.3. MARKKINAT SUOMESSA

2.3.1. Siipikarjanlihan tuotanto Suomessa

Ominaista siipikarjatuotannolle on sen ajallisesti lyhyt tuotantoketju. Nopean tuotantoketjun toimivuuden edellytyksenä on huolellisen tuotantosuunnittelu. Suomessa sektori on onnistunut järjestämään tuotantoketjunsä hyvin, mikä on mahdollistanut sektorin kilpailukyvyyn säilymisen kotimarkkinoilla toistaiseksi. Suomen siipikarjasektori on hyvin integroitunutta; tuottajat, teurastamot ja jalostajat toimivat tiiviissä yhteistyössä.

Sopimustuotannosta, erikoistumisesta ja pääomavaltaisuudesta johtuen sopimustuotannon ulkopuolista broileria ei kasvateta lainkaan ja kalkkunakasvatuksesta vain alle 5 prosenttia on sopimustoiminnan ulkopuolella. Suomen kolme siipikarjalihanjalostajaa, Atria, HK Ruokatalo ja Saarioinen, solmivat tuotantosopimuksia viljelijöiden kanssa.

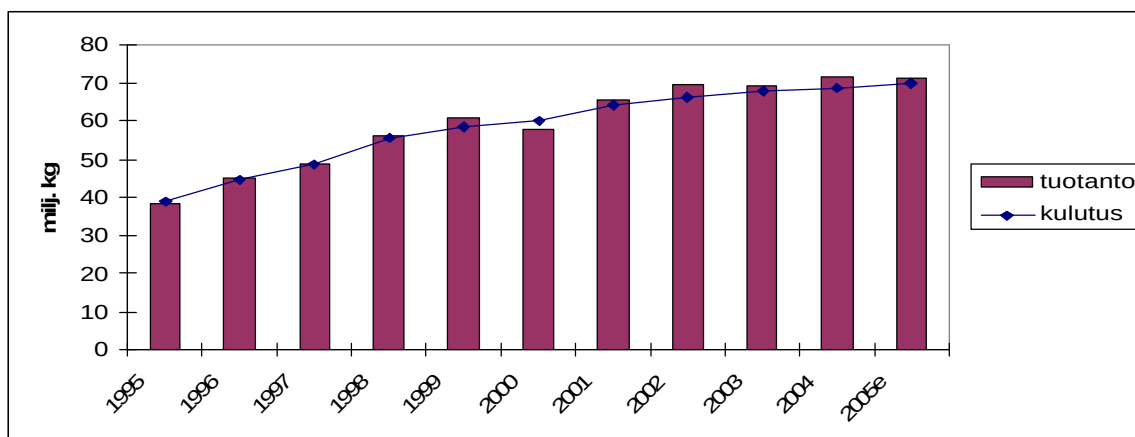
Kalkkunantuotannon sopimuksia solmivat Atria, HK Ruokatalo ja Järvi-Suomen Portti. Lisäksi kalkkunantuotannossa on parikymmentä tuottajaa, jotka kasvattavat kalkkunat, teurastavat sekä markkinoivat että myyvät tuotteensa itse.

Siipikarjanlihan tuotanto oli Suomessa 87 miljoonaa kiloa vuonna 2004, jossa oli lisäystä 4 prosenttia vuoteen 2003 (kuvio 1). Siipikarjanlihan tuotanto on yli viisinkertaistunut vuodesta 1980 (15,2 milj. kg) vuoteen 2004.

Kulutus on puolestaan kasvanut 83,7 miljoonaan kiloon vuonna 2004, broilerin kulutus on hieman piristynyt ja kalkkunan kasvu tasaantunut. Vuoden 2005 kulutuksen määräksi arvioidaan 86 miljoonaa kiloa ja tuotannon määräksi 87 miljoonaa kiloa

2.3.1.1. Broilerin tuotanto

Siipikarjanlihan noin 87 miljoonan kilon kokonaistuotantomäärästä oli broilerin osuus 71 miljoonaa kiloa vuonna 2004 (kuvio 4). Broilerin tuotanto lisääntyi vuodesta 2003 kolme prosenttia vuonna 2004. Broilerituotanto ylitti 30 miljoonaa kiloa 1990-luvun alussa ja kaksinkertaistui tästä vuosikymmenen loppuun mennessä.

Kuvio 4. Broilerin tuotanto ja kulutus Suomessa 1995-2005e. (Gallup Elintarviketieto Oy).

Notkahdukset tuotannossa johtuvat ajoittaisesta varastojen kertymisestä - kulutuksen noustua on tuotannon kasvu voinut jälleen jatkaa. Koska teollisuus ohjaa tuotantoa tehokkaasti voidaan varastojen muutoksiin tai heilahteluihin kysynnässä reagoida nopeasti.

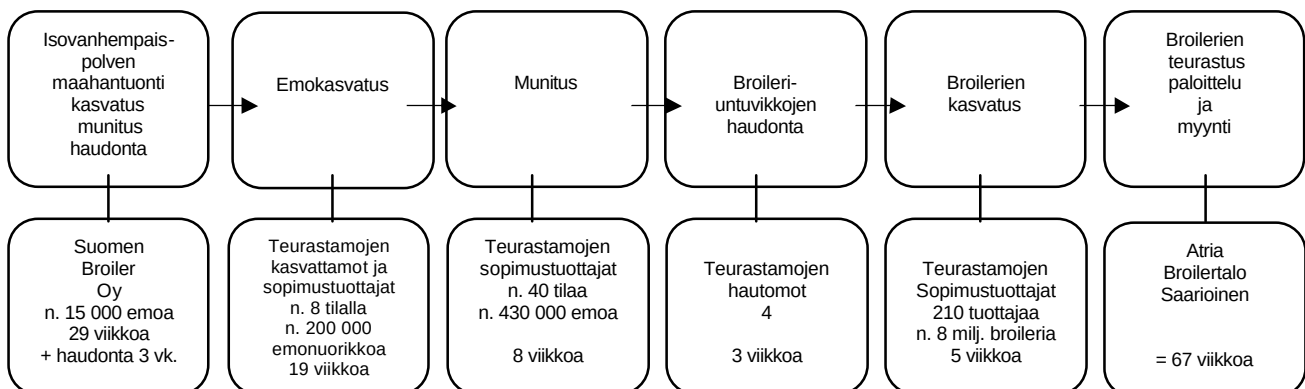
2.3.1.2. Broilerin tuotantovaiheet

Suomessa käytettävä broileriaines on Ross, joka tuodaan maahan isovanhempaispolvena Skotlannista. Suomessa toimii ainoastaan yksi broileriaineksen maahantuojia.

Suomeen tuodut isovanhempaispolven untuvikot joutuvat karanteenikasvatukseen, jonka aikana tapahtuu munitus ja haudonta. Vanhempaispolven broileriemot ovat nuorikkokasvattamoillaan noin 18 viikon ikäisiksi. Tämän jälkeen ne siirretään broilerimunittamoihin.

Broilerimunittamoissa on kanojen ja kukkojen suhde keskimäärin 11:1. Broilerimunittamoissa kanat ja kukot ovat noin 60 viikon ikäisiksi saakka. Broilerimunittamoja on Suomessa 45 kappaletta.

Broilerin tuotantovaiheet:

Siitosmunantuotanto toimitetaan hautomoille, joita Suomessa on neljä. Haudonta kestää kolme viikkoa, jonka jälkeen untuvikot kuoriutuvat.

Broileriuntuvikot toimitetaan kuoriuduttuaan broilerikasvattamoihin, joita on Suomessa noin 210 maatilalla. Broilerikasvattamoissa pidetään lintuja noin viiden viikon ikäisiksi. Broilerit kasvatetaan tehokkaasti lämmitettävissä ja ilmastoiduissa rakennuksissa, joissa ne liikkuvat ja kylpevät vapaina lattialla olevassa kuivikkeessa. Automaattilaitteet huolehtivat hygieenisestä rehun- ja vedensaannista.

Kasvattamon olosuhteita valvoo useimmiten tietokone, joka myös hälyttää laitteistohäiriöiden tai toiminnallisten poikkeamien sattuessa. Kasvatusaikana eläinten hoitajat ovat ympäri vuorokauden hälytysvalmiudessa, ja varsinaisia hoitokierroksia tehdään päivässä vain yksi tai kaksi.

Kasvattamoista broilerit siirretään lihanjalostuslaitosten ja kaupan kautta kuluttajien ruokapöytiin. Lihanjalostuslaitoksia ovat HK Ruokatalo Oyj, Atria Oyj ja Ruoka-Saariainen Oy.

Markkinaosuuksissa HK Ruokatalon osuus syksyllä 2004 oli puolet, Atrialla noin 30 prosenttia ja Ruoka-Saarioisen osuus hieman alle 20 prosenttia.

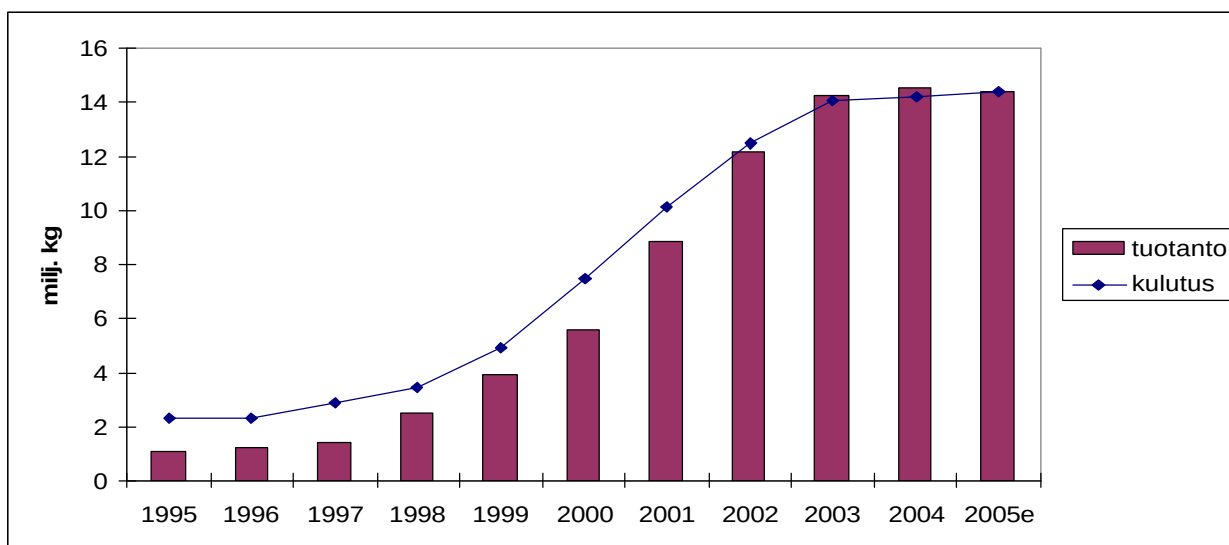
2.3.1.3. Kalkkunantutanto

Kalkkunantuotanto on kasvattanut voimakkaasti suosiotaan viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuonna 1995 kalkkunaa tuotettiin Suomessa vain noin 1,1 miljoonaa kiloa (kuvio 5). Kalkkunalihan kulutus oli tuolloin kuitenkin 2,3 miljoonaa kiloa, eli yli puolet kulutuksesta oli tuontikalkkunaa.

Vaikka kalkkunankasvatus kasvoi voimakkaasti 90-luvun jälkipuoliskolla, kalkkunalihan kulutus kasvoi nopeammin, ja vasta vuonna 2002 kotimainen kalkkunantuotanto saavutti kulutuksen tason.

Vuonna 2002 kalkkunantuotanto kasvoi lähes 40 prosenttia, ja edelleen vuonna 2003 kasvua oli 18 prosenttia verrattuna vuoteen 2002. Vuonna 2004 kasvu pysähtyi, ja alkuvuodesta tuotanto kääntyi jopa pieneen laskuun, mutta loppuvuoden tuotannon elpymisen ansiosta kalkkunantuotannon määrän osalta päästiin vuoden 2003 tasolle.

Tuodun kalkkunalihan kulutus on kasvanut ja näin vallannut markkinoita kotimaiselta kalkkunalta. Erityisesti suurkeittiöt ja ravintolat ovat suosineet entistä enemmän ulkomaalaista kalkkunaa sen alhaisen hinnan takia.

Kuvio 5. Kalkkunalihan tuotanto ja kulutus Suomessa 1995-2005e. (Gallup Elintarviketieto Oy).

Lihatalojen tuotekehitys on estänyt toistaiseksi ulkomaista kalkkunaa valtaamasta markkinoita vähittäiskaupassa. Lihatalot ovat kehittäneet laajan valikoiman helpokäyttöisiä, vähärasvaisia ja kuluttajalle maultaan mieleisiä lihajalosteita.

Kalkkunalihan kulutuksen sesonki ajoittuu joulun seudulle etenkin, kun kyse on kokonaisesta kalkkunasta. Kalkkunaliha on paloitelluille tuoretuotteille on kysyntää ympäri vuoden, ja niiden osuus kalkkunalihan kokonaiskulutuksesta on edelleen kasvussa.

Kalkkunankasvatus on suurimmaksi osaksi lihanjalostusyrityksen ja maatilan välistä sopimustuotantoa. Sopimustuottajia on noin sata, Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa, Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla sekä Etelä-Savossa. Kalkkunankasvatus on keskittynyt kolmen lihajalostusyrityksen, HK Ruokatalon, Atrian ja Järvi-Suomen Portin läheisyyteen.

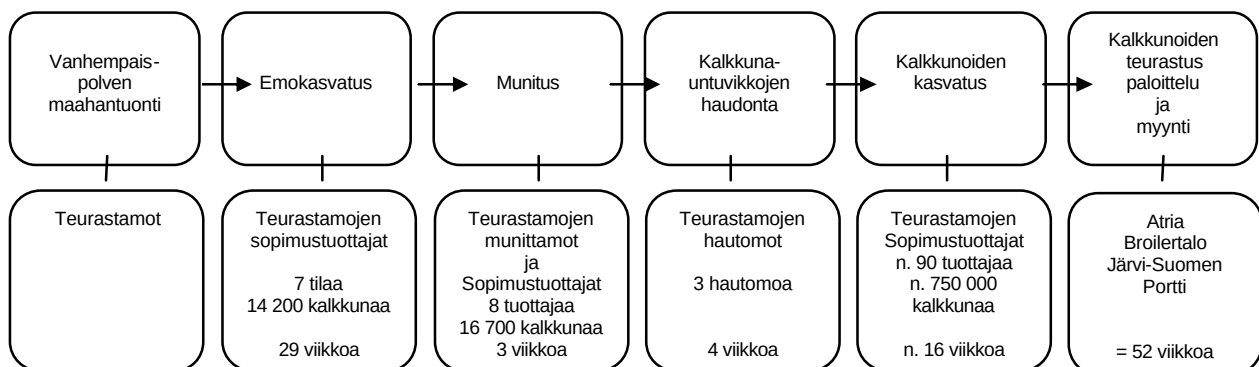
Parikymmentä maatilaa on perustanut pienimuotoisen siipikarjan teurastuspaikan ja myy kasvattamansa kalkkunat - monet erilaisina jalosteina - suoraan kauppaan, suurkeittiöille tai kuluttajille.

2.3.1.4. Kalkkunan tuotantovaiheet

Suomen kalkkunat ovat BUT tai Nicholas-rotuisia. Kalkkunaemot ja -kukot tuodaan karanteenikasvattamoihin, joissa niitä kasvatetaan 29 viikon ikäisiksi.

Sieltä emot ja kukot siirretään kalkkunamunittamoihin, joita on Suomessa 8 kappaletta, ja niissä niitä pidetään noin 56 viikon ikäisiksi.

Kalkkunan tuotantovaiheet:

Munantuotanto menee hautomoille, joissa munia haudotaan neljä viikkoa, jonka jälkeen untuvikot kuoriutuvat.

Hautomoista kalkkunauntuvikot siirretään kalkkunankasvatustiloille. Kalkkunankasvatustiloja on Suomessa noin 90. Kalkkunankasvattajat ovat sopimustuottajia, joilla on noin 8 000 lintua. Kalkkunoiden kasvatus 6-12 kilon teuraspainoon kestää kolmesta neljään kuukautta.

Kalkkunauntuvikot vaativat paljon lämpöä ja valkuaispitoista rehua. Kasvun edistyessä on huolehdittava ilmastoinnin sekä ruokinta- ja juomalaitteiden riittävydestä ja säädöistä sekä kuivikkeen kunnosta.

Kasvattamosta kalkkunat siirretään lihanjalostamoiden kautta kauppoihin ja kuluttajien ruokapöytiin. Lihanjalostuslaitokset ovat Atria Oyj, HK Ruokatalo Oyj ja Järvi-Suomen Portti Oy.

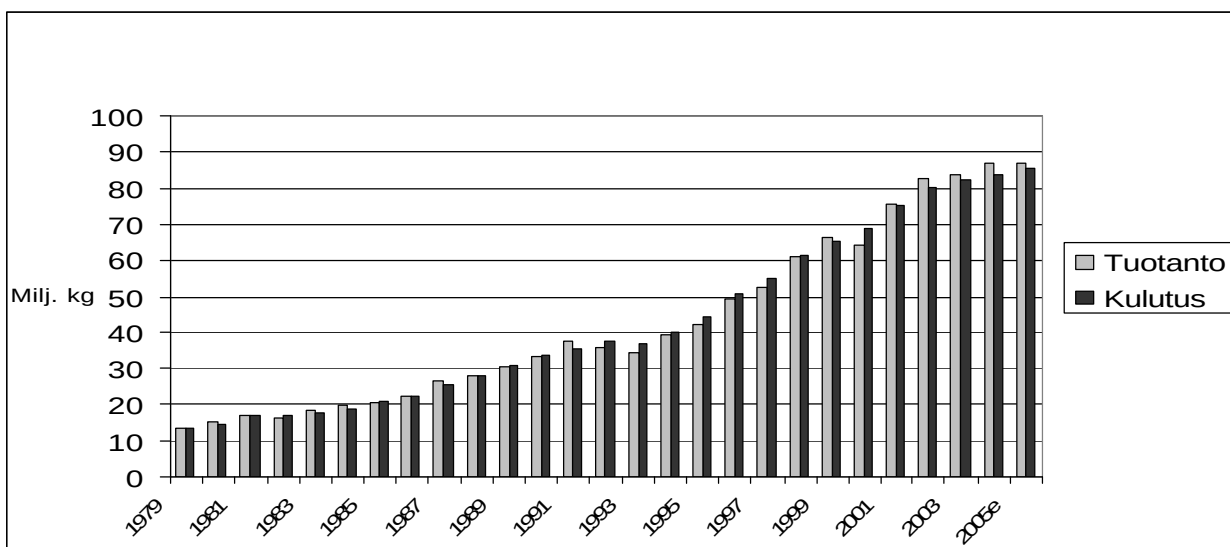
Kotimaisen kalkkunan markkinoista tällä hetkellä teollisuuden jatkojalostuksen ja HORECA-sektorin (hotelli-, ravintola ja catering-sektori) osuus on 80 prosenttia ja vain 20 prosenttia vähittäiskaupan, ja osin tästä syystä hintakilpailukyky on erityisen heikko ulkomaiseen kalkkunan lihaan verrattuna.

2.3.2. Siipikarjanlihan kulutus Suomessa

Siipikarjanlihan markkinat kasvoivat nopeasti Suomessa koko viime vuosikymmenen. Lihan kokonaiskulutuksesta siipikarjanlihaa oli yli viidennes vuonna 2004. Viime vuosina siipikarjanlihan kulutusta on kasvattanut etenkin kalkkunanliha, jonka kulutus ei vuonna 2004 kuitenkaan enää kasvanut. Siipikarjanlihan kulutuksen lisäys korvaa tällä hetkellä kotimaisen naudanlihan kulutuksen vähenemistä.

Jo 1980-luvulla Suomessa siirryttiin pakastetun siipikarjanlihan tarjonnasta paloitteluihin tuoretuotteisiin, joiden monipuolinen tuotekehitys on taannut kulutuksen jatkuvan kasvun. Siipikarjanlihan suosion lisääntymiseen on vaikuttanut lihan vähärasvaisuus, helppo valmistettavuus, edullinen hinta sekä monipuolinen tarjonta erilaisia siipikarjan lihavalmisteita.

Pitkällä aikavälillä siipikarjanlihan käyttö on lisääntynyt kotitalouksissa. Jatkossa siipikarjanlihan kulutuksen kasvu jatkuu, mutta hidastuu. Broilerin ja kalkkunan kulutus yhteensä oli 15,3 kiloa henkilöä kohti (83,7 miljoonaa kiloa) vuonna 2004 ja Elintarviketiedon ennuste vuodelle 2012 on 18,6 kiloa henkilöä kohti (98,1 miljoonaa kiloa).

Kuvio 6. Siipikarjanlihan tuotanto ja kulutus Suomessa 1979-2005e. (MMM:n tietopalvelukeskus/Suomen Gallup Elintarviketieto Oy).

Vuoteen 2007 mennessä vuosikasvuksi arvioidaan 2,2 prosenttia ja sitä myöhemmin 1,4 prosenttia. Yhdysvaltoihin verrattuna Suomen siipikarjanlihan kulutus henkilöä kohti on tasoltaan alhainen, sillä vuonna 2003 siipikarjanlihaa kulutettiin Yhdysvalloissa peräti 52 kiloa henkilöä kohti.

Broilerin kulutuksen ennakoidaan kasvavan lievästi. Kulutus oli 13 kiloa/henkilö (68,4 miljoonaa kiloa) vuonna 2004 ja Elintarviketiedon ennuste vuodelle 2012 on 15,2 kiloa henkilöä kohti (80,5 miljoonaa kiloa).

Asukasta kohti broileria kulutettiin EU-15 alueella keskimäärin 15 kiloa vuonna 2003, joten Suomessa kulutus on vielä huomattavasti EU:n kesikulutuksen alapuolella.

Kalkkunan osalta kulutuksen kasvu on taittunut, mutta pitkällä aikavälillä käytön arvioidaan lisääntyvän lievästi kuten broilerillekin. Kalkkunan osuus siipikarjanlihan kulutuksesta on kasvanut 17 prosenttiin ja osuuden arvioidaan pysyvän tällä tasolla.

Kalkkuna poikkeaa broilerista siltä osin, että siitä valtaosa käytetään jalosteteollisuuteen. Tuleva käyttö riippuu ratkaisevasti myös hinnan kilpailukyvyn kehityksestä muihin lihalajeihin ja erityisesti tuontikalkkunaan verrattuna. Broilerin lihassa tuoremarkkinoiden osuus on kolme neljäsosaa ja kalkkunan kohdalla yksi viidesosa.

Vuonna 2004 kalkkunaa kulutettiin 2,7 kiloa henkilöä kohti (14,2 miljoonaa kiloa). Vuoteen 2012 mennessä kulutuksen ennakoitaan kasvavan 3,2 kiloon henkilöä kohti (17,0 miljoonaa kiloa). EU-15-maiden kesikulutus oli 4,7 kiloa henkilöä kohti vuonna 2004. Vaikka kalkkunanlihan tuonti on kasvanut, sen osuus kulutuksesta on alentunut kotimaan tarjonnan kasvaessa. Kalkkunaa tuotiin vuonna 2003 noin 2,4 miljoonaa kiloa ja se vastaa 17 prosenttia kulutuksesta.

2.3.3. Suomen siipikarjalihan ulkomaankauppa

Siipikarjanlihan tuonti on kasvanut viimeisten vuosien aikana. Tuonti kasvoi vuoden 2004 ennakkotietojen mukaan tammi-marraskuussa noin 10 prosentilla lähes 6 miljoonaan kiloon. Tämä oli lähinnä broileria. Jalostetuonti kasvoi sekä broilerin että kalkkunan osalta.

Tuonti edusti vuonna 2004 siipikarjanlihan kokonaiskulutuksesta 8 prosenttia. Broilerilla tuonnin osuus oli 6 prosenttia ja kalkkunalla 17 prosenttia.

Broileria on tuotu eniten Tanskasta, jonka tuonti on kasvanut jo kolmannekseen kokonaistuonnista. Tuonti Brasiliasta, Saksasta ja Ranskasta on myös lisääntynyt. Lintuinfluenssasta johtuen Thaimaan tuonti romahti neljäsosaan vuonna 2004 vuoden 2003 tasosta.

Vuoden 2004 lopulla brasilialaisesta broilerista Suomessa jalostetut kuluttajapakatut fileet tuotteet saavuttivat usean prosentin markkinaosuuden vähittäiskauppamarkkinoilla.

Broileria tuotiin jalosteina eniten Ranskasta, mikä edustaa 30 prosenttia jalostetuonnista. Jalosteiden tuonti Tanskasta on kasvanut eniten ja Tanskasta tuotiin vuonna 2004 jo lähes yhtä paljon broilerijalosteita kuin Ranskasta.

Kalkkunaa tuotiin lähes 40 prosenttia Ranskasta ja kolmannes Saksasta. Tuonti Brasiliasta sekä Unkarista on kasvussa: kummankin maan osuus kokonaistuonnista kohosi vuoden 2004 aikana noin 10 prosenttiin. Kalkkunajalosteita tuotiin 40 prosenttia Saksasta, viidesosa Ranskasta ja niin ikään viidesosa Brasiliasta.

Myös siipikarjanlihan vienti on kasvussa. Siipikarjanlihaa vietiin vuoden 2004 tammi-marraskuussa 8,4 miljoonaa kiloa, mikä on neljännes enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Broilerin vienti kasvoi selvästi ja kalkkunan hieman.

Broilerinlihan tärkeimmät vientikohteet olivat vuoden 2004 tammi-syyskuussa Venäjä (29 prosenttia) ja Viro (28 prosenttia) sekä Liettua (24 prosenttia). Viroon vienti kasvoi ja Venäjälle väheni.

Kalkkunan viennistä Tanskaan suuntautui 46 prosenttia, Viroon 29 prosenttia ja Ruotsiin noin 11 prosenttia.

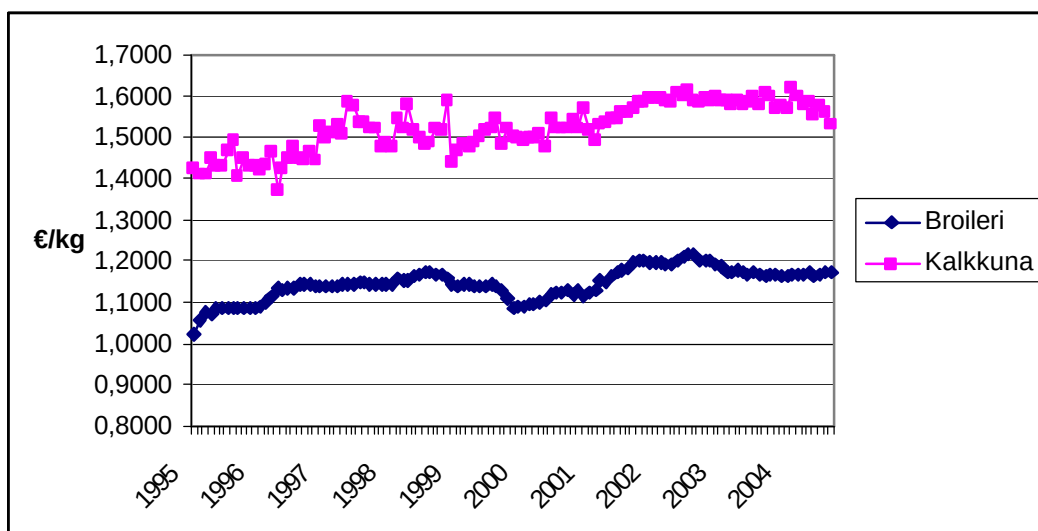
2.3.4. Hintakehitys Suomessa

Suomen liittyttyä EU:iin vuonna 1995 broilerinlihan tuottajahinta laski puoleen vuoden 1994 tasosta. Sen jälkeen hinnat ovat vähitellen nousseet (Kuvio 7), mutta vuoden 2002 puolivälistä vuoden 2004 syyskuuhun mennessä broilerinlihan hinta on ollut laskeva. Vuonna 2001 tuottajahinta oli keskimäärin 1,17 euroa kilolta.

Teurastetun broilerin tehdashinnat ovat olleet Suomessa keskimäärin muita EU-maita korkeampia. Vertailukelpoista hintatilastoa pidemmältä ajalta ei kuitenkaan ole saatavilla, koska EU-tasolla tilastoidaan vain siipikarjanlihan tukkuhinta. Siipikarjanlihan jalostusasteen erot eri maissa tekevät vertailusta epäluotettavan. Syksyllä 2004 suomalaisen broilerintuottajan saama kilohinta oli 1,15 euroa, kun se oli Ruotsissa 1,04 euroa, Tanskassa 0,87 euroa, Saksassa 0,95 euroa ja Hollannissa 0,95 euroa (Lähde: Dansk Erhvervsfjerkræ).

Suomessa ei ennen EU-aikaa myönnetty broileritaloudelle tukia, joskin rajasuojan avulla kotimainen hintataso pidettiin korkeana, jolloin rajasuojalla oli tukivaikutus. Myöskään EU ei tue broilerituotantoa. Vuodesta 1995 alkaen broilerituottajille on Suomessa maksettu liittymissopimuksen mukaisesti kansallista tukea.

Kalkkunan tuottajahinnan hintakehitys on EU-jäsenyy vuosina ollut nouseva (kuvio 7), mutta vuoden 2004 aikana hinta on lähtenyt laskuun.

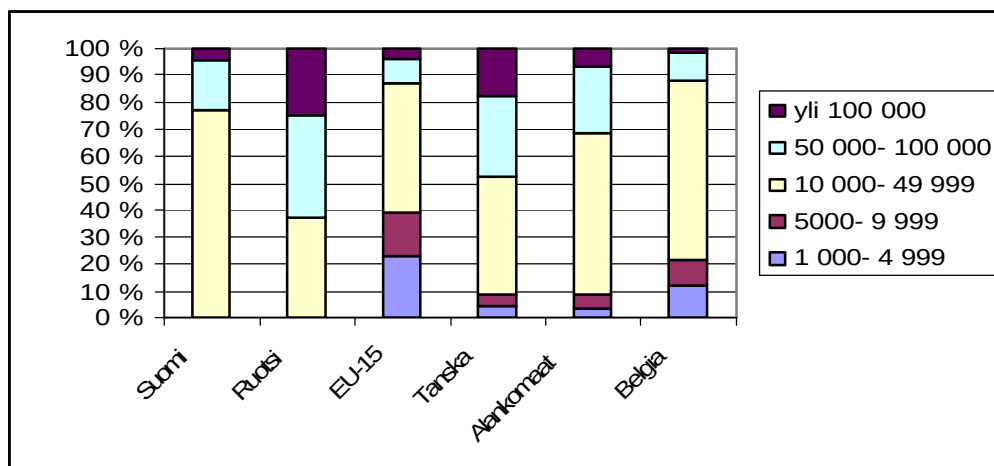
Kuvio 7. Broilerin ja kalkkunan tuottajahinnat (euroa/kilo) Suomessa 1995-2004. (Maatalouden tietopalvelukeskus, Suomen Gallup Elintarviketieto).

2.4. TUOTANTORAKENNE

2.4.1. Tuotantorakenteen kehitys Euroopan unionissa

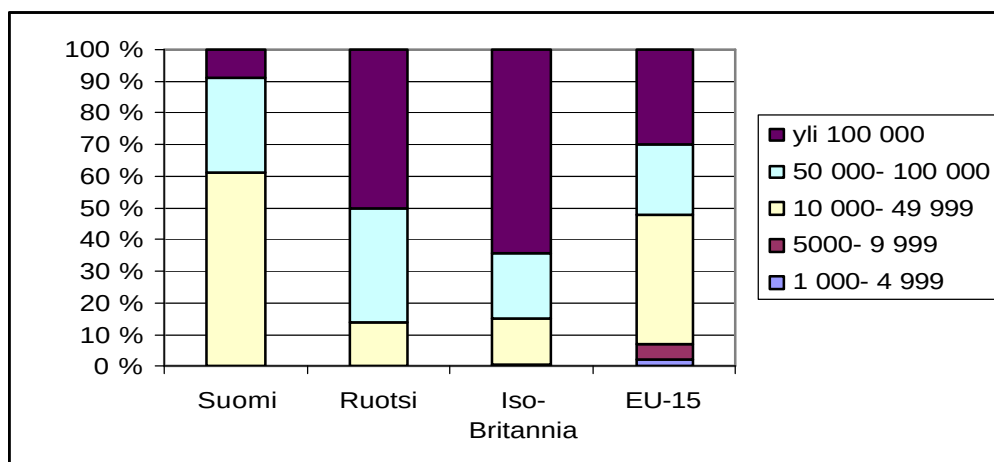
Vuonna 2000 Euroopan unionin jäsenmaissa (EU-15) oli noin miljoonaa siipikarjanlihan tuottajaa. Eniten siipikarjalihan tuottajia oli tuolloin Italiassa ja Kreikassa. Suomalaiset edustivat vain vajaata puolta prosenttia EU-maiden siipikarjanlihan tuottajista ja reilua prosenttia tuotannosta (Eurostat 2004).

EU-maissa (EU-15) oli vuonna 2000 vain hieman yli 24 000 vähintään 1 000 broilerikasvatuspaikan tuottajaa (kuvio 8 ja liite 3). Näistä kuitenkin noin 40 prosenttia sijaitsee Ranskassa. Ranskassa onkin yhdessä Portugalin ja Itävallan kanssa EU:n pienin broilerikasvattamoiden keskikoko.

Kuvio 8. Broilerikasvattamoiden kokoluokkajakauma (%) eläinmäärän mukaan EU-maissa vuonna 2000, kun vähintään 1 000 broilerin kasvattamot huomioidaan. (Eurostat 2004).

Suomessa oli kahdeksanneksi suurin keskikoko noin 36 000 broilerilla. Suurimmat broilerikasvattamot ovat Tanskassa ja Iso-Britanniassa. Ruotsin broileritilojen keskikoko oli vuonna 2000 noin 65 000 broileria. Kalkkunantuotannosta ei ole saatavilla vastaavia tilastoja.

Kuvio 9. Broilareiden määrän (%) jakautuminen eri EU-maissa vuonna 2000, kun vähintään 1000 broilerin kasvattamot huomioidaan. (Eurostat 2004).

Ruotsissa, Tanskassa ja Iso-Britanniassa yli 70 prosenttia broilereista kasvatettiin vuonna 2000 vähintään 50 000 broilerin yksiköissä (kuvio 9 ja liite 3). Suomessa broilereista kasvatettiin tuolloin yli 60 prosenttia alle 50 000 broilerin yksiköissä.

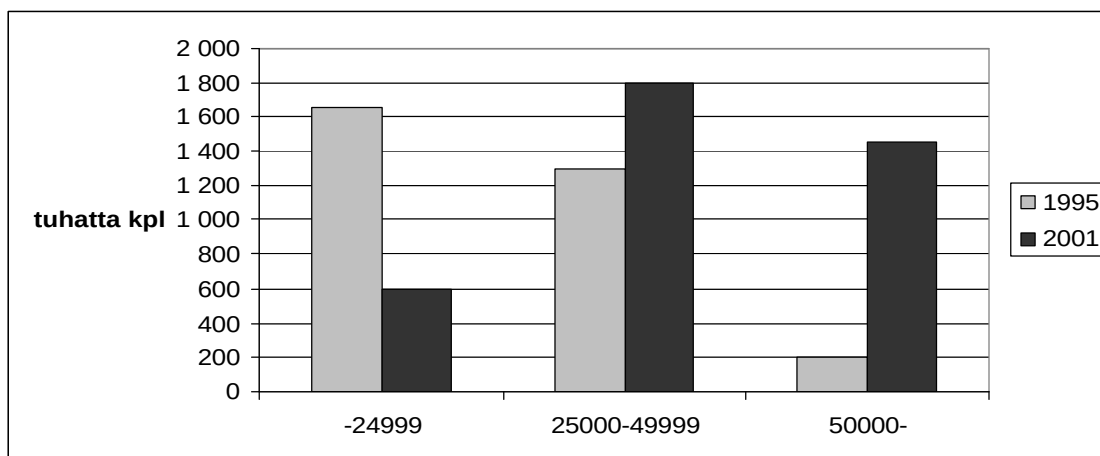
Keskikoon perusteella Suomen tuotantorakenne vaikuttaakin varsin kilpailukykyiseltä ja kehitys on ollut melko nopeaa hyvän markkinatilanteen ansiosta. Suomelle on kuitenkin tyypillistä homogeeninen rakenne, jossa pääosa kasvattamoista on samankokoisia painottuen keskikoon tuntumaan.

Verrattaessa tuotannon määrää erikokoisissa yksiköissä, huomataan pääosan Suomen tuotannosta tulevan kilpailijamaita pienemmistä yksiköistä.

2.4.2. Tuotantorakenteen kehitys Suomessa

Suomessa siipikarjanlihan tuotantorakenne on varsin pitkälti teurastamoiden päätettävissä, koska siipikarjantuotanto on pitkälle vietyä sopimustuotantoa. Teurastamot ovat tehneet uusien broilerikasvatustilojen kanssa tuotantosopimuksia vuosikymmenien kuluessa niin, että esimerkiksi vuonna 1970 kasvatustiloja oli noin 25, vuonna 1980 noin 75, ja 1980-luvun puolivälissä hieman yli sata. Tuottajien määrä on tästä edelleen kasvanut niin, että vuonna 2001 broilereiden kasvatusta harjoitettiin 219 tilalla. Vuonna 2004 broilerinkasvattajia oli kaiken kaikkiaan 210 (Broiler-uutiset 2/2004).

Suomessa ei ole pieniä alle 10 000 broilerin kasvatushalleja, mutta ei toisaalta myöskään monia suuria (vähintään 50 000 broilerin) kasvatushalleja. Viidesosa broileritiloista on pieniä, alle 20 000 linnun yksiköitä. Broilerikasvatustilojen keskikoko oli vuonna 2001 noin 36 000 broileria. Keväällä 2004 Broileryhdistyksen tekemä tilarakennekysely osoitti keskikoon kasvaneen. Broileripaikkoja oli keskimäärin 39 800 tilaa kohden (Broiler-uutiset 2/2004).

Kuvio 10. Päätuotantosuuntana broileritaloutta (lihantuotantoa) harjoittavien tilojen broilerimäärän (kpl) kehitys kokoluokittain vuosina 1995 ja 2001. (Tike).

Kasvattamoiden koot ovat melko yhteneväisiä, noin 15 000 - 20 000 broilerin kasvatuseriä kasvatushallia kohti. Tilojen kokojakauma ilmenee taulukosta 2. Viime vuosina useat kasvattajat ovat laajentaneet tuotantoaan. Myös broileriemokanalat ovat tehdyistä laajennusinvestoinneista huolimatta pieniä, sillä niissä oli vuonna 2002 keskimäärin noin 8 000 kanaa (Broiler-uutiset 2002).

Broilerimunittamoja oli 49 Suomen broilerin ja teurastamoiden yksiköt mukaan lukien vuonna 2000, mutta vuonna 2004 enää 42. Keskikoko on noussut noin 7 700 emosta n. 9 100 emoon. Nuorikkokasvatukseen on erikoistunut kahdeksan maatilaa (Broiler-uutiset 2/2004).

Taulukko 2. Broilerikasvattamoiden tuotantorakenne broilerimäärän mukaan 2004.(Broileryhdistys).

	Alle 20 000	20 000- 59 999	60 000- 79 999	80 000-
Tiloista, %	25	48	22	37
Kasvatuspaikoista, %	9	43	37	11
Tiloja, kpl	53	102	46	9
Eläinmäärä	788000	3 652 000	2 873 000	993 000

Vuonna 2001 kalkkunatiloja oli 109 kappaletta ja keskimäärin niillä oli 4 200 kalkkunaa. Kalkkunantuotantotiloista sopimustuottajia oli 88 kappaletta vuonna 2003. Kalkkunantuotanto on tiloilla varsin uutta, sillä vain noin 29 prosenttia tiloista oli tuolloin harjoittanut kalkkunantuotantoa yli kaksi vuotta ja vain noin 10 prosenttia viisi vuotta (Tike 2002).

Päätuotantosuuntanaan kalkkunanlihan tuotantoa harjoittavia tiloja oli vuonna 1995 vain 27 kappaletta. Vuonna 2001 päätuotantosuuntana kalkkunanlihan tuotanto oli 50 tilalla. Tilamäärän kasvun seurauksena myös kalkkunamäärät ovat nousseet. Vuonna 2004 Suomessa oli 89 sopimustuottajaa, ja keskimäärin niillä oli 7 800 lintua.

2.4.3. Tuotannon alueellinen rakenne Suomessa

Broilerikasvatustilojen keskikoossa on pieni ero AB- ja C-alueiden välillä. Vuonna 2001 AB-tukialueen tilojen keskikoko oli 35 000 broileria, kun C-tukialueen keskikoko oli noin 38 000 (Tike). AB-tukialueella rakenne on edelleen pienin. Tämä johtuu pitkälti teurastamojen erilaisesta politiikasta. Suurin kasvattamoiden keskikoko on B-alueella olevalla Saarioisilla, toiseksi suurin C-alueella olevalla Atrialla ja pienin AB-alueella olevalla HK Ruokatalolla.

Päätuotantosuuntana broilerinlihantuotantoa harjoittavista tiloista 71 prosenttia sijaitsee AB-tukialueella. AB-tukialueella 45 prosenttia tiloista oli alle 25 000 broilerin kasvattamoja, kun C-alueen tiloista vastaava osuus oli 16 prosenttia vuonna 2001. Vastaavasti 25 000 - 49 999 kasvattamointa oli AB-alueen tiloista 39 prosenttia, kun C-alueen tiloista 53 prosenttia oli kyseisessä luokassa. Vähintään 50 000 broilerin kasvatustiloja AB-tukialueella oli 16 prosenttia, kun C-tukialueella niitä oli 31 prosenttia.

Kalkkunatiloista 47 prosenttia sijaitsi AB-tukialueella vuonna 2004 ja eläimistä 49 prosenttia. AB-tukialueella tiloilla, joilla oli kalkkunoita, keskikoko oli 3 400 kalkkunaa, kun C-tukialueella keskikoko oli 3 100 kalkkunaa. Luvut pitävät sisällään kaikki maatilat, joilla oli kalkkunoita. Tämän takia luvut ovat pieniä. Sopimustuottajilla keskimääräinen eläinmäärä oli 8 000 kalkkunaa vuonna 2004. Teurastamojen välillä sopimustuottajien keskikoko vaihteli niin, että pienin keskikoko oli Järvi-Suomen Portilla, 6 000 lintua ja suurin Atrialla, 11 000 lintua. HK Ruokatalon kalkkunan sopimustuottajilla oli keskimäärin 6 500 lintua.

AB-tukialueella kalkkunatilojen vuotuinen kasvuprosentti oli vuosina 1995-2001 noin 6 prosenttia, kun C-tukialueella vuotuinen kasvu oli noin 14 prosenttia. Tilamäärän kasvun seurauksena myös kalkkunamäärät ovat kasvaneet. C-alueen tiloilla keskimääräinen tilakoko oli AB-aluetta suurempi.

Suurimpana syynä tähän on broilerituotannon tapaan teurastamojen erilainen politiikka. Atria painottaa muita teurastamoja enemmän suurempiin yksiköihin.

3. SIIPIKARJANLIHATILOJEN TALOUS

3.1. SIIPIKARJANLIHATILOJEN TALOUDEN TARKASTELUTAVAT

Siipikarjanlihatalojen taloutta on seuraavassa tarkasteltu monen eri aineiston avulla. Uusitalo (2003) tarkasteli broileritilojen taloutta yrittäjäkyselyn tiloilla vuonna 2001. Lisäksi broileritilojen taloutta on tarkasteltu kannattavuuskirjanpito-tiloilla vuosina 1998-2002. Lopuksi on analysoitu tuotto- ja kustannusrakennevertailua Suomen, Belgian, Tanskan ja Alankomaiden broilerituotantotilojen välillä.

3.2. SUOMEN BROILERITILOJEN TALOUS

3.2.1. Broileritilojen talous yrittäjäkyselyn tiloilla vuonna 2001.

Uusitalon (2004) tutkimuksessa broileritilojen tulotarkastelu suoritettiin MVL:n mukaan toimivilla tiloilla, joilla harjoitetaan myös muuta maataloutta. Aineisto muodostui 23 tilasta, joista 19 sijaitsi AB-tukialueella. Kyselyn broileritiloilla oli kasvatettu vuonna 2001 keskimäärin 239 000 broileria.

Kasvatettujen broilereiden määrä vaihteli noin 90 000 broilerista nelinkertaiseen määrään. Keskimääräinen broileriera oli noin 39 000, jolloin broilerieriä ehdittiin kasvattamaan vuodessa keskimäärin 6,28. Kasvatuserien määrä vaihteli viidestä seitsemään. Tilat edustavat kooltaan melko hyvin keskimääräistä suomalaista broilerikasvatustilaa, sillä koko maan kasvatustilojen keskikoko oli tuolloin 36 000 lintua (Tike).

Broilerituotanto oli kyselyyn vastanneilla tiloilla melko nuori tuotannonhaara, sillä kolmasosalla broilerikasvattamotiloista broilereiden kasvatus oli aloitettu 1990-luvulla. Mukana oli tiloja, jotka olivat aloittaneet 1970-luvun alussa, kun taas muutama oli aloittanut broilerituotannon vasta muutama vuosi sitten. Ensimmäisen broilerikasvattamorakennuksen keski-ikä oli 16 vuotta ja toisen kymmenen vuotta. Mikäli kasvattamorakennuksia oli enemmän, oli ne yleensä rakennettu EU-jäsenyyden ensimmäisinä vuosina.

Broilerit ruokitaan pääosin täysrehuilla. Uusitalon (2004) tutkimuksessa tiloilta kysyttiin toisaalta ostorehujen (teolliset rehut ja ostovilja) ja toisaalta omalla tilalla tuotetun viljan osuutta rehuista. Kasvatustilojen yrittäjien vastausten mukaan ostorehun osuus rehuista oli 94 prosenttia. Kasvatustilojen broilerit olivat kasvaneet 1,31 kilon teuraspainoon noin 38 vuorokaudessa. Rehua yhden lihakilon tuottamiseen oli kulunut 2,72 kiloa.

Lähes puolet tiloista käytti myös viljaa ruokinnassa, joko omaa tai ostoviljaa. Viljaa käytettiin ruokinnassa keskimäärin 13 prosenttia. Määrä vaihteli prosentista 30 prosenttiin. Nämä tilat maksoivat ostorehusta (ei sis. ostovilja) noin 2 euroa/100 kiloa kohti enemmän kuin täysrehua käyttävät. Viljan lisääminen ei näyttäisi aineiston perusteella huonontavan kasvutuloksia.

Täysrehua käyttävillä broilerit olivat tiloilla 36,7 vrk, jolloin broilerin keskipaino oli 1,32 kiloa. Viljaa lisäävillä tiloilla keskimääräinen kasvatusaika oli 36 vuorokautta ja broilereiden keskipaino 1,28 kiloa. Rehuhyötysuhde oli täysrehutiloilla keskimäärin 2,64 ja viljaa lisäävillä 2,49.

Uusitalon (2004) aineiston tiloilla oli investoitu paljon (noin 4,6 milj. euroa) vuosina 1997-2001. Jos tänä aikana käytetyt investointimenot lasketaan kaikkia kyselyyn vastanneita tiloja kohden, saadaan keskimääräiseksi investointirahamenoksi ilman arvonlisäveroa noin 200 000 euroa/tila. Lähes kaikki tilat olivat tehneet jonkinlaisia investointeja. Vajaa puolet tiloista oli rakentanut uuden kasvattamon ja vajaa 20 prosenttia laajentanut vanhaa kasvattamoa. Paljon oli tehty myös ruokinta-, ilmastointi- ja lämmitysinvestointeja. Investointihalut näyttäisivät olevan kovat myös jatkossa. Uutta kasvattamoa tai laajennusta suunnitteli noin 40 prosenttia tiloista vuosille 2002 - 2006.

Broilerituotannon tulolaskelmat kuvaavat broilerikasvatustilojen koko maatilán tulokehitystä. Tulokset perustuvat 23 tilan yrittäjiltä saatuihin verotustietoihin vuodelta 2001. Vuonna 2001 broileritilojen tuotto oli keskimäärin 473 000 euroa. Tuotosta noin 77 prosenttia koostui broilereiden myyntituloista ja noin 18 prosenttia tuesta. Kasvinviljely ym. muilla tuloilla oli siten marginaalinen osuus tulonmuodostuksessa.

Broilerikasvatuksen kustannukset koostuivat rahamenoista ja verotuspoistoista. Kustannukset olivat vuonna 2001 broilerikasvatustilaa kohden 415 000 euroa, ja niiden osuus kokonaistuotosta oli 88 prosenttia. Suurimmat kustannuserät, yhteensä noin kaksi kolmasosaa kustannuksista, olivat ostorehumerot (45 prosenttia) ja untuvikkojen hankintamenot (20 prosenttia). Tutkimustiloilla oli velkaa keskimäärin 205 000 euroa/tila, josta he maksoivat korkomenoja noin 7 000 euroa vuonna 2001. Broilerikasvatustilojen maataloustulo oli vuonna 2001 noin 58 000 euroa/tila.

Lehmusvuoren (1999) tutkimuksessa viljelijäkyselyaineiston keskimääräinen maataloustulo vuodelta 1997 oli noin 33 000 euroa/tila. Tilat kasvattivat tuolloin kuitenkin noin 100 000 broileria vuodessa vähemmän. Vuoden 2001 yrittäjäkyselyn tilat olivat myös selvästi MYTT-aineiston tiloja suurempia. Ilman tukea maataloustulo olisi ollut kuitenkin negatiivinen viljelijäkyselyn tiloillakin.

3.2.2. Broileritilojen talous kannattavuuskirjanpitotiloilla 1998 - 2002

Broilerituotannon kannattavuutta Suomessa on tarkasteltu kannattavuuskirjanpitotilojen tulosten avulla (ks. liite 1). Tulokset ovat kolmen vuoden liukuvia keskiarvoja. Ajanjaksolla 1998-2000 Suomen kannattavuuskirjanpidossa olevien broileritilojen kokonaistuotto oli tilaa kohti noin 390 000 euroa/vuosi, mutta oli ajanjaksolla 2000-2002 tilaa kohti keskimäärin 454 000 euroa/vuosi.

Broilerituotannon kustannukset kasvoivat kuitenkin ajanjaksolla niin, että kun ne olivat ajanjaksolla 1998-2000 keskimäärin 275 000 euroa/tila, niin ajanjaksolla 2000-2002 olivat kustannukset kohonneet jo 342 000 euroon/tila. Broilerituotannon kannattavuus heikkeni tarkasteluajanjakson aikana.

Ajanjaksolla 1998-2000 yrittäjänvoittoa muodostui vuotta kohden tiloilla reilut 21 000 euroa/tila, mutta ajanjaksolla 2000-2002 enää hieman yli 4 900 euroa tilaa kohti vuodessa. Viljelijäperheen maatilalla tekemälleen työlleen ja tilaan sitomalleen omalle pääomalle saatu korvaus eli maataloustulo laski liikevaihdon kasvusta huolimatta ajanjakson 1998-2000 noin 59 000 eurosta ajanjaksolla 2000-2002 noin 47 000 euroon vuodessa.

Maatilan maataloustuotannon kannattavuutta yksiselitteisimmin kuvaava kannattavuuskerroin oli ajanjaksolla 1998-2000 keskimäärin 1,59, mutta oli ajanjaksolla 2000-2002 enää keskimäärin 1,12. Omalle pääomalle vaaditaan tässä korkoa 5 prosenttia ja omalle työlle 1998-2000 noin 9,3 euroa/tunti, 1999-2001 noin 9,3 euroa/tunti sekä 2000-2002 noin 9,4 euroa/tunti.

Tutkimustilojen velkaantuneisuus kasvoi tutkimusajanjakson aikana. Vuosina 1998-2000 kannattavuuskirjanpidossa olevilla broileritiloilla oli velkaa keskimäärin 227 000 euroa/tila mutta ajanjaksolla 2000-2002 jo keskimäärin 288 000 euroa/tila. Tilojen vakavaraisuus laski vuosien 1998-2000 noin 58 prosentista noin 52 prosenttiin ajanjaksolla 2000-2002. Näin kannattavuuskirjanpidon broileritilojen vakavaraisuus oli kuitenkin vielä vuosina 2000-2002 hyvää tasoa, jos hyvän vakavaraisuuden rajana pidetään 40 prosenttia.

Kannattavuuskirjanpidossa olevien broileritilojen eläinmäärä oli ajanjaksolla hieman keskimääräistä pienempi, sillä tarkasteluaikana tutkimustiloilla oli broilereita keskimäärin noin 29 000. Keskimääräinen broilerimäärä oli samaan aikaan maamme broileritiloilla yli 35 000 lintua. Lisäksi on huomiotava, että kannattavuustarkastelussa oli ajanjaksolla ainoastaan 9 tilaa.

Tärkein syy rakennekehitykselle broilerituotannossa on tuotannon kannattavuuden parantaminen. Hirvijoki (2003) tarkasteli broileritilojen talouden kehitystä suuren investoinnin jälkeen Pirkanmaalla 1997-2000. Investoinnin jälkeen broileritilat ylsivät korkeisiin, suuruudeltaan yli kolmen kannattavuuskertoimiin ja tilojen kannattavuus parani merkittävästi. Tilojen maataloustulo oli tutkimustiloilla ollut hyvin lähellä suunniteltua.

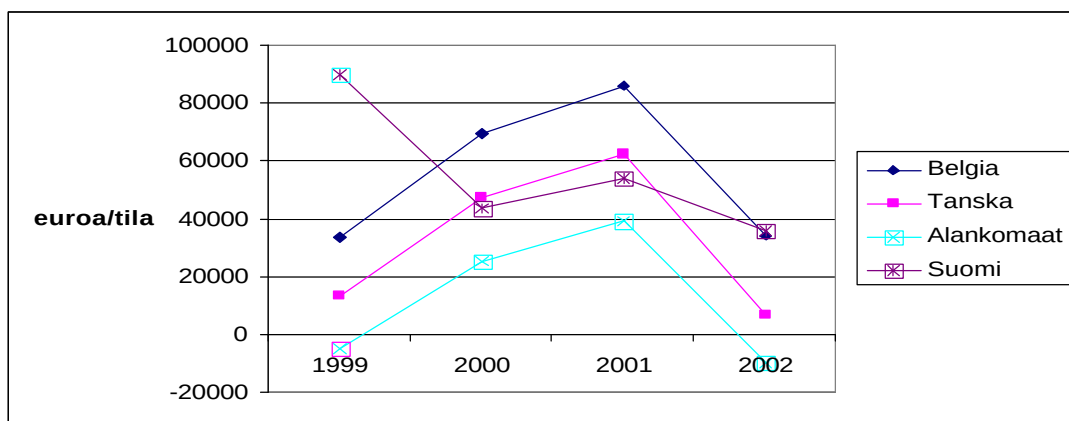
Hirvijoki (2003) toteaa tutkimuksessaan, että sopimustuotanto, vähäiset sopeutumiskustannukset ja nopea tuotantokapasiteetin käyttöönottomahdollisuus investoinnin jälkeen helpottavat broileritilojen vuotuisen maataloustulon arviointia lypsykarja- ja sikatiloihin verrattuna.

Laajentaneet broileritilat olivat Pirkanmaalla huomattavasti keskimääräistä suurempia, sillä niiden ilmoitettu eläinpaikkamäärä oli vuonna 2000 keskimäärin yli 79 000 kappaletta. Tilat olivat näin eläinmäärältään kaksi kertaa keskimääräisiä broileritiloja suurempia.

3.3. SUOMEN BROILERITILAT EU-VERTAILUSSA

Suomen broileritilat menestyvät taloudellisessa mielessä kohtalaisesti vertailun Belgian, Tanskan ja Alankomaiden broileritilojen kanssa. Maiden väliset erot yritys- ja tuotantorakenteessa vaikeuttavat vertailua. Lisäksi vertailutilojen määrän vähyys lisää tulosten epäluotettavuutta.

Vertailuaineistona käytettiin Euroopan unionin maatalouden kirjanpidon tietoverkkoa, FADN:ää, joka tuottaa yrityskohtaista tietoa maa- ja puutarhataloudesta. Suomen tilatiedot ovat peräisin omasta kirjanpitojärjestelmästä, joka on kuitenkin täysin yhteensopiva FADN-kirjanpitojärjestelmän kanssa.

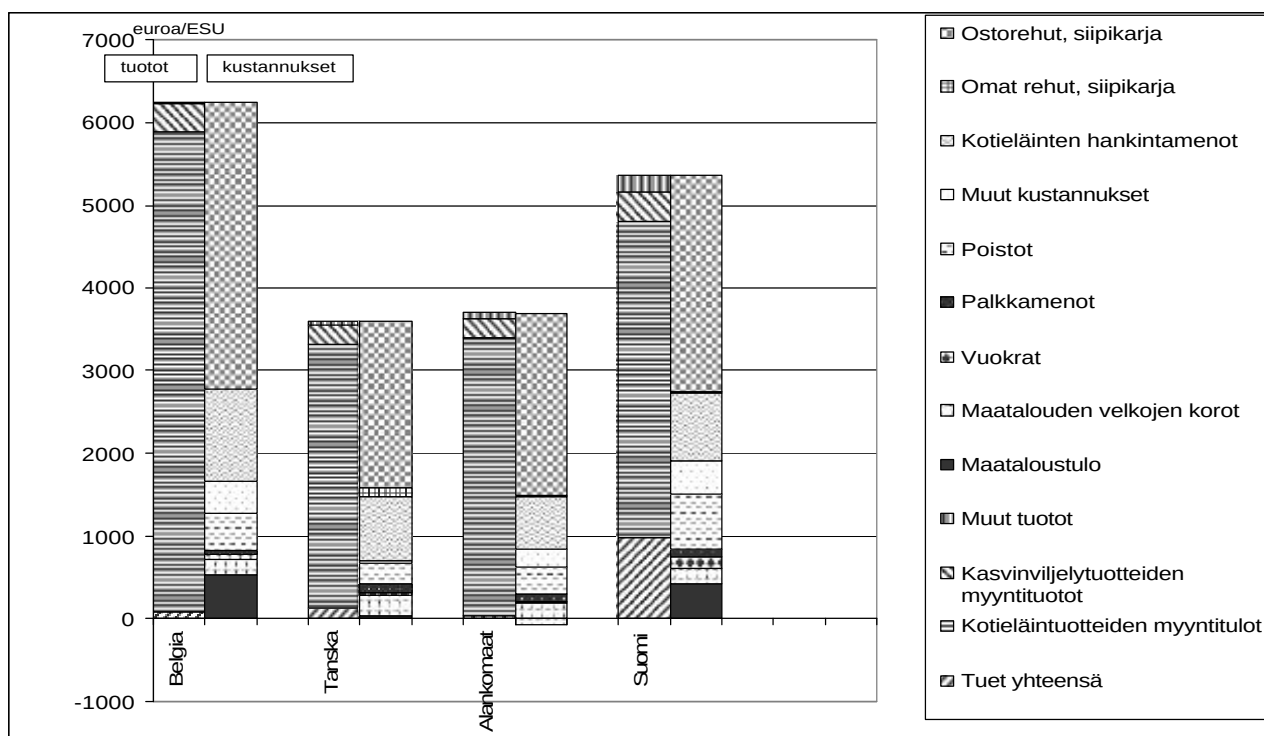
Kuvio 11. Broileritilojen maataloustulon kehitys Belgiassa, Tanskassa, Saksassa, Alankomaissa ja Suomessa vuosina 1999-2002.

Maataloustuloa kertyi vertailumaissa tarkasteluvuosina kuvion 11 mukaisesti. Suomen broileritiloilla saatiin maataloustuloa vuonna 1999 yli 80 000 euroa/tila, mutta jo seuraavana vuonna se laski alle 50 000 euron tilaa kohti. Vuonna 2001 päästiin Suomen broileritiloilla maataloustulossa yli 50 000 euron, mutta vuonna 2002 se oli enää alle 40 000 euroa/tila.

Heikoiten maataloustulolla mitaten menestyivät alankomaalaiset broileritilalliset, joiden maataloustulo oli vuonna 1999 negatiivinen, eli he eivät saaneet tilalla tekemälleen työlle eivätkä tilan sitomalle omalle pääomalle korvausta lainkaan. Vuodet 2000 ja 2001 olivat alankomaalaisille hieman valoisampia, mutta vuonna 2002 menttiin vielä vuoden 1999 tasoa alemmaksi.

Tuloksia tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon, että kunkin maan maataloustulo saatiin aikaan erisuuruuksilla työpanoksilla ja oman pääoman määrällä, eikä maataloustuloa voi suoraan verrata eri maiden välillä. Viljelijäperheen tilan maataloustuotannosta saadun tulotason se kuitenkin kertoo.

Broilerituotantotilojen tuotto- ja kustannusrakennetta esittää kuvio 12. Vuonna 2002 Suomen broileritiloilla kokonaistuotto oli 463 000 euroa.

Kuvio 12. Broilerituotantotilojen tuotto- ja kustannusrakenne/esu vertailumaissa vuonna 2002.

Tuotto- ja kustannusrakenne on kuvattu vuodelta 2002. Tuotto- ja kustannusrakenne on ilmoitettu kuviossa 12 lihasiipikarjatilojen taloudellista kokoa (ESU) kohti, joka on tilan eläinmääriin ja viljelykasvien aloihin ja normikatteisiin perustuva mittari.

Taulukko 3. Vertailumaiden kannattavuuskirjanpitoon kuuluvien broileritilojen koko vuonna 2002.

	Belgia	Tanska	Alankomaat	Suomi
Keskimäärin broilereita	38 936	127 500	64 274	37 255
Peltoa viljelyksessä, ha	20	82	16	49
Tilakoko, ESUa	64	205	134	86

Vertailumaiden kannattavuuskirjanpitoon kuuluvien broileritilojen tuotantorakenteessa oli eroja (taulukko 3). Kirjanpitojärjestelmään kuuluvilla broileritiloilla tilakoko oli suurin tanskalaisilla tiloilla, joiden keskimääräinen koko oli 205 esua. Suomalaisten kirjanpidossa mukana olevien broileritilakoko oli keskimäärin 86 esua.

Broilereita oli eniten tanskalaisilla kannattavuuskirjanpitoon kuuluvilla broileritilallisilla, lähes 128 000 kappaletta. Kannattavuuskirjanpitotilallisilla oli Suomessa vuonna 2002 broilereita keskimäärin 37 000. Suomalaisilla broilereita kasvattavilla kirjanpitotiloilla peltoa oli viljelyksessä 49 hehtaaria.

Kotieläintuotteiden myyntitulot muodostivat suurimman osan kannattavuuskirjanpidossa mukana olleiden broileritilojen kokonaistuotosta Belgiassa, jossa se oli yli 90 prosenttia. Suomessa kannattavuuskirjanpitoon kuuluvilla broileritiloilla kotieläintuotteiden myyntitulot kattoivat 71 prosenttia tilojen kokonaistuotosta. Tukien suhteellinen määrä oli suurin Suomessa, jossa tutkimustilojen kokonaistuotosta noin viidennes oli peräisin tuista (ei sisällä investointitukia).

Rehut ja untuvikkojen hankinta muodostavat suurimmat kustannuserät kaikissa vertailumaissa. Absoluuttisesti rehut olivat heinäkuussa 2004 kalleimpia Suomessa. Suomalaiset rehut olivat 10 - 15 prosenttia kalliimpia kuin vertailumaiden rehut (Dansk Erhvervsfjerkræ). Rehujen hintoja vertailtaessa on muistettava, että rehun laatu saattaa vaihdella eri maissa. Laadukkaan rehun rehuhyötysuhde on yleensä parempi, jolloin rehukustannus tuotettua lihakiloa kohti ei suoraviivaisesti seuraa rehun hintaa.

Myös untuvikon hinta oli heinäkuussa 2004 kallein Suomessa. Untuvikon hinta oli tuolloin Tanskassa 15 prosenttia, Saksassa 13 prosenttia ja Alankomaissa 35 prosenttia suomalaista edullisempi. Poistojen osuus kokonaiskustannuksista oli suurin Suomessa. Tätä selittää suomalaistilojen suuri tuotantoon sidottu pääoman määrä, josta tehdään poistoja. Tanskalaistiloilla korkomenot olivat suurimmat tilojen suuren velkamäärän vuoksi.

Vuonna 2002 broileritilojen maataloustulo oli hyvin alhainen Belgiaa ja Suomea lukuun ottamatta kaikissa muissa vertailumaissa. Ilman tukia Suomen broileritilat eivät olisi saaneet maataloustuloa lainkaan.

Broileritilojen talouden kehityksestä ei lähdetty tekemään skenaariota keskeneräisten tukiratkaisujen vuoksi. Periaatteessa talousskenaario olisi voitu tehdä kannattavuuskirjanpitoaineiston tai MYTT-aineiston avulla. Skenaariolaskennassa otetaan huomioon keskimääräinen vuotuinen tuottavuuskehitys ja toisaalta panoshintojen keskimääräinen vuotuinen kehittyminen.

Vuonna 2005 kansallinen tukijärjestelmä muuttuu, jolloin, etenkin intensiiviset siipikarjanlihatilat menettävät tukea. Tämä johtuu kansallisen kotieläintuen voimakkaasta alenemisesta. Tilannetta voidaan osin helpottaa kompensoimalla tuen alenemaa peltoalaan sidotulla luonnonhaittakorvauksen lisäosalla. Kompensatio kohdistuu täysimääräisenä ainoastaan pienen eläinmäärän, mutta suuren peltoalan omaavilla lihasiipikarjatilalla. Keskimääräisesti lihasiipikarjatilien kokonaistukitason arvioidaan alenevan vuodesta 2003 vuoteen 2006 keskimäärin vajaalla neljällä prosentilla.

3.4. YHTEENVETO LIHASIIPIKARJATILOJEN TALOUDESTA

Siipikarjatilojen talous on ollut tarkasteluajanjaksolla kohtuullisella tasolla muihin tuotantosuuntiin tai lähimpiin kilpailijamaiden broileritiloihin verrattuna. Lihasiipikarjatilat ovat laajentaneet tuotantoaan merkittävästi viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Investointien avulla tilat ovat kyenneet säilyttämään maataloustulon tason. Kuitenkin lihasiipikarjatilojen tuotannon kannattavuus on tuottavuutta parantavista laajennusinvestoinneista huolimatta heikentynyt. Toisaalta ilman laajennusinvestointeja tilojen kannattavuus olisi ollut vielä heikompi. Tehty vertailu osoitti, että suomalaiset broileritilat menestyivät eurooppalaisiin kollegoihinsa verrattuna hyvin, kun tuotannon kannattavuuteen on huomioitu maksetut tuet.

Lisäksi Suomen, Tanskan, Belgian ja Alankomaiden tuotto- ja kustannusrakenteen vertailu osoitti, että suomalainen broilerituotanto on erittäin tukiriippuvaista vertailumaihin verrattuna. Tukien osuus on kuitenkin liikevaihtoon nähden broilerituotantotiloilla merkittävästi suomalaisten kasvintuotantotiloja alhaisemmalla tasolla. Vuonna 2002 kannattavuuskirjanpitoon kuuluvien broileritilojen liikevaihdosta tukien osuus oli reilu viidennes. Vastaavasti puhtailla viljailoilla tukien osuus liikevaihdosta oli noin puolet.

Vuonna 2005 lihasiipikarjantuotantotilojen kansallinen kotieläintuki putoaa yli 16 prosenttia, eikä luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa kykene korvaamaan kansallisen kotieläintuen alenemaa etenkin intensiivisillä lihasiipikarjantuotantotiloilla.

Tuotantopanosten korkea hintataso lähialueisiin verrattuna ja toisaalta lihasiipikarjan alenevat tuottajahinnat leikkaavat lihasiipikarjantuotantotilojen tuotantotoiminnan kannattavuutta, ellei tilojen tuottavuutta kyetä parantamaan riittävästi. Toistaiseksi vahva jalostava teollisuus on kyennyt maksamaan suomalaisille lihasiipikarjantuottajille Euroopan parasta tuottajahintaa, mutta kasvava siipikarjanlihan tuontipaine luo painetta alenevaan siipikarjan tuottajahintaan.

Tuotantopanoksista ylivoimaisesti suurimman osuuden muodostavat rehut. Tuontisoijan hinnannousu on nostanut ostorehujen hintoja. Valtamerikuljetusten ns. "Itämeri-lisä" ja GMO-vapaan soijan käyttö rehusta nostavat yhdessä suomalaisen rehuteollisuuden korkeiden tuotantokustannusten kanssa rehujen hintoja eurooppalaisia kilpailijamaita korkeammalle tasolle.

Myös untuvikkojen hinnat ovat Euroopan korkeimmat, rehukustannuksista ja untuvikkomarkkinoiden pienuudesta johtuen. Lisäksi kilpailu Suomen untuvikkomarkkinoilla on vähäistä.

Suomalaisten lihasiipikarjantuotantotilojen hyvä eläintautitilanne säästää lääkintäkustannuksia, ja siksi hyvä eläintautitilanne on kyettävä säilyttämään.

Elintarviketeollisuusliiton Rehuteollisuusyhdistyksen tekemän selvityksen perusteella voidaan lähestyä kysymystä suomalaisen tuotantoeläinrehujen osin myös -siipikarjanrehun kalleuden syistä. Rehuteollisuusyhdistyksen tekemä raportti on tehty pääasiassa kahden suurimman rehuteollisuusyrityksen, Suomen Rehun ja Rehuraision tietojen perusteella.

Elintarviketeollisuusliiton Rehuteollisuusyhdistyksen tekemän selvityksen mukaan (ETL, Rehuteollisuusyhdistys 2004) pitkät kuljetusmatkat Euroopan tuontisatamista, asiakaskunnan hajanainen rakenne sekä pohjoiset viljelyolosuhteet asettavat ylimääräisiä kustannuksia aiheuttavan toimintakentän Suomen rehuteollisuudelle vertailumaiden Tanskan, Saksan ja pääosin myös Ruotsin rehuteollisuusyrityksiin verrattuna.

Kaiken kaikkiaan kustannuseroa syntyy keskiarvovuoden luvuilla laskettaessa noin 42 milj. € vuodessa eli noin *30 euroa rehutonnia kohti*. Kustannuseroa syntyy raaka-aineiden ostohintaerosta, raaka-aineiden puhtauden takaavasta hygienian hallintajärjestelmästä, logistiikkakustannuksista Suomessa sekä GMO-vapaan soijan käytöstä rehuseosten raaka-aineena.

Rehuteollisuusyhdistyksen tekemän selvityksen mukaan viljan ostohinta ja heikompi energia-arvo lisäävät kustannuksia. Itse asiassa noin 75 prosenttia rehuteollisuuden kustannuksista muodostuu raaka-aineista. Suomessa rehuteollisuus joutuu käyttämään rehuseosten raaka-aineena energia-arvoltaan alhaisempia viljoja, josta aiheutuu lisäkustannuksia keskieuropalaisiin rehuyrityksiin verrattuna.

Suomessa ohran osuus rehuviljan kokonaiskäytöstä on 66 prosenttia, kun se EU:ssa on keskimäärin 20 prosenttia. Energia-arvoonsa suhteutettuna ohra on Suomessa selvästi kalliimpi rehuraaka-aine kuin rehurvehnä tai maissi, jotka ovat käytetyimmät rehuviljat muissa Euroopan maissa.

Rehuteollisuusyhdistyksen tekemän selvityksen mukaan viljojen pitkän aikavälin hintataso on maakohtaisia rehuteollisuuden toteutuneita ostohintoja verrattaessa Suomessa korkeampi kuin Keski-Euroopassa. Tämä koskee erityisesti rehurvehnää. Samainen selvitys kumoaa väitteen "Suomessa on Euroopan halvimmat viljat" paikkansapitävyyden.

Pitkien maantieteellisten etäisyyksien vuoksi Suomessa toimiva rehutehdas joutuu ylläpitämään laajaa tuotevalikoimaa ja ajamaan usein lyhyitä sarjoja. Keskieuropalainen rehulaitos voi keskittyä tuotannossa tiettyihin tuoteryhmiin, jolloin ne pystyvät käyttämään paremmin hyväkseen ns. "suuren mittakaavan edut" pitempien valmistussarjojen muodossa. Lyhyitä valmistussarjoja aiheuttaa omalta osaltaan myös hyvän asiakaspalvelun vaatima nopea tilaus/toimitus-prosessi.

Myös BSE-tauti vaikutti erityisesti suomalaisen rehuteollisuuden kustannuksiin. BSE-taudin johdosta kiristynyt lainsäädäntö johti rehutehtailla tuotannon uudelleenjärjestelyihin vuodesta 2001 alkaen. Tällöin nautakarjan rehuseosten valmistus jouduttiin eriyttämään kalajauhoa sisältävien rehuseosten valmistuksesta. Tämä lisäsi entisestään rehujen keskimääräisiä kuljetusmatkoja sekä jäykisti tuotanto- ja kuljetuslogistiikkaa.

Rehuteollisuuden rakenne on muuttunut voimakkaasti viimeisten 20 vuoden aikana. Nykyisin alalla on kaksi päätoimijaa; Suomen Rehu ja Rehuraisio. Muiden alalla toimivien rehuteollisuusyritysten yhteenlaskettu markkinaosuus on noin 20 prosenttia. Toistaiseksi Suomeen ei ole tuotu merkittäviä määriä valmiita maatilarehuja.

Suomessa nykyisin käytössä olevat rehutehtaat ovat Euroopan mittakaavassa monipuolisia ja isoja yksiköitä. Vuonna 2002 EU-alueen kaikkien rehutehtaiden keskimääräinen vuosivalmistus oli 42 000 tonnia, kun Suomessa kahden suurimman valmistajan tehtaiden vuosituotanto oli tuolloin keskimäärin 150 000 tonnia. Valmistuotevaraston kiertonopeus on keskimäärin noin 3 päivää, mutta raaka-ainevaraston kiertonopeus on peräti 32 päivää. Tämä johtuu tuontiraaka-aineiden pakollisesta karanteenivarastoinnista ja pitkästä kuljetusetäisyydestä Euroopan tuontisatamista Suomeen. Sitä vastoin Suomessa rehutehtaitten käyttöaste on korkeampi kuin keskimäärin Euroopassa.

Rehutehtaitten rakennuskustannukset ovat Suomessa yleisesti korkeammat kuin Keski-Euroopassa ja tekninen varustelu on kalliimpaa esimerkiksi pakkasten takia (tehtaitten lämmitykset, linjojen ja säiliöiden lämmitykset yms.). Suomessa rehut ovat pitkälle prosessoituja, ja expandereita ja valmentimia käytetään hygienian varmistamisen sekä rehun teknisen laadun ja ruokintaominaisuuksien parantamisen vuoksi. Sen sijaan Euroopassa joissakin tehtaissa expanderia käytetään salmonellan tuhoamiseen.

Vaikeasti rakeistettavat ja energia-arvoltaan alhaiset viljat vaativat tehokkaampaa rakeistusprosessia kuin esimerkiksi vehnää ja maissia sisältävät keskieuropallaiset rehuseokset. Korkeampi prosessointiaste nostaa kuitenkin pääoma-, energia- ja kunnossapitokuluja. Rehuteollisuudessa rehut prosessoidaan erilaisten valmennus- ja kypsennysmenetelmien avulla. Kun tähän vielä yhdistetään rakeistusteknologia, niin saadaan energia-arvoltaan parempia rehuja.

Johtuen Suomen teollisten rehujen markkinoiden pienuudesta sekä etäisyyksien pituudessa, suomalaisissa tehtaissa rehuja valmistetaan laajalla valikoimalla ja eläinten koko tuotantokauden tarpeisiin. Keski-Euroopassa suuremmilla markkinoilla voidaan erikoistua esimerkiksi alkukasvatusrehuihin omassa tehtaassaan ja loppukasvatusrehuihin siihen erikoistuneessa yksikössä. Tällöin loppukasvatusrehut voidaan valmistaa hyvinkin pelkistetyssä tehtaassa. Suomessa valittu malli mahdollistaa kuitenkin suuret tuotantoyksiköt ja sitä kautta tehokkaan rationalisoinnin.

Raaka-aineiden tuonti aiheuttaa lisäkustannuksia. Suomalainen rehuteollisuus joutuu maksamaan keskieuropallaisiin rehuteollisuusyrittäjiin verrattuna tuontiraaka-aineista lisähintaa.

Lähde: ETL:n vertaileva selvitys rehuseosten kustannusrakenteesta

4. LIHASIIPIKARJAN TERVEYS JA HYVINVOINTI

4.1. SIIPIKARJAN TERVEYS

Suomessa siipikarjan tarttuvien tautien tilanne on hyvä. Siipikarjan kasvatus tapahtuu ns. ”all in all out” mallia käyttäen, jolloin kaikki linnut tuodaan kasvatushalliin yhtä aikaa ja halli tyhjennetään kerralla. Kasvatuserien välillä tilat pestään ja desinfioidaan.

Siipikarjan tarttuvien tautien ennaltaehkäisevää työtä on tehty jo 80-luvulta asti. Tautien leviäminen kasvatushalleihin pyritään ennaltaehkäisemään olosuhteiden, ruokinnan, jalostuksen ja hoidon optimoinnilla. Tarvittaessa ennaltaehkäisyssä käytetään rokotteita.

Tuotantopolven siipikarjaa ei käytännössä Suomessa tarvitse hoitaa antibiooteilla. Ohjattu sopimustuotantomalli helpottaa lintujen terveydentilan valvontaa ja tuottaja pystyy nopeasti puuttumaan mahdollisiin häiriötilanteisiin. Uusissa tuotantoyksiköissä tekniset välineet (esim. vaa’at ja vedenkulutusmittarit) auttavat lintujen kasvun ja olosuhteiden seurantaa ja niiden säätämisen linnuille sopivaksi.

Vastustettavien eläintautien torjunnasta Suomessa vastaa maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveysosasto. Eläintautien vastustaminen perustuu tautien ilmoitusvelvollisuuteen, sairaiden eläinten tutkimuksiin tiettyjen tautien varalta ja seurantatutkimuksiin.

Eläintautilainsäädännössä on lueteltu taudit, joista on viipymättä ilmoitettava eläinlääkintäviranomaisille. Velvoite ilmoittaa tarttuvista eläintaudeista koskee tuottajia, eläinlääkäreitä ja teurastamoita.

Hyvästä eläintautitilanteesta johtuen Suomi on saanut EU:lta esimerkiksi salmonellan varalta lisävaluudet, mikä tarkoittaa sitä, että tuontilinnuilta voidaan vaatia samanlaisia vastustusohjelmia kuin Suomessa. Virallisesti tautivapaa status Suomella on esimerkiksi lintuinfluenssasta.

Osana kansallista laatutyötä elinkeino valmistelee ”Korkealaatuisen suomalaisen siipikarjanlihan tuotantotavan kuvauksen”. Kuvaus nostaa esiin suomalaisen lihasiipikarjatuotannon erityispiirteet ja toimintamallit siipikarjanlihan tuotantoketjun alkutuotanto-osasta, hautomosta teurastamon lihan tarkastukseen asti.

4.2. YLEISIMPIÄ SIIPIKARJAN TAUDINAIHEUTTAJIA

4.2.1. Salmonella

Suomessa broilereissa salmonellaa todettiin vuoden 2003 aikana 5 parvessa yhteensä 3 287 tutkitusta parvesta. Salmonellaa esiintyi siis alle yhdellä prosentilla parvista. Koska salmonellatutkimuksen tulos on tiedossa ennen parven teurastusta, ohjataan tällaisista parvista saatava liha kuumennettavaksi, eikä siitä aiheudu vaaraa kuluttajalle.

Suomessa ja muissa Pohjoismaissa salmonellatartuntoja esiintyy kansainvälisesti katsoen hyvin vähän. Suurin osa ihmisten tartunnoista on saatu Pohjoismaiden ulkopuolelta.

4.2.2 Kampylobakteeri

Kampylobakteeritartunta on yleisin ihmisissä todettu zoonoosi EU:n alueella. Suomessa siipikarjateurastamot ovat vapaaehtoisesti valvoneet kampylobakteeria jo ennen EU:n säädösten voimaantuloa kesäkuussa 2004 (asetus 3/EEO/2004). Suomessa broileriparvissa esiintyy kampylobakteeria huomattavasti vähemmän kuin EU:ssa keskimäärin. Vuosittain vain noin viisi prosenttia parvista on kampylobakteeriposiitivisia.

Kampylobakteeri aiheuttaa ihmisille eriasteisia maha-suolistotulehduksia ja myös vakavampia jälkitauteja. Tavallisimpia tartunnanlähteitä ovat siipikarjanliha ja juomavesi. Kampylobakteeritartunta ei aiheuta linnuille sairautta tai kasvun hidastumista, mutta teurastuksen yhteydessä liha voi saastua suolistossa esiintyvillä bakteereilla. Kampylobakteerin torjunnassa on tärkeää huolehtia tilojen tautisuojauksesta ja hyvästä tuotantohygieniasta.

4.2.3. Kokkidioosi

Broilereita kasvatetaan vain noin viisi viikkoa, joten tänä aikana kasvua ja terveyttä heikentävät tekijät halutaan ennaltaehkäistä. Kokkidioosi on yksisoluisen Eimeria-loisen aiheuttama lintujen suolistosairaus, johon voivat sairastua kaikenikäiset kanalinnut, mutta yleisin se on 3-6 viikon ikäisillä poikasilla. Jopa lievä kokkidioosi aiheuttaa tuotantotappioita. Tällä hetkellä Suomessa käytetään ennaltaehkäisyssä broilereille vain kokkidiostaatteja.

Kokkidiostaatit ovat antibioottisia yhdisteitä. Suomessa valtaosan käytöstä muodostavat neljä kokkidiostaattia; monensiini, narasiini, salinomysiini ja lasalosiidi. Vuositasolla Suomessa käytetään n. 10.000 kiloa kokkidiostaatteja.

Kalkkunoille ei ole käytössä kokkidiostaattisia valmisteita. Toisena kokkidioosin ennaltaehkäisykeinona on rokottaminen. Rokotteet sisältävät heikennettyjä kantoja kanan kokkidilajeista. Tulevaisuudessa siirryttäen pois kokonaan kokkidiostaattien käytöstä. Tämä edellyttää kuitenkin huomattavia muutoksia koko tuotantokäytännöissä, mikä vaatii tutkimustietoa.

Kokkidiostaateilla on todettu haittavaikutuksia muille kotieläimille. Kokkidiostaatit poistuvat broilerista nopeasti säädetyn varoajan puitteissa ja munivilla kanoilla niiden käyttö on kiellettyä. Kokkidiostaatteja seurataan EU:n vaatimuksesta toteutettavalla kansallisella vierasaineiden seurantaohjelmalla.

4.2.4. Lintuinfluenssa

Lintuinfluenssa on A-tyypin influenssa-virustauti. Levitessään siipikarjassa vaarallisimmat lintuinfluenssavirukset tappavat huomattavan osan tartunnan saaneista linnuista.

Lintuinfluenssavirus voi tarttua myös ihmiseen, joka joutuu läheiseen kosketukseen sairastuneen linnun tai tämän eritteiden kanssa. Tarttuessaan eräät viruksen alatyypit voivat aiheuttaa vakavan taudin. Erityisen vaarallisia viruksia kuuluu virusten alatyyppeihin H5 ja H7. Vuoden 1959 jälkeen näiden virusten aiheuttamia siipikarjan epidemioita on todettu maailmalla 21 kertaa (H5 9 kertaa, H7 12 kertaa).

Vuonna 2003 alkanut ja vuoden 2004 jatkunut lintuinfluenssan puhkeaminen laajalla alueella Kaakkois-Aasiassa lyhyen ajan sisällä on uusi ilmiö. Elokuussa 2004 Kiinassa vahvistettiin useita tapauksia lintuinfluenssaan sairastuneista sioista.

Lintuinfluenssaepidemia ei ole vielä ohi ja sen taloudellisia vaikutuksia on toistaiseksi mahdotonta arvioida. Noin 100 miljoonaa lintua on jo kuollut tai hävitetty Kaakkois-Aasiassa. Epidemia on Vietnamin ja Thaimaassa aiheuttanut jo yli kolmenkymmenen hengen kuoleman. Lukemat ovat todennäköisesti nousemassa heinäkuussa uudelleen puhjennut lintuinfluenssa-aallon johdosta. Tautitapauksia on Kaakkois-Aasian lisäksi ilmennyt myös USA:ssa Teksasin osavaltiossa sekä Kanadassa Brittiläisessä Kolumbiassa. EU asetti keväällä 2004 tuontikiellon lintutuotteille ja lemmikkilinnuille, maihin, jossa lintuinfluenssatautitapauksia on todettu.

Suomessa on vuonna 2004 tehty kartoitustutkimuksia lintuinfluenssan varalta sekä villilintujen että muun siipikarjan osalta. Siipikarjatiloja on tutkittu 270 kpl ja villilintuja, painottuen vesivillilintuihin, yhteensä 350 yksilöä. Kaikki tulokset ovat olleet negatiivisia. Suomen kannalta merkittävimpiä tartuntariskejä ovat muuttolinnut ja ihmisten matkustaminen lintuinfluenssa alueilla.

4.2.5. Newcastlen tauti

Suomen Satakunnassa todettiin kalkkunoissa Newcastlen tautia heinäkuussa 2004. Taudin alkuperä ei ole selvillä, mutta muuttolintuja pidetään mahdollisena tartuntalähteenä. Myös Ruotsissa on ollut kaksi tautitapausta, mutta mitään yhteyttä Suomen ja Ruotsin tapausten välillä ei ole löytynyt. Tautitapauksen seurauksena Venäjä kielsi tilapäisesti elävän siipikarjan, siitosmunien, siipikarjan lihan ja lihatuotteiden sekä siipikarjan rehun viennin koko Satakunnasta.

Kaikki lintulajit voivat saada Newcastlen tautitartunnan, mutta eri lajien herkkyys taudille vaihtelee. Oireina voi olla apatiaa, ripulia, pään ja holtan turvotusta, keskushermosto- ja hengitystieoireita. Vakavimmissa tapauksissa erityisesti nuorilla linnuilla kuolleisuus voi äkillisesti nousta 80 - 90 prosenttiin ilman edeltäviä oireita.

Newcastle tautivirus säilyy varsin hyvin ympäristössä ja leviää helposti kanalasta toiseen esim. lintujen, rehun, ihmisten ja kuljetusajoneuvojen mukana. Leviäminen on mahdollista myös tuulen mukana. Munan sisällön mukana virus ei leviä, mutta hautomotartunnat ovat mahdollisia, koska tartunta voi levitä munankuoren mukana.

Kansainvälisten standardien mukaisesti Suomi vapautuu Newcastle taudista vasta 6 kuukauden kuluttua tartuntatilan loppuudesta. Vienti kohdistuu kuitenkin lähinnä Baltian maihin, jotka eivät ole rajoittaneet tuontia Suomesta. Suomesta on lähinnä viety siipikarjan rehua, siipikarjan lihaa ja eläviä untuvikkoja.

Eläimen omistajalla on oikeus saada korvauksia omaisuudesta, jonka viranomainen on määrännyt hävitettäväksi eläintautilain nojalla. Lisäksi eläimen omistajalle voidaan maksaa korvauksia hänen toimeentuloaan merkittävästi vaikeuttavasta taloudellisesta tappiosta, joka on aiheuttanut viranomaisen määräyksestä tai toimenpiteestä.

Toistaiseksi ennakkorvauksia on maksettu tartuntatilalle ja suojavyöhykkeellä olevalle tilalle viranomaisen määräyksestä hävitetystä omaisuudesta. Lopulliset korvaushakemukset olivat vuoden 2004 lopussa vielä osin saapumatta. Kaikki valvontavyöhykkeellä olevat tilat eivät tuolloin olleet

vielä jättäneet korvaushakemuksiaan. Suomen Newcastle taudinpurkaus vuonna 2004 kohdistui ainoastaan yhteen tilaan, josta valtion maksamat korvaukset noussevat noin miljoonaan euroon.

Suomessa rokotus Newcastlelta tautia vastaan on kiellettyä. Samanlainen kielto on voimassa Ruotsissa ja Virossa. Rokotus on tähän asti ollut kiellettyä myös Tanskassa, mutta se ilmoitti syyskuussa 2004 aloittavansa rokotukset Newcastlelta tautia vastaan vuoden 2004 lopussa. Kaikki muut EU - maat rokottavat Newcastlelta tautia vastaan.

Suomen Newcastle tapauksen seurauksena ja Tanskassa tehdyn rokotuspäätöksen innoittamana jotkut elinkeinon edustajat ovat tiedustelleet mahdollisuuksia ryhtyä torjumaan Newcastlelta tautia Suomessa rokotuksilla. Maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveysosasto on käynyt keskusteluja Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen (EELA) kanssa asiantuntijaselvityksen teettämisestä mahdollisten rokotusten vaikutuksista. Selvitystä käytettäisiin elinkeinon kanssa aloitettavan keskustelun pohjana. Asia vaatii kuitenkin huolellista valmistelua ennen lopullisen kannan ottamista.

4.3. LIHASIIPIKARJAN HYVINVOINTI

Eri intressiryhmät kohdistavat broilerituotantoon edelleen odotuksia eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi. Lihasiipikarjalla on todettu nopeaan kasvuun ja tuotannon tehokkuuteen liittyviä eläinten hyvinvointiin liittyviä ongelmia. Broilerit muodostavat tuotantoeläimistä yksilömääräisesti suurimman ryhmän.

OECD:n ennustuksien mukaan broilerinlihankulutus on kasvussa teollisuusmaiden lisäksi myös kehitysmaissa ja lintujen määrää tulee toisin sanoen kasvamaan. Uutta lainsäädäntöä luotaessa on punnittava toisaalta eläinten terveys, hyvinvointi ja eettiset näkökohdat sekä toisaalta tuotannon kilpailukyky, jotta tuotannon edellytykset säilyvät tulevaisuudessa.

Ruotsissa on tiukalla lainsäädännöllä heikennetty sektorin kilpailukykyä. Siipikarjanlihaa virtaa nyt maahan ja ruotsalaiset kuluttajat syövät broileria, joka on tuotettu eläinten hyvinvoinnin suhteen Ruotsia heikommassa olosuhteissa.

4.3.1. Lihasiipikarjan pitoa ja hyvinvointia koskeva eläinsuojelulainsäädäntö

Suomessa on eläinsuojelulainsäädännössä annettu vaatimusten lisäksi siipikarjatuotantoa koskevia virallisia suosituksia. Suurimmassa osassa maista tuottajat seuraavat rehuottajilta, kasvatuskeskuksilta ja neuvontajärjestöiltä saatavia suosituksia.

Suomessa lihasiipikarjan pitoa säätelevät eläinsuojelulaki (247/1996), eläinsuojeluasetus (396/1996), MMM:n asetus kanojen pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista (10/EEO/2000) ja MMM:n asetus kalkkunoiden pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista (1/EEO/2002).

Siipikarjan kuljetuksesta, teurastuksesta ja lopetuksesta säädetään eläinsuojelulain ja -asetuksen lisäksi asetuksessa eläinten kuljetuksesta (491/1996), MMM:n päätöksessä eläinten kuljetukselle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista (27/EEO/96), MMM:n päätöksessä eläinten teurastamiselle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista (23/EEO/1997) ja MMM:n päätöksessä nisäkä- ja

lintulajeihin kuuluvien tuotantoeläinten lopettamiselle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista (18/EEO/96).

Suomessa kanoja koskevat yksityiskohtaisemmat eläinsuojeluvaatimukset uudistettiin vuonna 2000. Lihantuotantoa varten pidettävää siipikarjaa eli broilereita ja kalkkunoita on asetuksessa käsitelty kaikkien kanojen pitoa koskevan osan lisäksi omassa liitteessään. Liitteessä on vaatimuksena, että pitopaikassa on oltava pehkuu tai muuta soveltuvaa kuiviketta ja että broilereiden saatavilla on oltava jatkuvasti juomavettä ja että juotto- ja ruokintalaitteiden korkeus on säädettävissä linnuille sopivalle korkeudelle.

Lintujen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä on esimerkiksi lintujen kasvatustiheydestä ja valaistusrytmistä annettu suosituksia. Vuonna 2002 kalkkunoiden pidon yksityiskohtaisemmissa eläinsuojeluvaatimuksissa säädettiin muun muassa, että linnut on tarkastettava riittävän usein, kuitenkin vähintään kaksi kertaa päivässä.

Euroopan yhteisön komissio valmistelee direktiiviä, joka koskee lihantuotantoa varten pidettävän siipikarjan hyvinvointivaatimuksia. Direktiiviin on todennäköisesti tulossa joitakin eläinten hyvinvoinnin tasoa pitopaikassa kuvaavia mittareita, joita voitaisiin tarkastella teurastamoissa lihan tarkastuksen yhteydessä. Tarkastuksesta saatujen tulosten edellyttäessä pyritäisiin yhteistyössä tuottajan kanssa parantamaan lintujen hyvinvointia. Direktiiviehdotuksen käsittelyn yhteisössä on tarkoitus alkaa keväällä 2005.

4.3.2. Yleisimpiä siipikarjan hyvinvointiongelmia

4.3.2.1. Lihasiipikarjan hyvinvointiongelmia kasvatuksessa

Jalostuksen avulla lihasiipikarjan rehun hyväksikäyttöä eli kasvua on onnistuttu nopeuttamaan niin, että lintu saavuttaa noin 2 kilon teurastuspaino jopa alle 40 päivässä. Lintujen fysiikka joutuu kovalle rasitukselle kiihkeän kasvun seurauksena ja yli viikon ikäisten broilereiden kuolleisuus voi liittyä aineenvaihdunnan häiriöihin.

Rehun hyväksikäytön maksimoimiseksi on broileria jalostettu rauhalliseksi, mutta myös vähäinen tila rajoittaa fyysistä toimintaa. Luusto kehittyy lihasmassaa hitaammin ja tästä johtuen jalka- ja nivelvaurioita saattaa esiintyä, vähäinen liikkuminen lisää jalkaongelmia.

Euroopassa broilerikasvatuksen yleisimmin raportoitu jalkavika on polvinivelen alueen luiden kasvuhäiriö, jossa luiden kasvuvyöhykkeessä oleva rusto ei luudu oikein. Yleisimmin kasvuhäiriö on sääriluun yläpäässä ja tunnetaan nimellä tibial dyschondroplasia (TD). Sääriluun ruston kehityshäiriön syntymiseen vaikuttaa joukko toisiinsa kytkeytyneitä tekijöitä kuten perimä, vähäinen liikunta, rehun laatu ja koostumus.

Broilereilla on raportoitu myös muita häiriötä kasvussa, luunmuodostumisessa ja nivelten toiminnassa. Reisiluunpään kuolioinen tulehdus eli FHN (femoral head necrosis) on bakteerin, usein stafylokokin aiheuttama luun pään vakava rappeutumissairaus. Linnut eivät halua kävellä ja liikkuvat vaikeasti siiven kärkiä apuna käyttäen.

Jalkapohjatulehdukset ja anturapahkat ovat linnun polkuanturoissa esiintyviä tulehduksia, joita likainen ja lietteinen pehku aiheuttaa. Lintujen jalkapohjien ihon rikkoutuessa haavoihin tunkeutuu bakteereita, jotka aiheuttavat tulehduksen.

Nopea kasvu lisää broilereiden hapen tarvetta ja sitä kautta riskiä sydänongelmiin; askitekseen ja niin sanottuun äkkikuolemasyndroomaan (SDS, Sudden-Death-Syndrome). Perimä, ruokinta ja kasvatusolosuhteet voivat vaikuttaa sydänongelmien esiintyvyyteen.

Lihasiipikarjalla voidaan todeta myös rinnan, kintereen ja jalkojen ihottumaa, jonka syntymiseen vaikuttaa lintujen makaaminen likaisella ja märällä alustalla ja ravinnon koostumus. Alustana käytettävän pehkun kunto on yksi lintujen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Suomessa pehku vaihdetaan lintuerän mentyä teurastukseen, minkä jälkeen koko tuotantorakennus puhdistetaan, pestään ja desinfioidaan ennen kuin uusi kasvatuserä saapuu.

4.3.2.2. Lihasiipikarjan kuljetus ja teurastus

Siipikarja kuljetetaan teurastamolle laatikoissa, joihin ne lastataan tilalla. Broilereiden ja kalkkunoiden kuljetusmatkat ovat Suomessa lyhyitä, koska kasvattamot ja teurastamot ovat sijoittuneet maantieteellisesti lähekkäin. Broilerit lastataan nykyään useimmiten koneellisesti, mutta kalkkunoiden lastaus tehdään käsin. Lastaus ja kuljetus ovat lintujen hyvinvointinäkökulmasta riskialttiita vaiheita lihasiipikarjan tuotantoketjussa, siksi niihin tulee kiinnittää huomiota.

Suomessa siipikarja tainnutetaan joko vesialtaassa sähkövirralla tai kaasutunnelissa hiilidioksidilla, minkä jälkeen linnusta lasketaan veri. Kaasutainnutusta käytettäessä linnut ripustetaan teuraslinjaan vasta tainnutuksen jälkeen, joka vähentää lintujen teurastamolla kokemia stressiä.

4.3.3. Lihasiipikarjan hyvinvointitilanne Suomessa

Lihasiipikarjan hyvinvointi ja terveys Suomessa ovat hyvällä tasolla. Hyvä eläintautitilanne parantaa myös lintujen hyvinvointia lisäämällä niiden vastustuskykyä. Tuottajien tietotaso on korkea ja tiivis yhteistyö teurastamon ja tuottajan välillä mahdollistaa nopean reagoinnin, jos lintujen pitopaikassa esiintyy ongelmia.

Suomen lainsäädännössä annettu broilereiden kasvatustiheyssuositus, 35 kg/m², ylitetään usein. Euroopassa yleinen kasvatustiheys on kuitenkin Suomea suurempi. Eläinten hyvinvointiin vaikuttavat useat eri tekijät yhdessä ja pelkkä kasvatustiheys hyvinvointikriteerinä voi johtaa harhaan. Pitopaikan olosuhteet kuten lämpötila ja kosteus luovat yhdessä kokonaisuuden.

Suomessa käytetään pehkumateriaalina useimmiten turvetta, joka imee hyvin kosteutta ja on joustavaa lintujen jalkojen alla. Myös Oxfordin yliopistossa tehty tutkimus on osoittanut, että hyvät kasvattamo-olosuhteet mahdollistavat korkeamman kasvatustiheyden eläinten hyvinvoinnin siitä kärsimättä.

Broilereiden pohjoismaisessa jalkaterveysselektiossa todettiin vuonna 2002, että suomalaisten broilereiden jalkojen terveystilanne on hyvällä tasolla. Jalkapohjatulehdusten määrä suomalaisilla broilereilla on alhainen ja sääriluun rustovaurioita todettiin vain vähän.

5. MAATALOUSPOLIITTISET TOIMENPITEET

5.1. KANSAINVÄLINEN KAUPPAPOLITIIKKA

5.1.1. WTO-neuvottelujen nykytilanne ja vaikutukset siipikarjanlihasektorille

WTO:n maataloussopimus neuvoteltiin 1986 - 1994 Uruguayn kierroksella ja se oli merkittävä ensiaskel kohti maatalouskaupan liberalisointia. Sopimus sisältää merkittäviä sitoumuksia WTO:n jäsenvaltioilta parantaa markkinoille pääsyä ja vähentää kauppaa vääristäviä tukia maataloudessa. Nämä sitoumukset toteutettiin kuuden vuoden ajanjaksossa (10 vuotta kehitysmaissa) alkaen vuodesta 1995. Uruguayn neuvotteluissa maat sopivat myös pitkän aikavälin tavoitteesta perustaa markkinasuuntautuneempi maatalouden kauppajärjestelmä.

Maatalouden osalta neuvotteluissa on kolme peruspilaria: markkinoille pääsy, vientituet ja sisäinen tuki. Neuvotteluissa sisäinen tuki jaetaan kolmeen osaan sen perusteella, miten suuri merkitys tuella katsotaan olevan kauppaa vääristävänä tekijänä. Vihreän tuen, jota ei tarvitse vähentää (mm. ympäristötuki, LFA-korvaus, rakennetuet), katsotaan olevan kauppavaikutuksiltaan olematon tai vain vähäinen. Sen kriteereiden ei uskota ainakaan merkittävästi muuttuvan WTO-neuvottelujen tuloksena.

Nykyisessä WTO-sopimuksessa ei ole alennusvelvoitetta myöskään sinisen laatikon tuelle silloin, kun tuki maksetaan tuotantoa rajoittavien ohjelmien mukaisesti tai kun tuki maksetaan rajattuun yksiköiden enimmäismäärään asti, esimerkiksi perusalan mukaan (mm. Cap-tuki). Käynnissä olevissa neuvotteluissa on paineita sinisen tuen alentamiseen. Maatalouspolitiikan välitarkastelussa EU on osaltaan valmistautunut siihen, että sinisen tuen suuruudeksi jäisi uuden kierroksen täytäntöönpanon jälkeen vain 5 prosenttia.

Keltaisen tuen katsotaan vääristävän kauppaa tukimuodoista eniten. Siihen lasketaan erityisesti hintatuki eli hallinnollisten kotimarkkinahintojen ylläpitäminen maailmanmarkkinahintaa korkeammalla. Keltaisen tuen alentamiseen jäsenvaltiot ovat sitoutuneet jo Uruguayn kierroksella.

Dohan kehityskierros (käynnissä oleva laaja WTO-neuvottelukierros) piti saada aikataulun mukaan päätökseen vuoden 2004 loppuun mennessä, mutta neuvottelut jatkuvat yhä. Kesällä 2004 saatiin aikaan neuvottelutulos, joka muodostaa kehityksen tulevalle sopimukselle.

Maatalouden osalta tavoitteena ovat merkittävät parannukset maataloustuotteiden markkinoille pääsyssä, vientitukien ja niitä vastaavien toimien poistaminen sekä kauppaa vääristävän sisäisen tuen merkittävä alentaminen. WTO-neuvottelut etenevät, mutta eri maiden ja ryhmien kannat eroavat suuresti toisistaan.

Jos EU:n maksama vientituki broilerinlihalle poistetaan, heikkenee EU:ssa tuotetun lihan kilpailukyky maailmanmarkkinoilla ja hinta kotimarkkinoilla alenee. Tullien alentaminen on todennäköistä, mikä lisää tuontia kolmansista maista ja laskee broilerin hintaa EU:n sisämarkkinoilla.

Siipikarjanlihan tuonti Euroopan Unionia alhaisempia hyvinvointistandardeja noudattavista maista on mahdollinen uhka yhteisön ja siten myös Suomen siipikarjanlihan tuotannolle. WTO:n sopimusten mukaan tällaista tuontia ei voida estää, joten lopullinen valta on kuluttajalla. WTO-sopimuksen mukaisesti EU:lla on mahdollisuus vedota WTO-sopimuksen

erityissuojalausekkeeseen, joka mahdollistaa tariffien nostamisen jopa 30 prosenttiin saakka, mikäli tuontisiipikarjanlihan määrä kasvaisi lyhyen ajan sisällä voimakkaasti tai hinta alenisi jyrkästi.

Suomen lihasiipikarjatuotannon kannalta suurin merkitys käynnissä olevilla WTO-neuvotteluilla on painostuksella alentaa tulleja ja vientitukia.

5.1.2. Mercosur

Mercosur on Argentiinan, Brasilian, Uruguayn ja Paraguayn muodostama talousalue Etelä-Amerikassa. Maailmanlaajuisesti Mercosur on neljänneksi suurin talousalue Pohjois-Amerikan vapaakauppa-alueen NAFTA:n, EU:n ja Japanin jälkeen. Alueellinen yhdentyminen alkoi 1980-luvun puolivälissä Argentiinan ja Brasilian halusta lopettaa keskinäinen vihamielisyys ja edistää kaupallista yhteistyötä. Vuoden 1995 alusta Mercosurista tuli yhteistä kauppapolitiikkaa harjoittava vapaakauppa-alue ja tulliliitto.

Mercosurin ja Euroopan unionin suhteet ovat historiallisesti vahvat ja EU on tukenut Mercosurin sisäistä integraatioprosessia. Vuonna 1992 EU:n ja Mercosurin välillä tehtiin yhteistyösopimus, jonka pohjalta aloitettiin neuvottelut huhtikuussa 2000 Buenos Airesissa.

Tähän mennessä on käyty kaksitoista neuvottelukierrosta, joista viimeisin Buenos Airesissa kesäkuussa 2004. Vapaakaupan osalta joissakin kysymyksissä on päästy eteenpäin, mutta merkittävää edistystä ei juuri ole saavutettu.

Mercosur-neuvottelut on keskeisin EU:n tämän hetkistä vapaakauppahankkeista. Vuonna 2001 Mercosur-maiden tuonnista 25 prosenttia oli peräisin EU-alueelta. Suurin neuvotteluongelma liittyy EU:n vaikeuteen vapauttaa Mercosurille tärkeiden maataloustuotteiden kauppaa. Siirtymäaikojen piiriin mahdollisesti jääviltä tuotteilta tullit tulisi pääsääntöisesti poistaa progressiivisesti mahdollisimman lyhyen siirtymäajan kuluessa.

Herkkien tuotteiden, kuten siipikarjanlihan kohdalla Euroopan unioni on tarjonnut Mercosurille tuontimahdollisuutta tariffikiintiöiden perusteella. Siipikarjanlihan tarjous on 75 000 tonnin kiintiö.

Euroopan unionin kannalta siipikarjanliha on vaikea sektori, sillä Brasilian tuotanto on jo tällä hetkellä erittäin kilpailukykyistä sovellettavista tulleista huolimatta.

5.2. EUROOPAN UNIONIN MAATALOUSPOLITIikka

5.2.1. Siipikarjanlihan markkinajärjestelmä

Siipikarjamarkkinat toimivat varsin vapaasti Euroopan unionissa. Sisäistä markkinatilannetta voidaan tasapainottaa tukemalla vientiä ja toisaalta perimällä tuontitulleja ja lisätuontimaksuja. Kansainvälisten velvoitteiden edellyttämän markkinoillepääsyn takaamiseksi voidaan myöntää tuontikiintiöitä. Markkinatilanteeseen vaikuttavat myös ulkopuoliset tekijät, kuten rehukustannukset ja tilanne nauta- ja sianlihasektoreilla.

Siipikarjanlihan markkinaorganisaation tarkoituksena on turvata alan markkinahintojen vakaus, edistää tuotteiden markkinointia ja luomalla säännöt kolmansien maihin käytävälle kaupalle ja takaamalla tuottajille kohtuullinen elintaso.

Euroopan unionissa ei ole sisäisiä interventio- tai markkinatukijärjestelmiä lihasiipikarjalle. Tämän takia lihasiipikarjan hinnat vaihtelevat markkinatilanteen mukaan.

Vientituista, tuontikiintiöistä ja tuontimaksuista päättää siipikarjan hallintokomitea, joka kokoontuu kuukausittain.

5.2.2. Yhteisen maatalouspolitiikan tulevien muutosten vaikutukset lihasiipikarjasektorille

Euroopan unionin yhteistä maatalouspolitiikkaa uudistetaan. Euroopan unionin maatalousministerit pääsivät ratkaisuun uudistuksen periaatteista kesäkuussa 2003. Päälinja on irrottaa tuet tuotannosta. Näin tukien taso pysyy vakaana, vaikka tuotannon määrä ja hinnat vaihtelisivat eli markkinat ohjaavat tuotantoa nykyistä tehokkaammin.

Suurin osa Euroopan unionin kokonaan rahoittamista peltokasvi- ja eläintuista irrotetaan tuotannosta ja siirretään uuteen tilatukijärjestelmään. Tukien irrottaminen ei koske EU-osarahoitteisia maaseudun kehittämistoimenpiteitä, kuten maatalouden ympäristötukea ja luonnonhaittakorvausta, eikä kansallisia tukia. Uudistus tulee voimaan asteittain lähivuosien aikana. Suomi on päättänyt siirtyä uuteen tilatukijärjestelmään vuonna 2006. Suomessa otetaan käyttöön niin sanottu yhdistelmämalli, jossa perustana on kaikille yhtä suuri alueittainen hehtaarikohtainen tuki, jota täydennetään tilakohtaisella ja sektorikohtaisella lisätuella.

Uudistuksen vaikutukset lihasiipikarjatiloihin tullevat olemaan vähäisiä, koska lihasiipikarjatilat saavat Cap-tukea lähes yksinomaan hallitsemiensa pellohehtaareiden perusteella.

Välillisesti lihasiipikarjatiloihin yhteisen maatalouspolitiikan uudistus vaikuttaa eniten rehuviljan mahdollisten hintamuutosten kautta.

5.3. KANSALLINEN MAATALOUSPOLITIikka

5.3.1. Maatalouden strategiaprojekti vuonna 2001

Maatalouden strategiaprojekti asetti vuoden 2001 lopulla kansalliset tavoitteet Suomen maatalouden kilpailukyvyyn ja maaseudun elinvoiman säilyttämiseksi. Tavoitteiksi asetettiin kuluttajalähtöisen toiminnan vahvistaminen koko elintarvikeketjussa, maatalouden kannattavuuden ja toimintaedellytysten turvaaminen, EU:n maatalouspolitiikan kehittäminen tasapuolisemmaksi sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävämmäksi, maatalous- ja maaseutupolitiikan vuorovaikutusten tehostaminen, maatalouden rakenteen parantaminen ja markkinoiden toimivuuden parantaminen.

Suomessa on kartoitettava tuote- ja sektorikohtaisesti keinoja, joilla yhteistä maatalouspolitiikkaa kehitetään tasapuolisemmaksi ottaen huomioon eri alueilla ja eri olosuhteissa harjoitettavan tuotannon taloudelliset edellytykset. Maksettavat tuet mitoitetaan vastaamaan eri alueiden luontaista kilpailukykyä ja niissä otetaan huomioon alueille ominaiset tuotantotavat.

Vaihtoehtoja perheviljelmäpohjaisen maatalouden kannattavuuden ja toimintaedellytysten turvaamiseksi on kartoitettava. Erityisesti on kehitettävä vaihtoehtoja, jotka säilyttävät tuotantomotivaation ja työnteon mielekkyyden.

Maatilojen sukupolvenvaihdoksia ja maataloustuotannosta luopumista ohjaavien järjestelmien ehtoja on kehitettävä rakennekehityksen edistämiseksi. Tilarakenteeseen vaikutetaan suuntaamalla rahoitustuki perheviljelmille ja niiden muodostamille yhteenliittymille, mutta muutoin tilakoon kasvua ei nykyisessä tilanteessa ole tarpeellista valtiovallan toimenpitein erityisesti rajoittaa.

Strategiaraportin mukaan kansallisella tuella turvataan tasapuoliset edellytykset maataloustuotannon kannattavuudelle ja kannustavuudelle eri tuotantoalueilla ja eri tuotantosuunnissa. Tukitasojen määrittelyssä on otettava huomioon kannattavuuteen vaikuttavissa tuotto- ja kustannustekijöissä tapahtuneet muutokset.

EU:n solmimat kahdenväliset kauppasopimukset ja WTO-ratkaisu muuttavat kansainvälistä toimintaympäristöä ja uhkaavat erityisesti vientitukea ja sisäistä tukea koskevien rajoitteiden kiristystä. Maatalouden monimuotoisuus on otettava huomioon uudessa WTO-sopimuksessa määriteltäessä sallittuja tukitoimenpiteitä, jolloin voidaan turvata maatalouden tuottamien erilaisten julkishyödykkeiden tarjonta.

Kuluttajälähtöisen toiminnan ja markkinoiden toimivuuden edistämiseksi kansainvälistä kauppaa ohjaavien sääntöjen on jatkossakin sallittava tuotteiden alkuperän, tuotantotapojen ja laadun kertovien merkintöjen käyttö.

Suomen maatalouden vahvuuksia ovat tuotteiden ja tuotantopanosten hyvä laatu, tuotantomenetelmien eettisyys, puhdas maaperä ja ilma sekä terveet tuotantoeläimet. Maatalouden tuotantomenetelmien on sopeuduttava luonnon kestokykyyn ja eläimiä on kohdeltava lajinmukaisesti aiheuttamatta niille kärsimystä.

Suomen korkeatasoista elintarvikehygieniaa ei saa heikentää EU-säännöksiin. Strategiassa korostetaan, että jatkossakin on varmistettava maa- ja elintarviketaloutemme kyky huolehtia laadukkaiden ja turvallisten elintarvikkeiden tarjonnasta. Kansallisen laatustrategian rakentaminen on yhdistettävä osaksi tuote- ja sektorikohtaista toimenpidesuunnittelua. Kuluttajälähtöisyyden tuomat mahdollisuudet ja haasteet on eri tuotteiden kohdalla arvioitava laatutyön edistämiseksi.

Seuraavan kerran maatalouden strategiaa linjataan maatalouspoliittisessa selonteossa, joka valmistuu vuoden 2005 aikana.

5.3.2. Kansalliset tulotuet

Euroopan unioni ei suoraan tue lihasiipikarjantuotantoa, mutta Suomi voi liittymissopimuksen nojalla maksaa kansallista tukea. Tukea voidaan maksaa pohjoisilla C-alueilla artiklaan 142 perustuen ja A- ja B-alueilla artiklaan 141 perustuen Etelä-Suomen kansallisena tukena (aluejako liitteessä).

Pohjoinen tuki on luonteeltaan tuotantoa säilyttävää, tuen avulla ei saa lisätä tuotantoa eikä tuen määrä saa ylittää liittymistä edeltänyttä kokonaistukitasoa. Pohjoisen tuen osalta on asetettu enimmäismäärä tukikelpoisille yksiköille ja tukeen käytettävälle kokonaisrahamäärälle.

Etelä-Suomessa maksettava tuki on neuvoteltava määräajoin komission kanssa. Komission näkemyksen mukaan artiklaan 141 perustuva Etelä-Suomen kansallinen tuki on luonteeltaan sopeuttavaa, jonka vuoksi on määräajoin tarkasteltava, onko tuelle enää tarvetta.

Broilerilla tarkoitetaan lihantuotantoa varten jalostettua noin 40 vuorokauden iässä teurastettavaa kananpoikaa. Lihasiipikarjalla (pl. broilerit) tarkoitetaan vuoden aikana teurastettuja ankkoja, hanhia, kalkkunoita sekä tarhattuja fasaaneita ja tarhattuja sorsia. 223 teurastettua kalkkunaa on 1 eläinyksikkö ja vastaavasti broilereiden osalta yksi broileri on 0,0053 eläinyksikköä.

Taulukko 4. Arvio kansallisen tuen tasosta lihasiipikarjalle vuosina 2004-2007.

Tukialue	Tuki €/eläinyksikkö			
	2004	2005	2006	2007
A,B	234	196	188	181
A,B ulkosaaristo ja Manner-Ahvenanmaa	234	196	188	181
C1	234	196	189	181
C2	239	201	193	185
C2, pohjoinen ja saaristo	326	288	277	265
C3, C4	326	288	277	265

Kansallisen tuen alenema on vuodesta 2004 vuoteen 2005 noin 16 prosenttia ja tästä eteenpäin sekä vuonna 2006 että 2007 kansallinen tuki alenee neljä prosenttia. Yllä olevan taulukon tukimäärät ovat vuoden 2004 osalta toteutuneet, vuoden 2005 tukitaso on valtioneuvoston hyväksymä ja vuosien 2006 ja 2007 tukitasot ovat arvioita. Arvio perustuu vuoden 2004 tuotantoon, mutta todellinen tukitaso riippuu toteutuvasta tuotantomäärästä.

Tukialueille on määritetty tuen kokonaismäärän miljoonarajoite, jolloin tuotannon kasvaessa eläinkohtaista tukea vastaavasti leikataan. Eri tukialueiden tasapuolisesta kohtelusta on periaatepäätös, mutta alueittaisen tuotantomäärän kasvaessa epätasaisesti eriytyy alueiden tuki, jos tuki maksetaan täysimääräisenä.

Kansallisia tukia koskevista vuotuisista päätöksistä neuvotellaan valtion ja tuottajajärjestöjen välisissä neuvotteluissa ja päätökset hyväksytään valtioneuvostossa.

5.3.3. Investointituet

Kaudella 2004-2007 jätettyihin lihasiipikarjatalouden investointitukiin sovelletaan 2000-luvun alkuvuosien tapaan 840 000 euron hankekohtaista tuettavien kustannusten enimmäismäärää. Kyseisen rajan voi kertoa kahdella, jos investoinnin toteuttaa vähintään kolme yritystä tai kolmen yrittäjän yhteenliittymä. Tuettavan investoinnin kustannusarvio voi olla hankekohtaista rajaa korkeampikin, mutta tuki lasketaan enimmäismäärän perusteella. Tuettavien hankkeiden lukumäärää tilaa tai yhteenliittymää kohti ei ole rajoitettu.

Maa- ja metsätalousministeriön hyväksymien enimmäiskustannusten mukaan 840 000 euroa mahdollistaa 50 000 - 60 000 broilerin tai 12 000 kalkkunan kasvatustilojen rakentamisen. Kustannuksiltaan suuremmille investoinneille tukea myönnetään enimmäiskustannusten puitteissa.

Tuki myönnetään avustuksena ja korkotukilainana. Siipikarjatalouden investointien kokonaistuen enimmäismäärä on nuorilla tuottajilla 60 prosenttia ja muilla 50 prosenttia hankkeen

kokonaiskustannuksista. Suoraa avustusta nuoret tuottajat voivat saada 45 prosenttia kustannuksista ja muut 30 prosenttia. Loppuosalle kustannuksista saa tuettua lainaa, jonka korko on kuitenkin aina vähintään 2 prosenttia.

Nuoreksi viljelijäksi katsotaan investointitukea myönnettäessä alle 40-vuotias viljelijä, jonka tilanpidon aloittamisesta on kulunut alle viisi vuotta.

Korkotukilainasta kertyvä tuki vaihtelee lainoitusprosentin, laina-ajan ja kokonaiskoron muuttuessa. Heti myönnettäväksi avustukseksi diskonttaustekijän avulla muunnettava tuki ei kuitenkaan voi kohota suuremmaksi kuin 20 prosenttia tuettavasta kustannuksesta. Myönnettäessä lainaa enimmäismäärien mukaisesti tuki riittää yleensä 10–15 vuodeksi. Lainaan liittyvän tuen kesto aika voi olla lyhyempi kuin laina-aika.

Taulukko 5. Broilerin tai kalkkunankasvatusrakennuksen enimmäistukitasot.

Laina (%)		Avustus (%)		Tuki yhteensä (%)	
nuoret	muut	nuoret	muut	nuoret	muut
55	70	45	30	60	50

Euroopan unioniin liityttäessä siipikarjanlihan tuotannon perustamislupajärjestelmä lakkautettiin. Vuodesta 1996 alkaen myös siipikarjanlihan tuottajille on myönnetty kansallista tukea kasvattamojen uudisrakentamiseen, laajentamiseen ja peruskorjaukseen.

Broileritilojen yksikkökokoko alkoi nousta 1990-luvun puolivälin jälkeen, 1997 lopussa keskikoko oli noin 25 000 broileria, vuonna 1999 noin 32 000 ja vuonna 2004 noin 40 000. Vuosina 1996-1999 AB-alueen rakennushankkeissa tukitaso oli korkeampi, koska siellä investointituen korotus oli osa Suomen liittymissopimuksen artiklan 141 mukaista niin sanottua vakavien vaikeuksien tukea.

Taulukko 6. Myönnettyt broilerikasvattamoiden investointituet vuosina 1996-2001, kpl ja euroa. (MMM 2002).

Broilerikasvattamoiden rakentaminen	1996-1999		2000-2001		1996-2001	
	AB-tukialueet	C-tukialueet	AB-tukialueet	C-tukialueet	AB-tukialueet	C-tukialueet
Avustukset, kpl	119	17	5	0	124	17
Avustukset, euroa	4 977 000	598 000	85 000	0	5 062 000	598 000
Avustukset, euroa/tila	42 000	35 000	17 000	0	40 823	35 176
Lainat, kpl	116	55	8	1	124	56
Lainat, euroa	16 326 000	6 215 000	319 000	5 000	16 645 000	6 220 000
Lainamäärä, euroa/tila	141 000	113 000	40 000	5 000	134 234	111 071

Vuosina 1995-2001 korkotukilainaa myönnettiin yhteensä 180 broilerikasvattamon ja -munittamon rakentamiseen tai korjaamiseen (taulukko 6). AB-tukialueelle on myönnetty puolet enemmän investointilainoja sekä huomattavasti enemmän investointiavustuksia kuin C-tukialueille vuosina 1996-2001. Kuitenkin tukialueet ovat saaneet likimain yhtä paljon tukea tuotannon määrän mukaisessa suhteessa. Kalkkunakasvattamoista ei ole eroteltua tietoa kuin vuodesta 2001 lähtien.

Yksikkökoon kasvu on sittemmin hidastunut, sillä liittymissopimuksessa sovittu broilereiden enimmäismäärä on ylittynyt. Tukea broilerituotannon laajentamiseen ei myönnetty vuodesta 1999 toukokuun alkuun 2004. Kasvattamoiden peruskorjaukseen tukea kuitenkin myönnettiin myös noina vuosina.

Toukokuusta 2004 lähtien on investointitukea voinut hakea myös laajennusinvestointeihin. Tuen käytön määrää teurastamojen mahdollisuudet tehdä uusia tai laajentaa nykyisiä tuotantosopimuksia.

Tuottajilla näyttää kuitenkin olevan valmiutta tuotannon laajentamiseen. Vuonna 2003 tehdyn viljelijäkyselyn mukaan uutta kasvattamoa tai laajennusta suunnitteli noin 40 prosenttia broileritiloista vuosille 2002 - 2006. Vuonna 2004 lokakuun loppuun mennessä vireille tulleita lihasiipikarjatuotannon laajennus- tai korjausinvestointeja koskevia tukihakemuksia oli peräti 54 kappaletta.

5.4. EU-OSARAOITTEISET TUET

5.4.1. Luonnonhaittakorvaus

Luonnonhaittakorvauksen eli ns. LFA-tuen yleisenä tavoitteena on korvata pohjoisesta sijainnista eli lyhyestä kasvukaudesta ja alhaisesta lämpötilasta sekä harvaan asutun maan väestöpohjan kapeudesta aiheutuvia kustannuksia, jotka haittaavat maaseudun yritystoimintaa ja elinvoimaisuutta. Luonnonhaittakorvaus on eriytetty tukialueittain siten, että korvaus on tukiyksikköä kohti korkeampi pohjoisessa: A-alueella tuki on 150 euroa hehtaarilta, B-C1-tukialueilla 200 euroa ja C2-C4-tukialueilla 210 euroa hehtaarilta.

Liittymissopimuksen artiklaan 141 perustuvan kansallisen tuen neuvotteluissa sovittiin, että ehtona tuen käytölle Suomen tulisi täysimääräisesti käyttää kaikkia yhteisön säädöksiin perustuvia tukimahdollisuuksia. Luonnonhaittakorvauksesta sovittiin, että Suomi ottaa käyttöön luonnonhaittakorvauksen uuteen 250 euron hehtaarikohtaiseen maksimikeskiarvoon perustuvan tukijärjestelmän vuodesta 2005 lähtien.

Nykyisen toteutuneen koko maan keskimääräisen tukitason (195 euroa/hehtaari) korotus toteutetaan kansallisella luonnonhaittakorvauksen lisäosalla. Lisäosaa maksetaan seuraavasti:

1. Kaikki osarahoitettuun luonnonhaittakorvaukseen oikeutettu viljelty pelto- ja kesantoala, saa myös kansallisen lisäosan perusosan, joka on enintään 20 euroa hehtaarilta tukialueilla A, B ja C1 sekä enintään 25 euroa hehtaarilta tukialueilla C2-C4.
2. Kotieläintilojen osarahoitettuun luonnonhaittakorvaukseen hyväksytty viljelty pelto- sekä kesantoala on oikeutettu kansalliseen perus- ja lisäosaan. Lisäosa on enintään 80 euroa hehtaarilta.

Kotieläintila määritetään siten, että tilan eläintiheyden on oltava vähintään 0,4 eläinyksikköä tukikelpoista peltohehtaaria kohden tai tilalla on vähintään 10 eläinyksikköä koko sitoumuskauden ajan edellyttäen, että tilan eläintiheys tässä tapauksessa on vähintään 0,2 eläinyksikköä hehtaaria kohden.

5.4.2. Ympäristötuki

Maatalouden ympäristötuella edistetään Euroopan unionin maatalous- ja ympäristöpolitiikan tavoitteita.

Ympäristötuelle korvataan viljelijöille ympäristönsuojelu- ja maisemanhoitotoimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia ja tulonmenetyksiä. Tukeen sisältyy myös kannustin.

Ympäristötuki on pääosin hehtaarikohtaista. Suomessa perustoimenpiteistä aiheutuva tuki on kotieläintiloilla 117 euroa hehtaarilta. Ympäristötukea ei makseta yhteisen maatalouspolitiikan mukaisen tuen kesannointivelvoitteen tai CAP:sta korvattavan vapaaehtoisen kesannoin piiriin kuuluvalla kesantoalalla.

Ympäristötuen saamiseksi viljelijän tulee noudattaa tavanomaista hyvää maatalouskäytäntöä sekä ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteitä koskevia ehtoja. Näiden lisäksi voidaan tehdä erillisiä toimenpiteitä edellyttäviä erityistukisopimuksia.

Ympäristötuen kansallinen lisäosa myönnetään tukialueilla A ja B alalle, jolle maksetaan ympäristötukea ja jolla noudatetaan ympäristötuen sopimusehtoja. Etelä-Suomen kasvintuotannolle maksettavasta maatalouden ympäristötuen kansallisesta lisäosasta ei oltu tehty päätöstä tammikuun lopussa 2005. Lisäosaa voidaan vuoden 2005 tuotannolle maksaa enintään 55 milj. euroa, mikä on 5 milj. euroa vuoden 2004 tasoa vähemmän. Enimmäismäärän alenemasta ja ehtojen kiristymisestä johtuen eräiden kasvien tukitasot alenevat. Etelä-Suomessa tapahtuvat muutokset on otettu soveltuvien osin huomioon myös pohjoisten hehtaaritukien tasoissa vuonna 2005.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1. TOIMINTAYMPÄRISTÖN ANALYYSI

Suomalaisen elintarviketalouden toimintaympäristö on muuttunut viime vuosina nopeasti. Kansainvälisen kilpailun lisääntyminen ruokaketjussa on puristanut kotimaisten toimijoiden marginaalit pienemmiksi ja pakottanut tehostamaan toimintaa ja etsimään säästöjä ketjun kaikissa osissa.

Siipikarjanlihaa tuotetaan maailmanmarkkinoille erittäin tehokkaasti ja kilpailukykyisesti, erityisesti Latinalainen Amerikka, Yhdysvallat ja Kaukoit ovat vallanneet asemia perinteisiltä tuottajilta. Tulleista huolimatta tuonti Eurooppaan on kasvanut ja kilpailu EU:n vientimarkkinoilla on kiristynyt ja tämä on vaikuttanut hintatasoon EU:n sisämarkkinoilla.

Taulukko 7. Siipikarjanlihantuotannon nelikenttäanalyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
Eläinten hyvä terveys Toimiva kansallinen salmonellavalvontaohjelma Toimiva tuotannonohjaus - sopimustuotanto Tuotannon hyvä laatu - turvalliset ja korkealaatuiset panokset - hygienia, turvallisuus, terveellisyys, eettisyys Uuden tuotantotekniikan hyödyntäminen Kasvatustulosten hyvät tuotantotulokset Tuottajien ammattitaito ja motivaatio Tuotekehitys ja osaaminen tuoretuotemarkkinoilla Kotimaisen arvostus: - laatu Poliittinen ilmapiiri	Korkeat kustannukset - rehut - untuvikot - suuri energian tarve Luonnonolosuhteet - korkeat rakennuskustannukset - alhaiset rehusadot Tukirippuvuus tuotannossa ja investoinneissa Poliittinen epävarmuus Korkeat työvoimakustannukset Siipikarjanhoidon opetuksen vähäisyys ammatillisessa ja eläinlääketieteellisessä koulutuksessa
Mahdollisuudet	Uhat
Uusien menestystuotteiden löytäminen -proaktiivinen tuotekehitys -sirpaloituneen kuluttajakentän tyydyttäminen - ruuan viihde- ja elämysarvon hyödyntäminen Korkealaatuisen siipikarjanlihan menekinedistäminen -laadun ja laatuajurjestelmien hyödyntäminen -tuotteen terveellisyys ja keveyden korostaminen Tuotanto - ammattitaidon ja ketjuohjauksen hyödyntäminen innovaatioiden omaksumisessa - kotoisen rehun parempi hyödyntäminen - kotoisen energian hyödyntäminen ja parempi energiatalous tuotannossa - eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tuomat edut - rehukustannusten alentaminen -lintujen kasvatusajan pidentäminen Kansallinen tukipolitiikka - investointitukijärjestelmän tehokas hyödyntäminen	Markkinahäiriöt - ruokaskandaalit - tuonnin hallitsematon kasvu Tukipolitiikan riskit - kansallisen tuen voimakas aleneminen - Cap-uudistuksen vaikutukset - tuen alueellinen erilaistaminen Tuotantokustannusten hallitsematon nousu - korkeat energiakustannukset - korkea rehukustannus Ei kaupallisten kriteerien kilpailijoita tiukemmat vaatimukset Tuontisuoja heikkeneminen Eläinterveystilanteen heikkeneminen Kulutustottumusten muutosten ennakoimisen vaikeus

Kansainvälisissä kauppaneuvotteluissa elintarvikkeiden kaupan esteitä pyritään edelleen poistamaan. Lyhyellä aikavälillä tämä vaikeuttaa Suomen kaltaisen maan elintarviketuotantoa. Kansainvälinen elintarvikekauppa jatkaa kasvuaan, mutta elintason nousu Kiinassa saattaa muuttaa kauppavirtoja ja jopa nostaa kotieläintuotteiden maailmanmarkkinahintoja.

Suomalainen teollisuus ostaa raaka-ainetta Euroopan yhteisiltä, osin jopa globaaleilta markkinoilta ja määrittelee samalla hinnan kotimaiselle tuotannolle. Olosuhteet heikentävät kotimaisen tuotannon hintakilpailukykyä merkittävästi ja kilpailuetuja on etsittävä muista tekijöistä.

Suomalaisen elintarvikkeen kilpailukyvyn perusta on korkea laatu, korkeatasoiset panokset, tuotannon eettisyys ja hyvä hygienia, eläintautien hallinta ja osaaminen ketjussa.

Broileria jalostavan teollisuuden tuotanto perustuu pääosin kotimaiseen raaka-aineeseen, osittain yritysten strategisten linjausten takia, mutta käytännössä ketjun hallinta olisi vaikeata tuontiraaka-aineen varassa. Kotimaisella teollisuudella, sekä panos- että jalostusteollisuudella, onkin siten kohtalonyhteys kotimaiseen raaka-ainetuotantoon.

Kalkkunan kulutus on rakenteeltaan erilaista, joten tuonnin osuus raaka-ainelähteenä on jo yli viidesosa arvosta mitattuna.

Kaupan asema elintarvikeketjussa on vahvistunut ja kansainvälisten kaupparyhmien kiinnostuminen Suomen markkinoista on lisännyt kilpailua teollisuudessa. Kotimainen kauppa on etsinyt eurooppalaisia ja pohjoismaisia yhteistyökumppaneita ostotoimintaan ja näin vahvistanut asemaansa suhteessa suomalaiseen elintarviketeollisuuteen.

Suomalaista tuotantoa rasittavat korkeat kustannukset, joita kompensoidaan tuotanto- ja investointituella. Luonnonolosuhteista johtuva kustannusero siipikarjanlihantuotannossa kohdistuu pääosin rakennus- ja rehukustannuksiin, mutta myös energiantarve on suurempi kuin lämpimimmissä maissa. Heikon tuotantorakenteen tai tehottoman ketjutoiminnan aiheuttamien kustannusten korvaaminen pitkällä aikavälillä on vaikeasti perusteltavissa EU:n yhteisillä markkinoilla.

Paine siipikarjantuotannon tukien leikkaamiseksi kasvanee edelleen komissiossa ja myös muut jäsenvaltiot ovat osoittaneet kasvavaa kiinnostusta Suomen kansallisia tukia kohtaan. Kansallisen tuen uudistetut muodot kohdistuvat huonosti intensiiviseen lihasiipikarjan tuotantoon

Vaikka siipikarjanlihaa tuottaa vain vajaa kolme sataa maatilaa, on tuotannolla laajempi työllistävä ja yhteiskunnallinen merkitys. Tuotanto käyttää raaka-aineena pääosin kotimaista rehuviljaa, jonka markkinatilanne on melko vaikea. Panos- ja jalostusteollisuus on uhrannut sektoriin inhimillisiä ja taloudellisia resursseja, joilla ei ole järkevää vaihtoehtoja käyttöä.

Ketjun kilpailukyky ja toimivuus on tietenkin osa suomalaista maataloustuotantoa, jolla on itseisarvo sinänsä ja jota on jo periaatteessa puolustettava.

6.2. SUOMALAINEN SIIPIKARJANLIHA 2010-LUVULLA

6.2.1. Markkinat

Siipikarjanlihan kulutus kasvaa lievästi seuraavan 5-10 vuoden aikajaksolla ja ohittaa naudanlihan kulutuksen. Broilerin kulutus kasvaa nykyistä hitaammin, mutta kalkkunan osalta kulutuksen kasvu hiipuu. Pääosa kulutuksen kasvusta tyydytetään kotimaisella tuotannolla, joten tuotanto saavuttaa 100 miljoonan kilon rajan ennen vuotta 2015.

Nykyiset tuottajat tyydyttävät lisääntyvän kysynnän kasvattamalla yksikkökokoja ja tehostamalla nykyisten yksiköiden toimintaa. Uusille tuottajille ei siten ole merkittävästi tilaa lihasiipikarjan tuotannossa, mutta rakennetta voidaan kehittää ja säilyttää pääosa nykyisestä tuottajamäärästä.

Suomalainen kuluttaja suosii suomalaista alkuperää olevaa siipikarjanlihaa ja suurin osa kulutuksesta on jalostettu kotimaisesta raaka-aineesta, erityisesti vähittäiskaupassa suomalaiset tuotteet menestyvät jatkossakin hyvin. Kuluttajat arvostavat kotimaista ja ovat valmiita maksamaan siitä pientä lisähintaa

Kotimainen teollisuus pystyy tuottamaan suomalaisen kuluttajan makutottumusten mukaisia tuotteita, joilla on selvä kilpailuetu kuluttajamarkkinoilla. Broilerin lihaa tuodaan vain rajallisesti.

Kotimainen tuotantoketju on kaupalle välttämätön kumppani tuotteiden laadun, tuotekehityksen, tehokkaan logistiikan ja riittävän hintakilpailukyvyyn ansiosta. Osana kotimaista elintarvikeketjua kaupan kannattaa tarjota pääosin kotimaista siipikarjanlihaa.

Hotelli, ravintola ja catering (Horeca) palveluissa tuonnin osuus kasvaa, mutta suomalainen tuotanto säilyttää kuitenkin merkittävän aseman.

Kalkkunaa tuodaan myös jalostettavaksi kotimaisessa teollisuudessa eikä kotimaisella tuotannolla ole merkittävästi mahdollisuuksia kasvaa.

6.2.2. Tuotantorakenne

Tuotantorakenteen kehitys jatkuu. Suomen siipikarjanlihantuotanto on lähes yksinomaan sopimustuotantoa, jolloin jalostava teollisuus määrää rakenteen.

Euroopan tehokkaisiin siipikarjanlihantuottajiin verrattuna Suomen siipikarjanlihan tuotantorakenne on pääosin jälkeenjäänyttä. Naapurimaatamme Ruotsia olemme tuotantorakenteen suhteen oleellisesti jäljessä. Tilakoon kasvu mahdollistaa osaltaan siipikarjanlihantuotannon kannattavuuden.

Osana artiklan 141 mukaista vakavien vaikeuksien tukea Suomi saa maksaa investoinneille tukea, jonka avulla rakennekehitystä voidaan vauhdittaa. Kokonaistuotannon kasvu antaa maataloudessa poikkeuksellisen mahdollisuuden kehittää rakennetta ja säilyttää nykyinen tuottajamäärä. Luonnollisen poistuman kautta joitakin tiloja kuitenkin poistuu vuosittain tuotannosta.

Tuottajien erikoistuminen jatkuu ja tuottajan työpanos kasvaneissa yksiköissä tarvitaan pääosin kotieläintuotantoon. Jos tukipolitiikka edellyttää merkittävää pellon hallintaa, ulkoistetaan kasvinviljely- ja muu maataloustyö. Tehokas siipikarjanlihaa tuottava yksikkö tarvitsee peltoa lähinnä lannanlevitykseen.

6.2.3. Lihasiipikarjatuotannon laatu

Luonnonolosuhteiden, tuotantorakenteen kehittymättömyyden sekä hyvän eläinterveyden sekä tuoteturvallisuuden varmistamiseksi kilpailukykyämme on muuta EU:n tuotantoaluetta heikompi kilpailtaessa vain hinnalla. Tämän takia suomalaisen maataloustuotannon kilpailukykyyn kannalta

laatu on keskeinen tekijä. Kansallisen laatustrategian tavoitteena on vahvistaa suomalaisen elintarviketuotannon kilpailuetuja sekä parantaa alan toimijoiden kilpailukykyä.

Laatu on monikäsitteinen sana, joka ymmärretään monella tavalla. Sillä voidaan tarkoittaa makua, puhtautta, terveellisyttä, turvallisuutta, eettisyyttä ja usein myös esteettisyyttä. Edullinen hintakin on eräs laatukriteeri, joka on otettava kaikessa toiminnassa huomioon. Laatustrategian määritelmän mukaan laatu tarkoittaa koko siipikarjanlihan tuotantoprosessin laatua, ei yksinomaan lopputuotteen laatua.

Osa siipikarjanlihan laatutekijöistä, kuten lihan turvallisuus ja tuoreus, hoidetaan ainakin vähimmäisrajaan asti lainsäädännöllä. Kansallisella lainsäädännöllä voidaan asettaa Euroopan Unionin normeja tiukemmat vaatimukset, mutta päätökset on valmisteltava yhdessä sektorin kanssa, jotta ei samalla heikennetä kilpailukykyä. Tuontilihalt ei nimittäin voida edellyttää vastaavasti tiukempia vaatimuksia. Sektorin toimijat voivat lisäksi asettaa omia laatukriteereitä, joilla voivat erottua sekä kotimaisista että ulkomaisista kilpailijoista. Tämä onnistuu vain jos kuluttaja on valmis maksamaan täysimääräisesti niiden todelliset tuotanto- ja jalostuskustannukset.

Lihasiipikarjan terveyteen on kiinnitetty viime aikoina kaikissa eri elintarvikeketjun osissa paljon huomiota ja vakavilta eläintaudeilta on toistaiseksi välttytty. Valinta salmonellattomuuden puolesta on osoittautunut oikeaksi valinnaksi. Salmonellavalvontaohjelmaa noudatetaan jatkossakin ja varmistetaan, että elintarvikeketjun yhteenkään osaan ei pääse salmonella saastuttamaa raaka-ainetta tai elintarviketta.

Suomessa tuotannon laadusta huolehditaan jatkossakin kaikissa merkityksissä hyvin. Korkealaatuisia tuotantopanoksia on tarjolla kohtuulliseen hintaan, ketjun hygieniä varmistetaan ja eläimet voivat hyvin ja ovat terveitä. Tällaisesta raaka-aineesta teollisuuden ja kaupan on hyvä valmistaa ja markkinoida korkealaatuisia tuotteita kuluttajille.

Kansallisesti huolehditaan, että EU:n lainsäädäntö toimeenpannaan tehokkaasti ja yhdessä elinkeinon kanssa kehitetään suomalaiselle laadulle ominaisia piirteitä, joiden tarjoama kilpailuetu on mahdollista haistaa suurempi. Yritykset kehittävät edelleen omia laatukriteereitään ja laadunvarmistusjärjestelmiä.

6.3. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

6.3.1. Luodaan strategia kotimaisen tuotannon markkinoimiseksi

Kotimaisen tuotannon laatu on kaikilta osin kiistaton. Suomalainen kuluttaja suosii kyselyissä kotimaisia elintarvikkeita, mutta todellisessa valintatilanteessa usein vain vähän edullisempi tuontituote päätyy ostoskoriin. Kotimaisen arvostus on siirrettävä päätöstilanteisiin ja uskoa tuotteen laadusta on edelleen vahvistettava.

Tukkukaupassa kotimaisuuspreferenssi on paljon heikompi ja hinta ratkaiseva tekijä ostopäätöksissä. Kuluttajakin unohtaa helposti lihan alkuperän, kun ruokailee työpaikkaruokalassa tai ravintolassa, missä valmistusainesten alkuperä ei ole näkyvissä.

Tuotekehityksessä suomalainen siipikarjaa jalostava teollisuus on maailman kärkeä. Suomalaiset tuotteet ovat pitkälle jalostettuja ja niistä ruuan valmistaminen helppoa. Merkinnät ovat selkeitä ja luotettavia ja viranomais- ja omavalvonta ovat luotettavia.

Siipikarjanliha vastaa nykypäivän tarpeita; se on kevyttä, terveellistä, eettisesti korkealaatuisista raaka-aineista tuotettua ja siitä on helppoa ja nopeata valmistaa ravitseva ateria.

Työryhmän mielestä tietoa kotimaisen siipikarjanlihan maittavuudesta, terveellisyydestä, turvallisuudesta ja tuotannon eettisyydestä on välitettävä kuluttajille tehokkaammin. Sektorin on toteutettava markkinointikampanja, jolla informoidaan kuluttajia kotimaisesta siipikarjanlihasta.

6.3.2. Varmistetaan tuotannon laatu

Kotimaisen elintarvikeketjun on kyettävä jatkossakin vastaamaan lupauksiinsa korkeasta laadusta ja todentamaan toimintansa laadun varmistamiseksi. Myös erilaisiin kriisitilanteisiin on varauduttava suunnitelmallisesti.

Viranomaisten lainsäädäntö ja ohjeet sekä toimijoiden omat toimenpiteet laadunvarmistamiseksi yhdessä toimintaympäristön muutosten kanssa muodostavat monimutkaisen kokonaisuuden, jonka olemassaoloa kuluttajan voi olla vaikea hahmottaa.

Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamana on käynnissä Siipikarjaliiton ja Lihateollisuuden tutkimuskeskuksen tekemä kuvaus toimialan laatu- ja turvallisuudesta. Työn valmistuttua keuhkokuumeen, täydennetään tarvittavin osin nykyisiä tilojen laatuohjeita.

Työryhmä esittää, että tilojen nykyistä laatuohjeistusta täydennetään tehdyin kuvauksen perusteella.

6.3.3. Tuotantokustannusten alentaminen

Suomalainen tuotanto ei kykene kilpailemaan ainoastaan hinnalla, koska siipikarjanlihan tuotantokustannukset ovat luonnonolosuhteista johtuen suuria tuottajamaita korkeammat. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei suomalaisen siipikarjantuotanto kykenisi alentamaan tuotantokustannuksia.

Rehut muodostavat suurimman yksittäisen erän siipikarjanlihan tuotantokustannuksista, joten Suomen kilpailijamaita kalliimmat rehut ovat keskeinen kilpailuhaitta. Suomessa on vain kaksi suurta rehutehdasta, jotka valmistavat lihasiipikarjanrehuja.

Rehuteollisuudessa näyttäisi olevan toimintamalleja, jotka eivät ole kustannustehokkaita. Ylimääräisiä kustannuksia aiheuttavat lisäksi sijaintimme Euroopan pohjoisosassa, pitkät etäisyydet, kotimaisen rehuraaka-aineen saatavuusongelmat ja eräät kilpailijamaita tiukemmat vaatimuksemme rehujen ja rehuraaka-aineen laadulle.

Työryhmän mielestä kotimaisen rehun kilpailukykyä siipikarjataloudessa voidaan parantaa:

- a) *parantamalla rehunvalmistuksen, logistiikan ja rehujen käytön kustannustehokkuutta*
- b) *edistämällä tilatason ruokintaratkaisujen käyttöönottoa*
- c) *energia- ja valkuaiskasvien viljelyä edistämällä ja laatua parantamalla*

Geenimuunnellun soijan kustannusero GM-vapaaseen soijaan on noin viisi prosenttia. Geenimuunnellun soijan käyttö lihasiipikarjan valkuaisaineiden lähteenä alentaisi rehukustannuksia nykyhintatasolla noin prosentilla. Todennäköisesti GM-vapaan raaka-aineen saanti vaikeutuu ja hinta nousee tulevaisuudessa, joten kustannusvaikutus rehuissa kasvaa.

Kuluttajien on hyväksyttävä riittävän laajasti geenimuuntelu ennen geenimuunnellun rehun käyttöä. Keskustelua on jatkettava ja seurattava yleisen mielipiteen kehittymistä.

Työryhmä katsoo, että kilpailukykyisten rehujen tarjoamiseksi intressiryhmien on valmistettava geenimuunneltujen rehuraaka-aineiden käyttöönottoa Suomessa ja tehtävä tarvittavat päätökset yhdessä.

Untuvikon hinta on toinen merkittävä kustannus lihasiipikarjan tuotannossa. Suomalainen untuvikko on kallis keskieurooppalaisiin untuvikkoihin verrattuna. Hintaero perustuu pääosin rehu- ja energiakustannuksiin, mutta toisaalta toimintatapa ei kannusta tehokkaisiin toimintamalleihin. Esimerkiksi broilerin isovanhempaispolven maahantuonti on yhden yrityksen hoidossa.

Suomen luonnonolosuhteiden takia rakennus- ja lämmityskustannukset ovat lihasiipikarjan tuotantotiloilla korkeat. Rakennuskustannuksia tuetaan Suomessa tällä hetkellä merkittävästi, samoin investointeja kotimaisiin uusiutuviin energialähteisiin perustuviin lämmitysjärjestelmiin.

Kotimaisen ja erityisesti tilalta saatavan energian käyttöä olisi edelleen parannettava. Koska energian suuri tarve on Suomessa selkeä kilpailuhaitta, on selvittävä mahdollisuus energiaveron alentamiseen.

Suomi on valinnut laatustrategian elintarviketalouden lähtökohdaksi. Tästä on pidettävä tiukasti kiinni. Kansainvälisen kilpailun kiristyessä markkinoita valtaavat tuotteet, joihin ei samoja laatukriteereitä sovelleta, mutta ne kilpailevat samoilla ehdoilla ja markkinoilla kotimaisen tuotannon kanssa.

Eläinten terveyteen ja hyvinvointiin, tuotannon hygieniaan ja turvallisuuteen liittyy yhteiskunnallisia paineita asettaa lisävaatimuksia kotimaiselle tuotannolle. Ennen uusiin vaadittuihin toimenpiteisiin ryhtymistä olisi kyettävä arvioimaan saavutettavat hyödyt ja toisaalta lisäkustannukset.

Työryhmä katsoo, että suomalaisen siipikarjasektorin kilpailuolosuhteisiin asetettavien kansallisten lisävaatimusten valmistelussa olisi kyettävä nykyistä paremmin analysoimaan toimenpiteiden vaikutukset kilpailukykyyn. Taloudellisissa arvioinneissa on tehtävä tiivistä yhteistyötä sektorin intressiryhmien kanssa.

6.3.4. Eläinten terveys ja hyvinvointi hoidetaan hyvin

Suomessa esiintyy vain vähän tarttuvia eläintauteja harvan asutuksen, maantieteellisen sijainnin ja tautien ennaltaehkäisevien toimenpiteiden ansiosta. Hyvän eläinten terveystilanteen varmistaminen

myös tulevaisuudessa viranomaisten, elinkeinoelämän ja eläinten hoitajien välisen työnjaon ja yhteistyön avulla on tärkeää niin terveydellisistä, eettisistä kuin taloudellisistakin syistä.

Hyvän eläinten terveyden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi ja mahdollisten esiintyvien tautien havaitsemiseksi on tärkeää, että eläinlääkäreillä on koulutus, joka antaa riittävän asiantuntemuksen myös siipikarjan tautien hallintaan. Myös lomittajien, kotieläintuotannon ja elintarviketeollisuuden koulutuksessa siipikarjanhoidon ja jatkokäsittelyn laajempi opetus pitää turvata.

Salmonella on elintarviketurvallisuuden kannalta yksi tärkeimmistä vastustettavista eläimistä ihmisiin tarttuvista taudeista ja sen esiintyvyys rehuissa, eläimissä ja eläimistä saatavista elintarvikkeissa on Suomessa huomattavan vähäistä. EY:n komission hyväksymä kansallinen salmonellavalvontaohjelmamme perustuu ensisijaisesti tuotantotilojen valvontaan ja salmonellatartunnan ennaltaehkäisyyn.

Suomessa on tehty merkittäviä panostuksia salmonellan kitkemiseksi kotimaisesta tuotannosta. Tuotuun siipikarjanlihaan kohdistetun valvonnan olisi kyettävä löytämään saastuneet erät kotimaisen ketjun suojelemiseksi saastumiselta. Suomalainen kuluttaja olettaa kaiken ruoan olevan salmonellasta vapaata, joten saastuneen erän pääseminen elintarvikkeisiin aiheuttaisi suuren terveydellisen riskin. Lisäksi elintarvikkeiden imago kärsisi.

Lihasiipikarjasta broilereilla ja kanoilla esiintyvä kokkidioosi on merkittävä broilereiden kasvua heikentävä sairaus, jonka hoitoon käytetään Suomessa broilereilla kokkidiostaatteja. Kokkidiostaattien käyttö tullaan todennäköisesti lopettamaan rehun lisäaineena koko EU:n alueella v.2012. Tällöin broilerin tuotantokäytännössä on toteutettava suuria muutoksia ja harkittava myös rokotusten käyttöä kokkidioosin vastustamisessa. Muualla maailmassa ja erityisesti Euroopassa kokkidioosin ehkäisyyn käytetään yhä enenevässä määrin rokotusta.

Työryhmä esittää, että eläinlääkärikoulutuksessa otetaan siipikarjan hoito ja sairaudet paremmin huomioon. EU-säännökset edellyttävät eläinlääkärikoulutukselta kaikkien eläinlajien opetusta. Myös lomittajien, kotieläintuotannon ja elintarviketeollisuuden koulutuksessa siipikarjanhoidon ja jatkokäsittelyn laajempi opetus pitää turvata.

Työryhmä esittää, että tulisi aloittaa tutkimus kokkidioosin vastustamistavoista ilman kokkidiostaattien käyttöä. Kokkidiostaattien käyttö tullaan todennäköisesti lopettamaan rehun lisäaineena koko EU:n alueella v. 2012.

Nopeutettava riskiarviointia tärkeimpien siipikarjatautien osalta (etenkin ND) ja arvioitava kansallinen rokotepolitiikka.

Kansallisen salmonellavalvontaohjelman jatkuminen on varmistettava. Tuodun lihan salmonellavalvonnan tehostamiseksi ja ohjaamiseksi ensisaapumispaikoissa tulisi valvonta siirtää kunnilta valtiolle.

Lisäksi alaa tulee kannustaa jatkuvaan eläintautiriskien hallintaan ja ennaltaehkäisyyn tiloilla ja ryhmävakuutuksien kehittämiseen.

Tarttuvien tautien riskit tulee ottaa huomioon suunniteltaessa uusia rakennuksia.

Euroopan unionissa valmistellaan direktiiviä, jolla säädetään eurooppalaisen siipikarjan hyvinvoinnin minimivaatimuksista. Tuotannon kannalta uhkana on ehdottomien numeeristen raja-arvojen asettaminen minimivaatimuksiksi. Siipikarjan hyvinvointi riippuu merkittävältä osin hoitajan ammattitaidosta ja motivaatiosta sekä tuotantotekniikasta,

Suomessa linnut voivat pääsääntöisesti hyvin. Modernit kasvattamot, joissa ilmastointi toimii, eräkasvatus ja huolellinen desinfiointi erien välillä sekä turve kuivikkeena ovat perusteita lintujen hyvinvoinnille. Nopeakiertoisessa ja integroidussa tuotannossa ongelmat myös paljastuvat nopeasti.

Hyvinvointidirektiivin valmistelussa on otettava huomioon erilaiset tuotantotavat ja –tekniikat ja arvioitava lintujen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti.

6.3.5. Teollisuus ja kauppa kumppaneina

Suomalainen siipikarjanlihaa jalostava teollisuus on vastannut kaupan ja kuluttajien vaatimuksiin hyvin. Logistiikkaa on kehitetty tuotteiden toimittamiseksi kuluttajalle varmasti tuoreena ja hyvälaatuisena. Pakkaustekniikkaa ja materiaaleja kehittämällä on parannettu tuotteen säilyvyyttä ja houkuttelevuutta.

Kaupan neuvotteluvoima on kasvanut tarjoajien määrän lisääntyttyä kaupan vapautumisen seurauksena ja kaupan kehitettyä omia merkkejään. Kauppa on lisäksi kansainvälisesti liittoutunut hankinnassaan. Myös ulkomaisten kauppaketjujen kiinnostus Suomen markkinoista on lisännyt kilpailua.

Kilpailun kiristyessä kotimaisen tuotantoketjun on kyettävä liittoutumaan kaupan kanssa strategisesti ja luotava kumppanuus ja palvelusuhde, jota ilman kauppa ei tule toimeen. Suomalainen teollisuus yhdessä kaupan kanssa tuntee parhaiten kuluttajan, jonka tarpeiden mukaan tuotteita tarjotaan. Kumppanuuden perusteella voidaan tarjota oikeita tuotteita nopeasti oikeassa paikassa. Tästä pitäisi suomalaiselle ketjulle saada nykyistä selvempi kilpailuetu.

6.3.6. Poliittikka turvaa toimintaedellytykset

Käynnissä olevat neuvottelut kaupan vapauttamiseksi ovat merkityksellisiä suomalaisen siipikarjanlihan tuotannolle. Saavutetun WTO-puitesopimuksen mukaiset toimenpiteet kiristävät kilpailua Suomessa ja Mercosur- maiden kanssa käytävissä neuvotteluissa EU:n maataloudella on pääasiassa hävittävää.

Siipikarjanlihan tuonti EU:n alhaisempia hyvinvointi- ja ympäristöstandardeja noudattavista maista on mahdollinen uhka yhteisön ja siten myös Suomen siipikarjanlihan tuotannolle. WTO:n nykysääntöjen mukaan tällaista tuontia ei voida estää, joten lopullinen valta on kuluttajalla.

WTO-sopimuksen mukaisesti EU:lla on mahdollisuus vedota WTO-sopimuksen erityissuojalausekkeeseen, joka mahdollistaa tariffien nostamisen 30 prosenttiin, mikäli tuontisiipikarjanlihan määrä kasvaisi lyhyen ajan sisällä voimakkaasti tai hinta alenisi jyrkästi.

Työryhmän mielestä Suomen ja Euroopan unionin on kauppaneuvotteluissa voimakkaasti puolustettava eurooppalaista siipikarjasektoria. Neuvotteluissa on pidettävä esillä eläinten hyvinvointiin, ympäristöön ja elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvät Euroopalle tärkeät ei-kaupalliset intressit (non trade concerns)

Herkkien tuotteiden erikoissuojalausekkeelle on haettava jatkoa ja siipikarjanliha on luettava tähän ryhmään.

Euroopan unionin kasvava naudanlihan tuonti olisi voitava laskea siipikarjanlihan hyväksi.

Kauppaneuvottelujen ja laajenemisen seurauksena Euroopan unionin siipikarjanlihan markkinajärjestelyihin jouduttaneen tekemään vienti- ja tuontimääräyksiä koskevia muutoksia.

Komissio seuraa nykyään siipikarjanlihan tukkuhintoja kokonaisten broilereiden osalta. Tukkuhintojen seuraaminen on perusteltua sektorin voimakkaan integroitumisen takia, mutta kokonaisen linnun hinta ei vastaa nykypäivän markkinoita ja saattaa antaa vääristyneen kuvan hintakehityksestä. Oikeiden johtopäätösten tekemiseksi oikea markkinainformaatio olisi tärkeää.

Siipikarjanlihan kaupan pitämistä koskevat osat markkinajärjestelyssä eivät enää vastaa nykypäivän toimintaa teollisuudessa.

Komission hintaseurantaa olisi kehitettävä vastaamaan paremmin nykyistä tuotevalikoimaa, jotta komission raportoimat hinnat kuvaisivat paremmin todellista markkinatilannetta jäsenvaltioissa. Myös rehujen hintoja pitäisi seurata nykyistä kattavammin.

Markkinajärjestelyä olisi syytä yksinkertaistaa ja ajanmukaistaa markkinastandardien ja niiden valvonnan osalta.

Yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen toimeenpano aloitetaan Suomessa vuoden 2006 alussa. Suomi on valinnut niin sanotun yhdistelmämallin, joka on yhdistelmä tasatuki- ja historiallisesta mallista. Tuen irrottaminen tuotannosta ohjaa tuotantoa aiempaa enemmän markkinoiden mukaisesti. Ylituotannon uskotaan koko EU:n alueella vähentyvän. Suomen viljantuotanto saattaa yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen takia laskea pitkällä aikavälillä, joten tällä saattaa olla vaikutusta rehujen hintaan.

Vuoden 2005 alusta alkaen toteutettu kansallisen tukipolitiikan muutos ei kohtele tasapuolisesti erityyppisiä tilamalleja. Koska luonnonhaittakorvauksen lisäosa maksetaan tilan hallitseman peltoalan perusteella, intensiiviset kotieläintilat kokevat tukimenetyksiä. Erityisiä häviäjiä ovat tuotantonsa erilliseen yksikköön yhtiöittäneet tuottajat. Lihasiipikarjatila ei tarvitse peltoa välttämättä kuin lannanlevitykseen, ja se voidaan hoitaa lannanlevityssopimuksin.

Suomalaisen tuotannon pysyvät kustannushaitat on kompensoitava EU:n yhteisellä ja sitä täydentävällä kansallisella maatalouspolitiikalla. Tavoitteena tulee olla

pitkäaikainen tuki koko maassa. Siipikarjantuotannossa alueellinen tukiporrastus ei ole perusteltu, vaan tuen pitää olla samantasoinen koko maassa.

Suomen tilarakenne on kehityksestään huolimatta jäljessä kilpailijamaita. Kotieläintilojen heikosta tilarakenteesta johtuvilla investointituilla pyritään saavuttamaan muiden EU-maiden etumatka tilarakenteessa. Koska lihasiipikarjatuotanto on voimakkaasti teurastamoiden ohjauksessa, yli-investointien riski on vähäinen. Pohjoisen sijainnin takia energiakustannukset ovat Suomessa korkeat. Investointitukia tuleekin ohjata energiataloudellisiin kasvattamoratkaisuihin.

Investointitukimahdollisuudet on säilytettävä nykyisinä niin pitkään kuin kilpailukykyisen rakenteen saavuttaminen vaatii.

Tukea tulee ohjata nykyistä enemmän kilpailukykyyn kipukohtiin. Näitä kipukohtia ovat rehustus ja energia.

6.3.7. Tutkimuksella vahvuudet esiin

Tutkimus on tärkeässä asemassa uusia ratkaisuja kehitettäessä. Koerakentaminen on ollut viime vuosina vähäistä. Koerakentamisella voidaan tutkia uusia rakenneratkaisujen toimivuutta käytännössä. Koerakentamisen avulla voitaisiin tutkia muun muassa energiataloutta edistävien menetelmien toimivuutta. Rakennusten entistä parempi eristys kosteissa kotieläinrakennuksissa vaatii tutkimista ennen kuin niitä voidaan tuoda osaksi yleisempää rakentamiskäytäntöä. Tukemalla koerakentamista rakentamisen riskejä voitaisiin pienentää.

Energia on merkittävä tuotantopanos siipikarjanlihan tuotannossa. Suomessa on paljon uusiutuvia luonnonvaroja, joiden parempi hyödyntäminen on kansantaloudellisesti perusteltua ja saattaisi olla taloudellisesti järkevää myös tilakohtaisesti, mikäli sopivaa tekniikkaa pystytään kehittämään.

Siipikarjanlihan tuotannossa käytetään paljon energiaa tuotantotilojen lämmitykseen, erityisesti lintujen ollessa pieniä. Alkuvaiheen kasvatukseen voitaisiin kehittää uutta energiataloudellisempaa tekniikkaa.

Uuden teknologian ja innovatiivisten toimintamallien käyttöönottoa tulee edistää logistiikan ja tuotekehityksen resurssit varmentamalla sekä alkutuotannossa, logistiikassa että jalostuksessa.

Koerakentamista on tuettava. Koerakentamisen avulla voidaan tutkia uusien rakenneratkaisujen toimivuutta Suomen olosuhteissa.

Uusiutuvien energiamuotojen käytön tutkimista on jatkettava, erityisesti lannan poltto ja biokaasu saattaisivat olla käytännöllisiä vaihtoehtoja lihasiipikarjantuotannossa.

Kokkidioosin ehkäisyyn käytettävien rokotteiden toimivuutta tulee tutkia ennen siirtymistä niiden käyttöön. Järkevä tuotantomuotojen ja rehujen optimointi kokkidioosirokotteiden käytön rinnalla vaatii perusteellista tutkimusta. Siirtyminen kokkidioostaateista rokotteisiin näyttää pitkällä aikavälillä väistämättömältä, vaikka kokkidioostaattien on todettu toimivan Suomessa hyvin.

LÄHTEET

ETL. 2004. Vertaileva selvitys rehuseosten kustannusrakenteesta.

Euroopan komissio 2002. Agriculture in European Union – Statistical and economical information 2002.

Euroopan komissio, Eurostat 2004. Agricultural Statistics.

FAO 2004. FAOSTAT. Maataloustilastoja.

Hirvijoki, H, Knuutila, K ja Heikinmaa, S. 2003. Rahoitustukea saaneiden tilojen talous, suunnitelmien toteutuminen ja tulevaisuuden suunnitelmat. Helsinki: MTT Taloustutkimus. 161 s.

Lehmusvuori, P. 1999. Siipikarjatilojen talous vuosina 1994-2000. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. Selvityksiä 15/99. Helsinki: MTTL. 82 s.

MMM 2001. Maatalouden strategiatyöryhmän loppuraportti

MTT. 2004. Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2004. Helsinki: MTT Taloustutkimus. 94 s.

Suomen Broileryhdistys. 2004. Broiler-uutiset 2/2004.

Tike. 2004. Maatilatilastollinen vuosikirja. SVT. Maa-, metsä - ja kalatalous. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. 266 s.

Uusitalo, P. 2004. Siipikarja- ja Lammastilojen talous. Selvityksiä 54. Helsinki: MTT Taloustutkimus. 73 s.

LIITTEET

LIITE 1.

BROILERINLIHAN TUOTANTOA HARJOITTAVIEN KIRJANPITOTILOJEN TULOKSIA 1998 - 2002

kolmen vuoden liukuvat keskiarvot

vuosi	1998 - 2000	1999 - 2001	2000 - 2002
tiloja	8,3	9,0	9,0
peltoa, ha	45,6	46,8	48,3
broilereita keskim., kpl	28 338	29 328	28 810

TULOSLASKELMA

liikevaihto	390 019	414 661	451 220
kokonaistuotto	391 996	416 204	454 262
kustannukset	275 557	297 047	342 333
yrittäjäperheen palkkavaatimus	21 437	22 266	26 311
käyttökate	95 001	96 892	85 618
käyttökate-%	24,2 %	23,3 %	18,8 %
poistot	46 833	48 777	52 508
liiketulos	48 169	48 115	33 110
rahoitustuotto	1 325	1 628	754
rahoituskulut	11 898	11 460	13 095
nettotulos	37 596	38 283	20 770
nettotulos-%	9,6 %	9,2 %	4,6 %
oman pääoman korkovaatimus	15 738	15 710	15 842
yrittäjänvoitto	21 858	22 573	4 928

TUNNUSLUKUJA

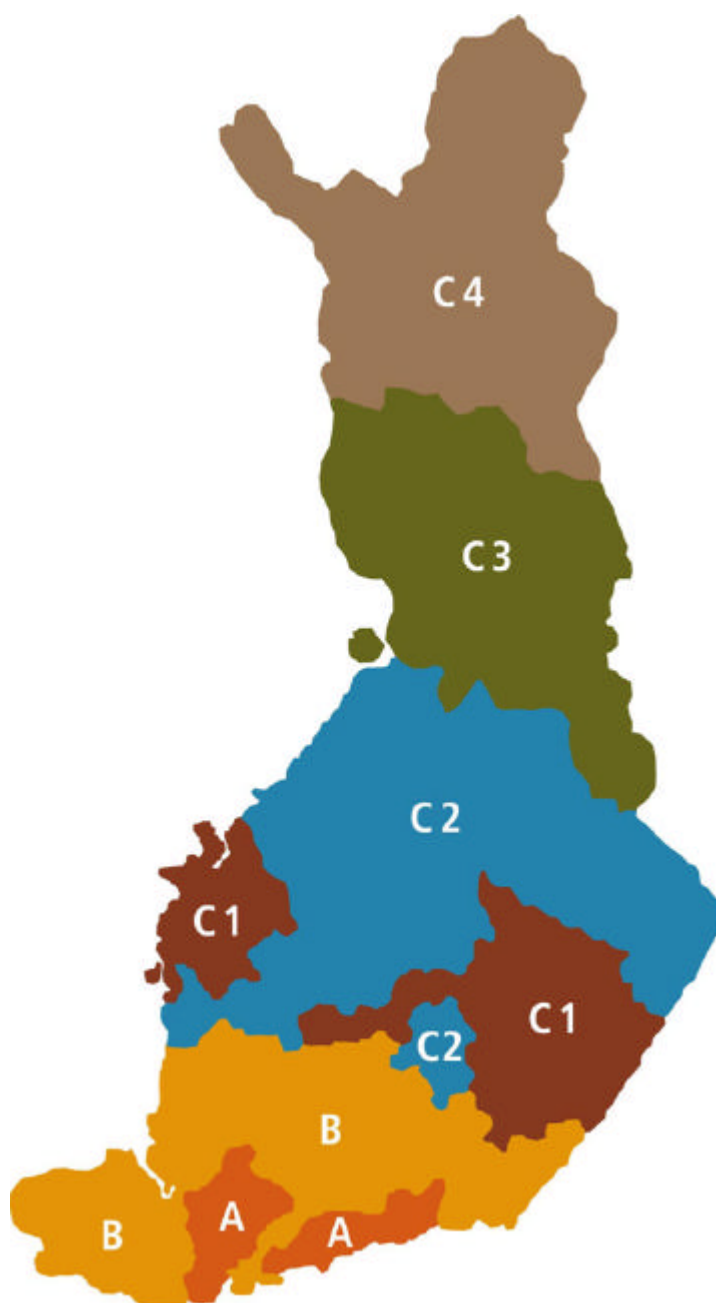
maataloustulo	59 033	60 549	47 080
kannattavuuskerroin	1,59	1,59	1,12
työansio	43 295	44 839	31 239
työtunnit	2 941	2 941	2 978
työtuntiansio	14,72	15,25	10,49

TASE (vuoden aikana keskimäärin)

oma pääoma	314 754	314 206	316 832
vieras pääoma	226 693	253 555	288 058
taseen loppusumma	541 448	567 761	604 890
omavaraisuusaste	58,1 %	55,3 %	52,4 %
suht. velkaantuneisuus	57,8 %	60,9 %	63,4 %

LÄHDE: MTT Taloustutkimus, Kannattavuustutkimus

LIITE 2.

Kuvio 1. Maatalouden tukialueet.

LIITE 3.

Taulukko 1. Broilerikasvattamoiden kokoluokkajakauma (%), tilamäärä ja keskimääräinen kasvattamokoko (kpl) EU-maissa vuonna 2000, kun vähintään 1 000 broilerin kasvattamot huomioidaan (Eurostat 2004).

	1 000- 4 999 %	5000- 9 999 %	10 000- 49 999 %	50 000- 100 000 %	yli 100 000 %	Tilamäärä kpl	Keskimäärin broilereita kpl
Belgia	12	9	66	11	1	950	25 758
Tanska	4	4	43	30	17	230	64 870
Saksa	8	7	62	16	7	1 070	45 944
Kreikka	13	26	49	8	3	910	25 363
Espanja	6	13	73	7	2	4 370	23 886
Ranska	41	22	32	4	1	9 490	13 044
Irlanti	13	16	55	16	3	310	34 806
Italia	15	10	52	14	9	2 210	41 575
Luxemburg	-	-	-	-	-	-	-
Alankomaat	3	5	60	25	7	1 220	43 648
Itävalta	19	21	60	5	0	420	16 548
Portugali	30	30	35	3	2	1 450	16 752
Suomi	0	0	77	18	5	220	36 000
Ruotsi	0	0	33	33	22	90	65 111
Iso-Britannia	5	5	41	23	26	1 330	79 135
EU-15	23	16	48	9	4	24 270	26 617

Taulukko 2. Broilereiden määrän (%) jakautuminen eri kasvattamoluokkiin ja näiden keskimääräinen eläinmäärä yhteensä (1 000 kpl) EU-maissa vuonna 2000, kun vähintään 1 000 broilerin kasvattamot huomioidaan (Eurostat 2004).

	1 000- 4 999 %	5000- 9 999 %	10 000- 49 999 %	50 000- 100 000 %	yli 100 000 %	Broilerimäärä 1 000 eläintä
Belgia	1	3	65	26	5	24 470
Tanska	0	0	22	37	40	14 920
Saksa	0	1	34	23	42	49 160
Kreikka	1	7	42	20	30	23 080
Espanja	1	4	63	18	15	104 380
Ranska	9	13	52	20	6	123 790
Irlanti	1	3	45	33	18	10 790
Italia	1	2	29	21	47	91 880
Luxemburg	-	-	-	-	-	-
Alankomaat	0	1	38	38	23	53 250
Itävalta	3	9	71	15	0	6 950
Portugali	5	12	40	11	32	24 290
Suomi	-	0	61	30	9	7 920
Ruotsi	0	0	14	36	50	5 860
Iso-Britannia	0	0	14	21	65	105 250
EU-15	2	5	41	22	30	646 000

LIITE 4.

Toimenpide-ehdotukset, vastuutahot ja aikataulu

Strategiset linjaukset ja tavoitteet	TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	VASTUUTAHO	AIKA-TAULU
1.1. Luodaan strategia kotimaisen tuotannon markkinoimiseksi. Tietoa (kotimaisen) siipikarjanlihan maittavuudesta, terveellisyydestä, turvallisuudesta ja eettisyydestä on kerrottava kuluttajille tehokkaammin. Työllisyysvaikutusta painotettava.	1.1.1. Välitetään tietoa kotimaisen siipikarjanlihan maittavuudesta, terveellisyydestä, turvallisuudesta ja tuotannon eettisyydestä kuluttajalle tehokkaammin. Laaditaan markkinointikampanja, jolla informoidaan kuluttajia kotimaisesta siipikarjanlihasta.	SEL, Teollisuus, Siipikarjaliitto, MTK, SLC	2005
1.2. Varmistetaan tuotannon laatu.	1.2.1. Tilojen nykyistä laatuohjeistusta täydennetään tehdyn kuvauksen perusteella.	Teollisuus, Siipikarjaliitto, LTK, MMM/ELO	2005-2006
1.3. Tuotantokustannusten alentaminen. Suomalaiselle siipikarjanlihantuotannolle tulee olla mahdollisuudet hinnaltaan ja laadultaan kilpailukykyisiin tuotantopanoksiin.	1.3.1. Rehunvalmistuksen, logistiikan ja rehujen käytön kustannustehokkuutta parannetaan. 1.3.2. Tilatason ruokintaratkaisujen käyttöönottoa edistetään. 1.3.3. Energia- ja valkuaiskasvien viljelyä edistetään ja laatua parannetaan 1.3.4. Kilpailukykyisten rehujen tarjoamiseksi intressiryhmät valmistelevat geenimuunneltujen rehuraaka-aineiden käyttöönottoa ja tekevät tarvittavat päätökset yhdessä. 1.3.5. Tilalta saatavan energian käyttöä parannetaan. Selvitetään mahdollisuus energiaveron alentamiseen. 1.3.6. Kansallisten lisävaatimusten valmistelussa analysoidaan nykyistä paremmin toimenpiteiden vaikutukset kilpailukykyyn.	Neuvonta, rehuteollisuus MMM/MAPO, neuvonta MMM: VYR ETL, rehuteollisuus, tuottajat, kauppa, kuluttajat KTM, MMM/MEO, MMM/MALO, MMM/MAO, YM MMM/MAO, teollisuus, tuottajat	Alkaen 2005

1.4. Eläinten terveys ja hyvinvointi hoidetaan hyvin.	1.4.1. Eläinlääkärikoulutuksessa otetaan siipikarjan hoito ja sairaudet paremmin huomioon. EU-säännökset edellyttävät eläinlääkärikoulutukselta kaikkien eläinlajien opetusta. Myös lomittajien, kotieläintuotannon ja elintarviketeollisuuden koulutuksessa siipikarjanhoidon ja jatkokäsittelyn laajempi opetus pitää turvata. 1.4.2. Aloitetaan tutkimus kokkidiiosin vastustamistavoista ilman kokkidiostaattien käyttöä. Kokkidiostaattien käyttö tullaan todennäköisesti lopettamaan rehun lisäaineena koko EU:n alueella v. 2012. 1.4.3. Nopeutetaan riskiarviointia tärkeimpien siipikarjatautien osalta (etenkin ND) ja arvioidaan kansallinen rokotepolitiikka. 1.4.4. Kansallisen salmonellavalvontaohjelman jatkuminen Suomessa varmistetaan. Tuodun lihan salmonellavalvonnan tehostamiseksi ja ohjaamiseksi ensisaapumispaikoissa tulisi valvonta siirtää kunnilta valtiolle. 1.4.5. Alaa kannustetaan jatkuvaan eläintautiriskien hallintaan tiloilla ja ryhmävakuutuksien kehittämiseen. 1.4.6. Tarttuvien tautien riskit otetaan huomioon suunniteltaessa uusia rakennuksia. 1.4.7. Hyvinvointidirektiivin valmistelussa otetaan huomioon erilaiset tuotantotavat ja –tekniikat ja arvioidaan lintujen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti.	HY, Opetusministeriö, Opetushallitus MMM/ELO, EELA MMM/ELO, EELA MMM/ELO, EVI MMM/ELO, ETT, MTK MMM/ELO, MMM/MALO, ProAgria MMM/ELO	Alkaen 2005
1.5. Poliitiikka turvaa toimintaedellytykset.	1.5.1. Suomen ja Euroopan unionin on kauppaneuvotteluissa puolustetaan voimakkaasti eurooppalaista siipikarjasektoria. Neuvotteluissa pidetään esillä eläinten hyvinvointiin, ympäristöön ja elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyviä Euroopalle tärkeitä ei-	MMM/MAO/MAPO, UM, MMM/KVR	

	kaupallisia intressejä(non trade concerns) 1.5.2. Herkkien tuotteiden erikoissuojalausekkeelle haetaan jatkoa ja siipikarjanliha luetaan tähän ryhmään. 1.5.3. Euroopan unionin kasvava naudanlihan tuonti lasketaan siipikarjanlihan hyväksi. 1.5.5. Komission hintaseurantaa kehitetään vastaamaan paremmin nykyistä tuotevalikoimaa, jotta komission raportoidut hinnat kuvaisivat paremmin todellista markkinatilannetta jäsenvaltioissa. Myös rehujen hintoja seurataan nykyistä kattavammin. 1.5.6. Markkinajärjestelyä yksinkertaistetaan ja ajanmukaistetaan markkinastandardien ja niiden valvonnan osalta. 1.5.7. Suomalaisen tuotannon pysyvät kustannushaitat kompensoidaan EU:n yhteisellä ja sitä täydentävällä kansallisella maatalouspolitiikalla. Tavoitteena tulee olla pitkäaikainen tuki koko maassa. Siipikarjanlihassa alueellinen tukiporrastus ei ole perusteltu, vaan tuen pitää olla samantasoinen koko maassa. 1.5.8. Investointitukimahdollisuudet säilytetään nykyisinä niin pitkään kuin kilpailukykyisen rakenteen saavuttaminen vaatii. 1.5.9. Tukea ohjataan nykyistä enemmän puhtaista laajennusinvestoinneista kilpailukykyyn kipukohtiin. Näitä kipukohtia ovat rehustus ja energia.	MMM/MAO MMM/MAO MMM/MAO MMM/MAO MMM/MAO, MTK, SLC, Siipikarjaliitto MMM/MAO, MTK, SLC, Teollisuus MMM/MAO, Neuvonta	Alkaen 2005
1.6. Tutkimuksella vahvuudet esiin.	1.6.1. Koerakentamista tuetaan. Koerakentamisen avulla voidaan tutkia uusien rakenneratkaisujen toimivuutta Suomen olosuhteissa. 1.6.2. Uusiutuvien energiamuotojen käytön tutkimista jatketaan, erityisesti lannan poltto ja biokaasu saattaisivat olla käytännöllisiä vaihtoehtoja	TEKES, Sitra, LTK, HY, HY-Lihateknologia TEKES	Alkaen 2005

	lihasiipikarjantuotannossa. 1.6.3. Kokkidioosin ehkäisyyn käytettävien rokotteiden toimivuutta tutkitaan. Siirtyminen kokkidioostaateista rokotteisiin näyttää pitkällä aikavälillä väistämättömältä, vaikka kokkidioostaattien on todettu toimivan Suomessa hyvin.	MMM/ELO, EELA	
--	---	----------------------	--

MMM:n vuonna 2004 julkaisemat työryhmämuistiot

2004:1 muistio	Maaseutuelinkeinohallinnon muutoksenhakusäännösten uudistamistyöryhmän ISBN 952-453-154-2
2004:2	Ehdotus lantaisten eläinten käsittelyn suositussopimukseksi, Helsinki 2003 ISBN 952-453-158-5
2004:3	Maa- ja metsätalousministeriön aluekehitysstrategia 2005 - 2008 ja siihen liittyvä taustamuistio ISBN 952-453-174-7
2004:4	MMM:n ja Tiken verkkopalvelustrategia 2004 - 2008 ISBN 952-453-166-6
2004:5	Suomen zoonoosistrategia 2004 - 2008, Helsinki 2004 ISBN 952-453-167-4
2004:5a	Finnish Strategy on Zoonoses in 2004-2008, Helsinki 2004 ISBN 952-453-193-3
2004:6	Kalaistutusten kehittämistyöryhmä ISBN 952-453-173-9
2004:7	Metsätalouden rahoituslakityöryhmän muistio ISBN 952-453-177-1
2004:8	Tukitehtävälain uudistamistyöryhmän muistio ISBN 952-453-182-8
2004:9	Kalataloudellisten kunnostusten kehittämistyöryhmän raportti ISBN 952-453-184-4
2004:10	Kansallinen rehustrategia ja toimenpideohjelma 2004 - 2010 ISBN 952-453-188-7
2004:11	Peltobiomassa, liikenteen biopolttonesteet ja biokaasu -jaosto: väliraportti. ISBN 952-453-194-1
2004:12	Metsäpuiden siemenhuoltotyöryhmän muistio ISBN 952-453-196-8
2004:13	Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän arviointi ISBN 952-453-199-2
2004:14	Sokeristrategiatyöryhmän loppuraportti ISBN 952-453-201-8

ISBN 952-453-207-7
ISSN 0781-6723